

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Darłowo

TYTUŁ OPRACOWANIA:

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Darłowo

WYKONANY NA ZLECENIE:

Gmina Darłowo

ul. J. H. Dąbrowskiego 4

76-150 Darłowo

WYKONAWCA:

VISION MANAGEMENT & CONSULTING Sp. z o. o.

ul. Jana Heweliusza 11 lok. 811 80-890 Gdańsk

www.vmconsulting.pl

ZESPÓŁ AUTORSKI:

Jacek Zdrojewski, Piotr Górka, Izabela Borucińska, Maria Kosicka

Wrzesień 2025

Wersja po konsultacjach społecznych.

SPIS TREŚCI

1.	Wstęp	4
1.1	Podstawy formalno-prawne	4
1.2	Cel i metoda opracowania	5
2.	DIAGNOZA	8
2.1	Położenie i charakterystyka obszaru opracowania.....	8
2.2	Diagnoza w sferze społecznej	10
2.3	Diagnoza w sferze gospodarczej	18
2.4	Diagnoza w sferze przestrzenno-funkcjonalnej	25
2.5	Diagnoza w sferze technicznej	30
2.6	Diagnoza w sferze środowiskowej	36
2.7	Potencjały występujące na terenie gminy	39
3.	Dotychczasowy Program Rewitalizacji	41
4.	Jednostki przestrzenne	48
5.	Delimitacja obszaru zdegradowanego	61
5.1	Sfera społeczna	63
5.2	Sfera gospodarcza	67
5.3	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	70
5.4	Sfera techniczna	72
5.5	Sfera środowiskowa	76
5.6	Wyznaczenie obszaru zdegradowanego	79
6.	Wyznaczenie obszaru rewitalizacji	81
7.	ZAŁĄCZNIKI	90
8.	WYKAZ TABEL I ILUSTRACJI	91

1. WSTĘP

1.1 PODSTAWY FORMALNO-PRAWNE

Procesy rewitalizacyjne w Europie są prowadzone od drugiej połowy XX w., pierwotnie skoncentrowane były na miejskich obszarach przemysłowych, ale z czasem objęły także obszary wiejskie cechujące się własną specyfiką. W Polsce rewitalizacja stała się elementem polityki w ramach procesu integracji i akcesji w Unii Europejskiej. Definicja rewitalizacji, która była najbardziej rozpowszechniona w literaturze międzynarodowej to „kompleksowa i zintegrowana wizja oraz działania, których celem jest rozwiązanie problemów obszarów zurbanizowanych i doprowadzenie do trwałej poprawy stanu gospodarczego, fizycznego, społecznej i środowiskowej na obszarze, który uległ zmianie lub stworzenie możliwości dla jego poprawy”¹. W Polsce początkowo rewitalizację utożsamiano z miastami, a odnowę z obszarami wiejskimi². Terminologia została uporządkowana dopiero ustawą o rewitalizacji w 2015 r., która stwierdza, że:

„Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji”³.

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Darłowo na lata 2026-2035 zostanie opracowany w oparciu o przepisy ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. Podstawowym warunkiem dla opracowania programu rewitalizacji jest delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy. Proces ten obejmuje diagnozę problemów występujących w sferze społecznej, gospodarczej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej oraz stanu środowiska⁴.

Niniejszy dokument „Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Darłowo” ma na celu zdefiniowanie problemów gminy Darłowo występujących w sferze

---

¹ P. Roberts, The Evolution, Definition and Purpose of Urban Regeneration, w: P. Roberts, H. Sykes (red.), Urban regeneration. A Handbook, Sage, London 2000, s. 9–36.

² Na terenach wiejskich realizowano działania z zakresu odnowy, w oparciu o regionalne programy odnowy wsi, programy lokalne oraz z wykorzystaniem środków europejskich pochodzących z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Ich charakter często niczym nie różnił się od działań rewitalizacyjnych prowadzonych na terenach miejskich – funkcjonowała inna definicja tego procesu.

³ Art. 2 ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. (Dz.U.2024.278).

⁴ Art. 4. ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. (Dz.U.2024.278). W celu opracowania diagnoz służących:

- wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji,
- sporządzeniu albo zmianie gminnego programu rewitalizacji,
- ocenie aktualności i stopnia realizacji gminnego programu rewitalizacji,
- wójt, burmistrz albo prezydent miasta prowadzi analizy, w których wykorzystuje obiektywne i weryfikowalne mierniki i metody badawcze dostosowane do lokalnych uwarunkowań.

społecznej, gospodarczej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej oraz stanu środowiska. Diagnoza wskazuje na wieloaspektowy i złożony charakter stwierdzonych zjawisk kryzysowych, na podstawie których dokonuje się wyodrębniania obszarów wymagających kompleksowej interwencji.

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r., obszar rewitalizacji to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar ten nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Może być on podzielony na podobszary, w tym podobszary nie posiadające ze sobą wspólnych granic.

W Gminie Darłowo wyznaczony został obszar, na którym występuje wysokie natężenie negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, a jednocześnie mający istotne znaczenie dla rozwoju gminy i planowane jest na nim przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych.

1.2 CEL I METODA OPRACOWANIA

Rewitalizacja obszarów wiejskich to proces, który ma na celu przywrócenie życia i dynamiki społeczno-gospodarczej w regionach wiejskich. Działania te obejmują szeroki zakres inicjatyw, od modernizacji infrastruktury, przez ochronę dziedzictwa kulturowego, aż po wspieranie lokalnej przedsiębiorczości. Współczesne obszary wiejskie w Polsce są przestrzenią rozwoju nowoczesnej przedsiębiorczości nie tylko rolniczej i związanej z nią działalności przetwórczej, ale także turystyki. Jednak nie pozostają one wolne od różnorodnych problemów społecznych, gospodarczych, przestrzennych oraz klimatyczno-środowiskowych, będących niejednokrotnie spuścizną uwarunkowań historyczno-politycznych kraju, zwłaszcza okresu gospodarki socjalistycznej, której skutków małe społeczności nie były w stanie przezwyciężyć. Zinstytucjonalizowana ustawą w 2015 r. rewitalizacja jest odpowiedzią na potrzeby zdegradowanych obszarów wiejskich⁵.

---

⁵ Szerzej: F. Ciampa, G. Marchiano, L. F. Girard, M. Angrisano, The Rural Village Regeneration for the European Built Environment: From Good Practices Towards a Conceptual Model, *The Rural Village Regeneration for the European Built Environment: From Good Practices Towards a Conceptual Model*, *Sustainability* 2025, No 17, p.2787; *Sustainability* 2025, No 17, p.2787; A. Mróz, B. Paczek, D. Zwęglińska-Gałęcka, Programy rewitalizacji – uniwersalny czy unikatowy sposób rozwiązywania problemów? Krytyczna analiza programów rewitalizacji wybranych gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna* 2024, nr 68, s. 195-219; P. Klusáček, P. Dvořák, J. Trojan, Revitalising Rural Spaces: Lessons Learnt from Brownfield Regeneration in a Shrinking Region, *Land* 2024, No 13, pp. 7; S. Zollet, M. Qu, Revitalising rural areas through counterurbanisation: Community-oriented policies for the settlement of urban newcomers, *Habitat International* 2024, Vol.145, p. 103022; A. Kucharska, D. Piwowarczyk, P. Żurawicka, Rewitalizacja i odnowa wsi w województwie mazowieckim – zmiany w podejściu gmin do prowadzenia procesów naprawczych po uchwaleniu ustawy o rewitalizacji, *MAZOWSZE Studia Regionalne* 2024, nr 50, s. 21–51; Ł. Sykała, Miejsce odnowy wsi w systemie polityk rozwojowych i programów wsparcia obszarów wiejskich w Polsce, *Wieś i Rolnictwo* 2023, nr 3, s. 73-97; P. Ciesiołka, S. Staszewska, K. Rogatka, A. Radzimski, M. Ługawiak, Rewitalizacja w polityce zintegrowanego rozwoju lokalnego, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2022; M. J. Williams, V. Chu, W. Lam, W.W.Y. Law, *Revitalising Rural Communities*, Springer, Berlin 2021; J. Szczesna, M. Wesołowska, Rewitalizacja wsi dla rozwoju turystyki na przykładzie województwa lubelskiego, *Studia Obszarów Wiejskich* 2018, t. 49, s. 121–138; I. Niedźwiecka-Filipiak, J. Gubański, A. Bocheńska-Skałicka, Z. Kuriat, Rola wyróżników krajobrazu wiejskiego w procesie rewitalizacji wsi, *Studia Obszarów Wiejskich* 2018, t. 49, s. 93–

Rysunek 1: Proces delimitacji obszaru zdegradowanego i rewitalizacji

Źródło: opracowanie na podstawie poradnik „Delimitacja krok po kroku”, wydana przez Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa w 2019 r., <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/delimitacja-krok-po-kroku>.

Kluczowym elementem procesu rewitalizacji jest zaangażowanie społeczności lokalnych, które aktywnie uczestniczą w planowaniu strategii rewitalizacji i realizacji projektów. Dzięki temu procesowi możliwe jest nie tylko poprawienie jakości życia mieszkańców, ale także zrównoważony rozwój i ochrona środowiska. Rewitalizacja obszarów wiejskich stanowi więc istotny krok w kierunku budowania silniejszych, bardziej zintegrowanych i odpornych społeczności. Odporne społeczności to takie, które są świadome zagrożeń i rozumieją ich konsekwencje, potrafią dostosować się do zmian, są przygotowane na pojawienie się zagrożeń, potrafią poradzić sobie z trudnymi sytuacjami i powrócić do normalnego funkcjonowania⁶. Kluczową rolę w budowaniu odporności społecznej odgrywają instytucje społeczne⁷, oprócz nich równie ważny jest kapitał społeczny, wynikający z poczucia wspólnoty, przywiązania do miejsca oraz aktywnego uczestnictwa obywateli⁸. W związku z tym istotne jest jednocześnie wzmacnianie poczucia sprawczości jednostek, eliminowanie barier

---

108; M. Dej, Ł. Sykała Ł., *Studia Obszarów Wiejskich* 2017, t. 48; P. Zarębski, Rewitalizacja jako proces oceny i kształtowania zdegradowanych przestrzeni wiejskich, *Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu* 2017, t. 19, z.4, s. 250-256.

⁶ Odporność społeczna to zdolność do przetrwania i adaptacji wobec zewnętrznych wstrząsów wpływających na infrastrukturę społeczną oraz umiejętność radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych. Obejmuje także elastyczność w reagowaniu na zmiany społeczne, polityczne, środowiskowe i gospodarcze. (Szerzej: W.N. Adger, Social and ecological resilience: Are they related?, *Progress in Human Geography* 2000, Vol. 24, nr 3, s. 347-364).

⁷ J.A.C. Pereira, E. Pereira, Social resilience and welfare systems under COVID-19, A European comparative perspective, *Global Social Policy* 2021, Vol. 21, nr 3, s. 569-594; W.N. Adger, Social and ecological resilience: Are they related?, *Progress in Human Geography* 2000, Vol. 24, nr 3, s. 357

⁸ Szerzej: H. Alizadeh, A. Sharifi, Analysis of the state of social resilience among different socio-demographic groups during the COVID-19 pandemic, *International Journal of Disaster Risk Reduction* 2021, Vol. 64, art. 102514; F.H. Norris, S.P. Stevens, B. Pfefferbaum, K.F. Wyche, R.L. Pfefferbaum, Community Resilience as a Metaphor, Theory, Set of Capacities, and Strategy for Disaster Readiness, *American Journal of Community Psychology* 2008, Vol. 41, nr 1-2, s. 127-150.

ograniczających ich działania oraz rozwijanie instytucji wspierających społeczeństwo w przeciwdziałaniu zagrożeniom.

Jedną z kluczowych zasad rewitalizacji jest koncentracja terytorialna działań. Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji podkreśla konieczność realizacji projektów na ściśle określonym obszarze. Rozproszenie działań w przeszłości często nie przynosiło oczekiwanych rezultatów. Ograniczenie terytorialne jest ważne ze względu na ograniczone zasoby, zwłaszcza finansowe. Z tego powodu skuteczna rewitalizacja to przemyślana i kompleksowa interwencja na obszarach najbardziej potrzebujących. Włączenie lokalnej społeczności i organizacji pozarządowych w przygotowanie działań rewitalizacyjnych jest kluczowe dla sukcesu procesu. Rewitalizacja odpowiada na kryzys w konkretnej społeczności, poprawiając jakość życia mieszkańców i zwiększając atrakcyjność obszaru dla inwestorów.

W niniejszym opracowaniu zastosowano metodę prowadzenia procesu delimitacji opisaną w poradniku „Delimitacja krok po kroku”. Publikacja została opracowana w ramach projektu "Zainspiruj naszą przestrzeń – programy szkoleniowe i publikacje dla planistów przez zespół pracowników Instytutu Rozwoju Miast i wydana przez Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa w 2019 roku⁹.

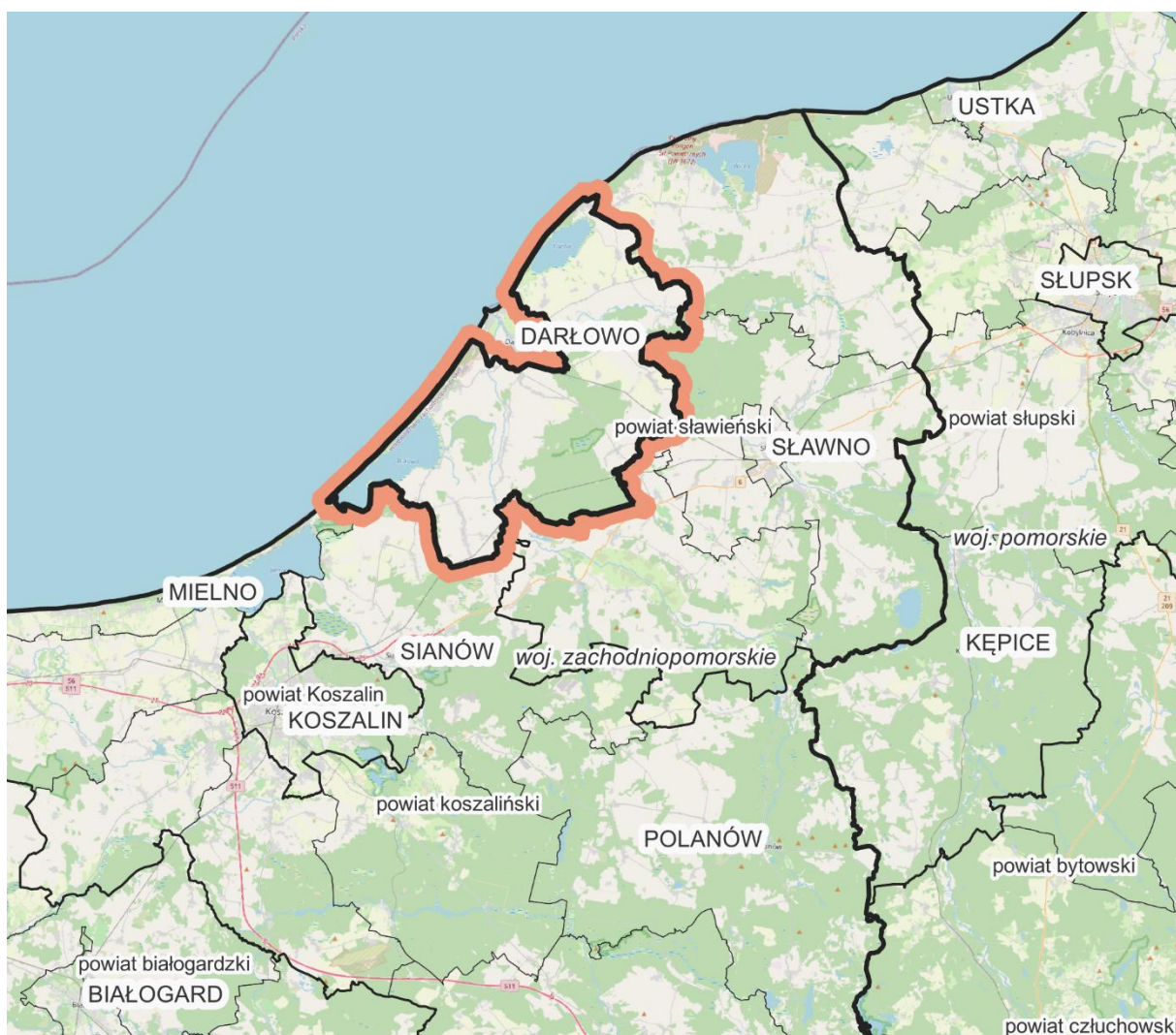
⁹ Metoda wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na potrzeby Gminnych Programów Rewitalizacji, red. W. Jarczewski, Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa, Warszawa 2019, <https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologie/delimitacja-krok-po-kroku>.

2. DIAGNOZA

2.1 POŁOŻENIE I CHARAKTERYSTYKA OBSZARU OPRACOWANIA

Gmina wiejska Darłowo znajduje w województwie zachodniopomorskim, w północno-zachodniej części powiatu sławieńskiego. Graniczy z gminami Darłowo (miejska), Malechowo, Postomino i Sławno (powiat sławieński) oraz Mielno i Sianów (powiat koszaliński). Od północnego zachodu gmina graniczy z Morzem Bałtyckim.

Rysunek 2: Lokalizacja gminy Darłowo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUGiK.

Jest to jedna z większych gmin w województwie zachodniopomorskim, zajmująca powierzchnię 269,4 km². Pod względem powierzchni gmina plasuje się na 27. miejscu spośród 114 gmin w województwie zachodniopomorskim.

Gmina wiejska Darłowo otacza obszar gminy miejskiej Darłowo o obszarze 20 km² (druga najmniejsza gmina w województwie zachodniopomorskim). W 2023 r. liczba ludności gminy Darłowo wynosiła 7 596., a miasta Darłowo 12 512 mieszkańców.

Położenie gminy wokół miasta Darłowo, gdzie znajdują się Urząd Gminy oraz Urząd Miasta, sprawia, że gminę Darłowo i miasto Darłowo łączą liczne powiązanie funkcjonalne i przestrzenne.

Granice administracyjne gminy Darłowo oraz jej przynależność do struktur regionalnych zmieniały się na przestrzeni lat. Gmina Darłowo powstała po II wojnie światowej na terenie tzw. Ziemi Odzyskanych. 25 września 1945 r. gmina została powierzona administracji wojewody gdańskiego. W 1946 r. weszła w skład województwa szczecińskiego. W 1950 r. stała się częścią nowoutworzonego województwa koszalińskiego.

Na skutek reformy administracyjnej w 1954 r. wprowadzono gromadę na miejsce gminy. W 1973 r. ponownie zaczęła funkcjonować jako jednostka gmina. W 1976 r. do gminy Darłowo włączono obszary sołectw Słowinko i Słowino z gminy Malechowo. W 1991 r. dokonano podziału wspólnych organów władzy samorządowej dla miasta Darłowa i gminy wiejskiej Darłowo.

W skład Gminy Darłowo wchodzi: 31 sołectw¹⁰ oraz 45 miejscowości¹¹.

Przez teren gminy przebiegają ważne szlaki komunikacyjne o znaczeniu regionalnym, Droga krajowa nr 37, o długości około 14,5 km, łączy port morski w Darłowie z jego nadmorską dzielnicą – Darłówko, a następnie prowadzi przez Domasławice i Słowino do drogi nr 6 w okolicy Karwic. Przez gminę Darłowo przebiegają drogi wojewódzkie nr 203, która łączy Darłowo z Koszalinem oraz przez Postomino z Ustką, oraz nr 205, prowadząca do Darłówka i Sławna, a dalej do Bobolic.

---

¹⁰ Barzowice, Bobolin, Boryszewo, Bukowo Morskie, Cisowo, Dąbki, Dobiesław, Domasławice, Drozdowo, Gleźnowo, Jeżyce, Jeżyczki, Kopań, Kopnica, Kowalewice, Krupy, Nowy Jarosław, Palczewice, Pęciszewko, Porzecze, Rusko, Sińczycza, Słowino, Stary Jarosław, Sulimice, Wicie, Wiekowice, Wiekowo, Zakrzewo, Zielnowo i Żukowo Morskie.

¹¹ Barzowice (wieś), Bobolin (wieś), Boryszewo (wieś), Boryszkowo (osada), Bukowo Morskie (wieś), Cisowo (wieś), Czarnolas (osada), Darłowiec (osada), Dąbki (wieś), Dąbkowice (osada), Dobiesław (wieś), Domasławice (wieś), Drozdowo (wieś), Gleźnowo (wieś), Gleźnowko (osada), Gorzebądz (osada), Gorzyca (osada), Jeżyce (wieś), Jeżyczki (wieś), Kępka (osada), Kopań (wieś), Kopnica (wieś), Kowalewice (wieś), Kowalewiczki (wieś), Krupy (wieś), Leśnica (osada), Nowy Jarosław (wieś), Nowy Kraków (wieś), Palczewice (wieś), Pęciszewko (osada), Porzecze (wieś), Rózkowo (osada), Rusko (wieś), Sińczycza (wieś), Słowinko (osada), Słowino (wieś), Stary Jarosław (wieś), Sulimice (wieś), Trzmielewo (osada), Wicie (wieś), Wiekowice (wieś), Wiekowo (osada), Zagórzyn (wieś), Zakrzewo (wieś), Zielnowo (wieś), Żukowo Morskie (wieś)

2.2 DIAGNOZA W SFERZE SPOŁECZNEJ

2.2.1 Demografia

W okresie 2019–2023 w gminie Darłowo zaobserwowano zróżnicowane procesy demograficzne o charakterze zarówno korzystnym, jak i niekorzystnym. Do negatywnych tendencji należy **depopulacja oraz postępujące starzenie się populacji** gminy, które to obserwowane są także na poziomie regionalnym i krajowym. Na podstawie analizy danych GUS i Monitora Rozwoju Lokalnego, główną przyczyną malejącej liczby ludności jest ujemny przyrost naturalny, który zwiększył się o 30,76% w latach 2019-2023 r. Nie zdołało go zniwelować dodatnie saldo migracji, które w tym okresie wzrosło o 45,45%. W konsekwencji przyrost rzeczywisty, będący łącznym efektem migracji i przyrostu naturalnego, osiągnął ujemne wartości, ale w ciągu pięciu lat poprawił się o 86,66%.

Jeżeli w kolejnych latach utrzymałby się pozytywny trend imigracyjny, znacząco przewyższający ujemny przyrost naturalny lub przyrost naturalny powróciłby do dodatnich wartości sprzed 2019 r., to gmina Darłowo miałaby szanse zredukować, a nawet zahamować proces depopulacji w dłuższej perspektywie. Jednakże, aktualne prognozy demograficzne GUS wskazują na nasilanie się niekorzystnych zmian w kolejnych dekadach, gdyż w porównaniu do 2023 r. ubytek liczby mieszkańców gminy Darłowo w 2035 r. może wynieść 8,33%, a w 2060 r. może sięgać poziomu 26,4%¹².

Niekorzystne zmiany w strukturze wiekowej gminy Darłowo, zidentyfikowana na podstawie analizy danych GUS i Monitora Rozwoju Lokalnego są głębsze niż na poziomie regionu i kraju. W latach 2019-2023 r. liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 8,62%. Na to nałożyła się malejąca liczebność grupy w wieku produkcyjnym – która skurczyła się w tym okresie o 8,82% oraz grupy w wieku przedprodukcyjnym – która zmniejszyła się o 1,93%. W rezultacie współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w ciągu tych pięciu lat zwiększył się o 23,38%, gdyż jego wartość wzrosła z 20,1 w 2019 r. do 24,8 seniorów na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2023 r.

Według analiz GUS do 2035 r. liczba osób w wieku poprodukcyjnym może w gminie Darłowo nieznacznie się zmniejszyć – tj. o 2,13%, ale do 2060 r. może nastąpić poważny wzrost tj. o 25,95%. Towarzyszyć temu mają narastające spadki liczby osób w wieku produkcyjnym tj. do 2035 r. - o 9,77% i do 2060 r. o - 38,48% w porównaniu do 2023 r. oraz liczby osób w wieku przedprodukcyjnym tj. do 2035 r. – o 29,06% i do 2060 r. - o 44,12% w porównaniu do 2023 r.

---

¹² GUS, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-na-lata-2023-2060,11,1.html>

Tabela 1: Zmiany demograficzne w gminie Darłowo w latach 2019 – 2023 (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019-2023 [%]
Ludność ogółem	7 949	7 657	7 573	7 573	7 596	- 4,44
Struktura wg płci:						
Kobiety	3 965	3 826	3 787	3 788	3795	- 4,29
Mężczyźni	3 984	3 831	3 786	3 785	3 801	- 4,59
Ludność w wieku produkcyjnym	5 074	4 761	4 683	4 659	4 626	- 8,83
Ludność w wieku przedprodukcyjnym (do 17 lat)	1 449	1 443	1 423	1 426	1 421	- 1,93
Ludność w wieku poprodukcyjnym	1 426	1 453	1 467	1 488	1 549	8,63
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	20,1	22,2	23,2	23,8	24,8	23,38
Saldo migracji	11	13	1	39	16	45,45
Przyrost naturalny	- 26	- 20	- 60	- 52	- 18	- 30,77
Przyrost rzeczywisty (łącznie efekt migracji i przyrostu naturalnego)	- 15	- 7	- 59	- 13	- 2	86,67

Źródło: opracowanie na podstawie GUS BDL, <https://stat.gov.pl>, Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>, danych z Gminy Darłowo.

Tabela 2: Prognoza ludności gminy do 2060 r.

Wskaźnik	2023	2035	zmiana 2023/2035 [%]	2060	zmiana 2023/2060 [%]
Ludność ogółem	7 596	6963	- 8,33	5 591	- 26,40
Ludność w wieku produkcyjnym (18-59/64)	4 626	4174	- 9,77	2 846	- 38,48
Ludność w wieku przedprodukcyjnym (do 17 lat)	1 421	1008	- 29,06	794	- 44,12
Ludność w wieku poprodukcyjnym (60+/65+)	1 549	1516	2,13	1951	25,95

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-na-lata-2023-2060,11,1.html>

2.2.2 Sytuacja materialna mieszkańców, opieka społeczna i warunki mieszkaniowe

W gminie Darłowo w latach 2019-2023 r. sytuacja materialna i warunków mieszkaniowych poprawiała się, ale dostępność mieszkań nadal pozostaje wyzwaniem z uwagi na niedopasowanie liczby i powierzchni nowobudowanych lokali mieszkalnych oraz ich wysokich cen w porównaniu do zdolności finansowej mieszkańców.

Tabela 3: Zmiany w sytuacji materialnej mieszkańców i opiece społecznej dla osób wymagających wsparcia w gminie Darłowo w latach 2019 – 2023 (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019/2023 [%]
Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (ogółem)	511	445	363	237	218	- 57,34
Liczba osób poniżej kryterium dochodowego korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	340	249	145	140	116	- 65,88
Liczba dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	451	370	308	248	211	- 53,22
Liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych użytkownikom lokali	22	35	76	52	80	263,64
Zasięg ubóstwa głębokiego [%]	4,3	3,3	1,9	1,8	1,5	- 65,12
Liczba placówek wsparcia dziennego	23	24	24	25	25	8,70
Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego	552	567	614	604	604	9,42
Liczba korzystających z placówek wsparcia dziennego (stan na dn. 31 grudnia)	251	262	117	190	202	- 19,52

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS BDL, <https://stat.gov.pl>, Monitor Rozwoju Lokalnego, <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>

Pozytywne zmiany w zakresie sytuacji **materialnej mieszkańców** gminy Darłowo nastąpiły m.in. na skutek ogólnej poprawy koniunktury gospodarczej w Polsce po pandemii COVID-19. W latach 2019-2023 dochody mieszkańców gminy wzrosły, co wpłynęło m.in. na spadek zasięgu ubóstwa głębokiego o 65,11 p.p. oraz liczby osób korzystających z pomocy społecznej o 57,33%.

Pod względem **dostępności mieszkań** sytuację w gminie można ocenić jako mało korzystną, ale dostępność mieszkań pod względem ich liczby stopniowo poprawia się. W latach 2019-2023 liczba nowo oddanych budynków mieszkalnych wzrosła o 18,18%, ale liczba nowo oddanej powierzchni mieszkaniowej zmniejszyła się o 41,44%. W 2019 r. nowo oddana powierzchnia mieszkaniowa przeznaczone na sprzedaż lub wynajem stanowiła 18,3% całkowitej nowo oddanej powierzchni mieszkaniowej i choć w 2023 r. jej udział zmalał do 13,7%. Potwierdza to ograniczoną poprawę dostępności, gdyż część nowych mieszkań nie jest przeznaczona na cele mieszkaniowe mieszkańców gminy. W tym okresie odnotowano także nieznaczny spadek dostępności mieszkań komunalnych. Dodatkowo negatywnie oddziałującym czynnikiem są ceny mieszkań.

W analizowanym okresie średnia cena 1 m² lokalu mieszkalnego na rynku wtórnym w gminie Darłowo wzrosła o 120,24% z poziomu 3151 zł w 2019 r. do 6936,77 zł w 2023 r. W związku z silniejszym wzrostem cen mieszkań i najmu niż dochodów, część mieszkańców gminy zgłosiła większe zapotrzebowanie na wsparcie socjalne w tym zakresie.

Tabela 4: Zmiany w warunkach mieszkaniowych w gminie Darłowo w latach 2019 – 2023 (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019/2023 [%]
Liczba nowo oddanych budynków mieszkalnych	33	31	33	25	39	18,18
Nowo oddana powierzchnia mieszkaniowa [m ²]	4 765	3 800	3 847	3 333	2 790	- 41,45
Nowo oddana powierzchnia mieszkaniowa - przeznaczone na sprzedaż lub wynajem [m ²]	872	0	0	0	384	- 55,96
Liczba mieszkań na 1 tys. mieszkańców	321,93	339,17	347,02	350,72	354,66	10,17
Liczba mieszkań na 1 tys. mieszkańców w wieku 25-34 lata	0,82	0,95	0,98	1,00	1,04	26,83
Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	32,52	33,75	34,59	35	35,23	8,33
Zadłużone lokale będące w dyspozycji gminy (komunalne) [%]	65,22	63,64	62,50	57,14	64,29	- 1,43
Średnia cena 1m ² mieszkania na rynku wtórnym	3 151	4 117,34	4 921,31	4 678,07	6 939,77	120,24

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS BDL, <https://stat.gov.pl>

Liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych użytkownikom lokali wzrosła o 263,63% – świadczy to o znacznej dynamice zmian, ale skala zjawiska pozostaje nieduża. Poprawie uległa średnia powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę o 10,61%. Odnotowano także większy odsetek osób korzystających z infrastruktury technicznej: wodociągowej o prawie 1 p.p z poziomu 96,05% w 2019 r. do poziomu 96,92% w 2023 r., kanalizacyjnej o 27,43p.p. z poziomu 30,58% w 2019 r. do 37,68% w 2023 r. oraz gazowej o 21,02 p.p. z poziomu 31,9% w 2019 r. do 38% w 2023 r. Na terenie gminy zauważalna jest znaczna dysproporcja w poziomie rozwoju sieci przesyłowych.

2.2.3 Usługi publiczne

Gmina Darłowo zapewnia dobry **dostęp do większości usług publicznych** w wymiarze społecznym, szczególnie w obszarze edukacji pod względem liczby i jakości usług w placówkach edukacyjnych i wychowawczych.

Usługi oświatowe oferuje łącznie 6 Szkół Podstawowych, a w każdej działa 1 Oddział Przedszkolny. Wójt gminy Darłowo jest organem prowadzącym dla 3 szkół podstawowych: Szkoły Podstawowej im. Ratowników Morskich w Dąbkach, Szkoły Podstawowej im. Ludzi Morza w Kopnicy oraz Szkoły Podstawowej w Starym Jarosławiu. Ponadto samorząd gminny dotuje 3 szkoły społeczne działające na terenie gminy Darłowo: Społeczna Szkoła Podstawowa w Słwinie prowadzona przez Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Szkoły i Wsi w Słwinie „Ku przyszłości”, Społeczna Szkoła Podstawowa w Dobiesławiu prowadzona przez Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Szkoły w Dobiesławiu i Wsi Dobiesław, Wiekowo, Wiekowice oraz Społeczna Szkoła Podstawowa w Jeżyczkach prowadzona przez Stowarzyszenie Rozwoju Szkoły „Szansa. Gmina Darłowo zapewnia miejsca w przedszkolach wszystkim dzieciom zamieszkałym na jej terenie w wieku od 3 do 6 lat, ale nie zawsze w ich w miejscu zamieszkania.

W 2021 r. gmina Darłowo odpowiadając na potrzeby mieszkańców uzupełniła lukę w usługach publicznych otwierając Gminny Żłobek Dziecięcy Zakątek w Rusku oferujący 30 miejsc dla dzieci wyłącznie mieszkańców gminy. W latach 2019–2023 na skutek niedostatecznej subwencji, gmina Darłowo znacząco zwiększyła wydatki na oświatę i wychowanie ze środków własnych (wzrost całkowitych wydatków o 113,67%, wzrost wydatków na utrzymanie szkół podstawowych o 167,01%, wzrost wydatków inwestycyjnych o 3259,44%, wzrost części oświatowej subwencji ogólnej o 49,32%, wzrost dochodów w dziale oświata i wychowanie o 47,04%). Wiaże się to z niedopasowaniem liczby pałcówek do zmian demograficznych. W oparciu o wyniki monitoringu sytuacji demograficznej w gminie i jej wpływu lokalny na system oświatowy samorząd może prowadzić bardziej efektywną politykę w tym zakresie.

Tabela 5: Zmiany w finansowaniu edukacji w gminie Darłowo w latach 2019 – 2023 (wybrane wskaźniki) [zł]

Wskaźnik	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019/2023 [%]
Wydatki na utrzymanie szkół podstawowych	8 163 769,43	10 023 386,33	10 916 858,62	16 471 402,00	21 797 829,16	167,01
Część oświatowa subwencji ogólnej	6 627 086,00	7 228 648,00	7 699 439,00	8 427 649,00	9 895 862,00	49,32
Dochody w dziale oświata i wychowanie	280 954,81	260 574,37	486 492,24	361 821,20	413 124,87	47,04
Wydatki inwestycyjne na oświatę i wychowanie	277 460,00	0,00	83 222,18	4 989 629,56	9 321 091,19	3 259,44
Wydatki ogółem na oświatę i wychowanie	13 018 964,84	13 289 421,58	14 883 780,25	21 622 641,40	27 817 522,46	113,67

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS BDL, <https://stat.gov.pl>, Raportów o stanie gminy w latach 2018-2023.

Gmina Darłowo odpowiadając na zmiany demograficzne i potrzeby społeczności lokalnej w analizowanym okresie zwiększyła dostępność do społecznych usług w zakresie wsparcia dziennego - liczba placówek wsparcia dziennego wzrosła o 8,69% z poziomu 23 w 2019 r. do 25 placówek w 2023 r. (tj. Placówka Wsparcia Dziennego dla dzieci i młodzieży w Drozdowie, Dzienny Dom „Senior+” w Wiekowie), co przełożyło się na wzrost liczby miejsc w tych placówkach o 9,42% z poziomu 552 w 2019 r. do 604 miejsc w 2023 r. Nie skutkowało to jednak wzrostem liczby osób korzystających z usług w tego typu placówkach, gdyż spadek wyniósł 19,52% z poziomu 251 w 2019 r. do 202 osób w 2023 r.

W tym okresie gmina realizowała także zadania w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w, i Programu Wsparcia i Aktywności Osób Starszych, a także wspierania rodziny. Cennym instrumentem polityki społecznej były wdrażane Strategie rozwiązywania problemów społecznych Gminy Darłowo w latach 2014-2020 i 2021-2027.

Gminę cechuje **dobry poziom bezpieczeństwa** na tle regionu i kraju, w latach 2019-2023 r. nastąpił spadek ogólnego poziomu przestępczości.

Tabela 6: Zmiany w zakresie bezpieczeństwa w gminie Darłowo w latach 2019 – 2023 (wybrane)

Rodzaj przestępstwa	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019/2023 [%]
Przestępstwa ogółem	137	112	104	114	111	- 18,98
Przestępstwa kryminalne	36	33	29	19	32	- 11,11
Przestępstwa gospodarcze i oszustwa	14	9	13	12	16	14,29
Przestępstwa narkotykowe	2	2	3	7	4	100,00
Przestępstwa drogowe	27	22	20	35	24	- 11,11
Niealimentacja	23	9	14	7	8	- 65,22

Źródło: opracowanie na podstawie danych udostępnionych przez Gminę Darłowo.

Największym wyzwaniem dla władz gminy i mieszkańców pozostaje dostępność usług zdrowotnych. Na terenie gminy nie funkcjonuje żaden Podstawowy Ośrodek Zdrowia, w Dąbkach działają dwa punkty apteczne. Mimo podejmowanych przez władze lokalne inicjatyw w zakresie profilaktyki zdrowotnej, mieszkańcy zmuszeni są korzystać z opieki medycznej w ośrodkach zlokalizowanych w Darłowie i Sławnie oraz Sianowie. Należy odnotować, że ośrodek zdrowia w mieście Darłowo jest prowadzony w budynku gminy wiejskiej Darłowo. Według danych CEIDG w latach 2019-2023 na terenie gminy Darłowo zarejestrowaną działalność z sekcji Q wg klasyfikacji PKD (opieka zdrowotna prowadzona przez lekarzy w szpitalach lub innych placówkach, działalność fizjoterapeutyczna, działalność pogotowia ratunkowego, pomoc społeczna z zakwaterowaniem, która wymaga w pewnym stopniu opieki zdrowotnej oraz pomoc społeczna niewymagającą zaangażowania specjalistów w zakresie opieki medycznej) prowadziło 14 podmiotów, 11 z nich aktywnie świadczyło usługi w 2023 r. – wśród nich brakowało usług lekarskich, występowały tylko usługi pielęgniarские i fizjoterapeutyczne – pozostałe są klasyfikowane jako działalność paramedyczna. Usługi z zakresu ochrony zdrowia oferują także różne podmioty w uzdrowisku Dąbki tj.: DUKAT, INTERFERIE, GEOVITA, DELFIN, BURSZTYN, SUSMED, są one jednak dostępne dla klientów tych podmiotów.

2.2.4 Aktywność i integracja społeczna

Potencjał wsparcia instytucjonalnego na rzecz aktywności obywatelskiej w gminie Darłowo w latach 2019-2023 zwiększył się. Jednakże wzmacnianie aktywności i integracji społecznej nadal wymaga interwencji publicznej. Odnotowany wzrost liczby jednostek organizacyjnych sektora finansów publicznych o 16,67% może świadczyć o zwiększeniu dostępności usług dla mieszkańców poprzez rozbudowę struktur administracyjnych i możliwości aktywności instytucjonalnej gminy.

Atutem społeczności lokalnej jest kapitał społeczny i rozbudowana sieć instytucji sprzyjających integracji mieszkańców. Biblioteki (5), świetlice środowiskowe (11) oraz organizacje pozarządowe (38) o różnicowanym profilu działalności, a także podmioty takie jak Centrum Sportów Wodnych w Dąbkach są przestrzennie rozmieszczone w sposób umożliwiający szeroki dostęp, co wspiera rozwój aktywności obywatelskiej i budowanie więzi społecznych.

W latach 2019 – 2023 dbałość o rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi wyrażała się we wzroście wydatków z budżetu gminy o 45,54%. Udział wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w ogólnych wydatkach JST pozostał na tym samym poziomie (6,2%), co sugeruje stabilność w polityce kulturalnej w ujęciu względnym, pomimo zmian w wartościach bezwzględnych. Spadły wydatki na biblioteki o 3,37%, co może mieć związek ze spadkiem czytelnictwa.

Tabela 7: Zmiany w aktywności społecznej i integracji społecznej w gminie Darłowo w latach 2019 – 2023 (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019/2023 [%]
Liczba jednostek organizacyjnych sektora finansów publicznych	24	24	26	27	28	16,67
Liczba fundacji i stowarzyszeń społecznych mających siedzibę na terenie gminy	33	34	35	37	38	15,15
Liczba bibliotek prowadzonych przez gminę wraz z filiami	5	5	5	5	5	0,00
Liczba czytelników bibliotek	524	409	441	502	513	- 2,10
Ludność na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi ujętymi zgodnie z siedzibą jednostki macierzystej)	883	851	841	841	844	- 4,42
Wydatki na biblioteki [zł]	672 680	498 280	420 000	539 500	650 000	- 3,37
Wydatki bieżące z budżetu JST na dotacje bieżące dla organizacji pozarządowych [zł]	42 346,33	41 795,74	48 573,89	48 065,42	61 632,37	45,54
Udział wydatków na dotacje bieżące dla organizacji pozarządowych w wydatkach bieżących JST [%]	0,67	0,58	0,69	0,59	0,79	17,91 p.p.
Wydatki na domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby [zł]	4 104 745,04	2 090 055,66	2 093 336,29	2 450 649,13	1 264 311,21	- 69,20
Udział wydatków na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w wydatkach ogółem [%]	8,2	3,7	3,8	5,4	6,2	- 24,39 p.p.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego,
<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>

Diagnoza sytuacji społecznej wskazuje, że gmina Darłowo doświadczyła w latach 2019-2023 złożonych i zróżnicowanych przemian w poszczególnych obszarach.

Zachodzące i prognozowane przemiany demograficzne sugerują, że kluczowe wyzwania stojące przed gminą Darłowo będą koncentrowały się na kreowaniu jak najbardziej korzystnych warunków osiedleńczych by zredukować lub spowalniać procesy depopulacji i starzenia się społeczności lokalnej.

Poprawa sytuacji materialnej gospodarstw domowych, warunków mieszkaniowych oraz aktywności i integracji społecznej, wskazują na stopniowe polepszanie się standardu życia, niemniej jednak ograniczona podaż nowych mieszkań i wysoki poziom cen wciąż stanowią istotne bariery dostępności mieszkaniowej.

W długoterminowej perspektywie gmina Darłowo powinna ukierunkować swoje działania na redukcję negatywnego wpływu problematycznych i wzmacnianiem pozytywnych obszarów, generując potrzeby elastycznego dostosowywania zarządzania lokalnym rozwojem, zwłaszcza w zakresie optymalizacji zasobów usług publicznych i rynkowych, do ewoluujących potrzeb mieszkańców oraz liczebności i struktury wiekowej społeczności lokalnej, a także zintegrowanie działań ukierunkowanych na podnoszenie atrakcyjności osiedleńczej gminy z równoczesnym wzmacnianiem lokalnego rynku.

2.3 DIAGNOZA W SFERZE GOSPODARCZEJ

2.3.1 Determinanty rozwoju gospodarczego gminy Darłowo

Gmina Darłowo charakteryzuje się gospodarką opartą głównie na turystyce, wspieranej przez rolnictwo w południowej części gminy. Gospodarka gminy cechuje się jednak sezonowością i zależnością od czynników zewnętrznych, takich jak zmiany klimatyczne czy sytuacja geopolityczna, co wpływa na rynek pracy i ceny nieruchomości.

Położenie nad Morzem Bałtyckim i obecność atrakcji przyrodniczych, jak jeziora, plaże i uzdrowisko w Dąbkach, sprzyjają rozwojowi funkcji rekreacyjnych i turystycznych, choć obszary nadmorskie są ograniczone przepisami ochrony środowiska i zagrożeniem powodziowym. Znaczna część gminy leży na obszarach o ograniczonych możliwościach rozwojowych. Wynika to z funkcjonowania w okolicy Żukowa Morskiego jednostki wojskowej o strategicznym znaczeniu dla obronności kraju (lotnisko wojskowe) co podkreśla funkcję militarną gminy Darłowo. Specyficznym zasobem lokalnym, wpływającym na możliwości rozwoju gospodarczego, są zasoby borowin oraz nadmorski mikroklimat, które przyczyniły się do powstania w gminie Darłowo uzdrowiska Dąbki.

Pomimo negatywnych zjawisk związanych z silnym uzależnieniem gospodarki od bardzo sezonowej turystyki, syntetyczny wskaźnik rozwoju gospodarczego utrzymuje się na dodatnim poziomie, ze szczególnie dobrym wynikiem w zakresie finansów lokalnych. Natomiast pozostałe obszary wpływające na ogólną kondycję ekonomiczną gminy, jak konkurencyjność gospodarki i rynek pracy, wymagają działań wspierających dywersyfikację źródeł dochodów i podnoszenie kwalifikacji mieszkańców.

Bezpośrednim zapleczem usługowym gminy Darłowo jest miasto Darłowo, gdzie mieszkańcy realizują większość niezbędnych usług. Obie gminy są silnie powiązane funkcjonalnie. Darłowo ma znacznie większe znaczenie dla mieszkańców niż Sławno, które nominalnie jest stolicą powiatu sławieńskiego,

do którego należy gmina Darłowo. W Darłowie zlokalizowana jest istotna część usług niezbędnych mieszkańcom, szczególnie w sektorze handlu (markety spożywcze, drogerie itp.), pozostałych usług (np. warsztaty samochodowe, placówki bankowe, urzędy pocztowe itp.), zdrowia (przychodnie, apteki) oraz szkoły, w tym ponadpodstawowe. Tym samym znaczna część potrzeb mieszkańców zaspokajana jest poza terenem gminy.

Gmina Darłowo to samorząd o dobrej kondycji budżetowej i dysponujący znacznymi środkami własnymi, które w dużej części mogą być przeznaczane na inwestycje infrastrukturalne i przedsięwzięcia społeczne, podnoszące jakość życia mieszkańców. Wpływ na to mają np. wysokie wpływy z podatków od nieruchomości, wpływy z dotacji oraz efektywne zarządzanie finansami lokalnymi.

2.3.2 Profil gospodarki w gminie Darłowo

Gospodarka gminy opiera się na sektorze turystycznym, rolnictwie, usługach i energii odnawialnej, a mimo wysokiej aktywności gospodarczej i korzystnej sytuacji finansowej, występują ograniczenia rozwojowe związane z ochroną środowiska i obecnością jednostki wojskowej.

Gospodarka gminy Darłowo cechuje się rosnącą liczbą podmiotów gospodarczych, z dominacją mikroprzedsiębiorstw, głównie w sektorze usług turystycznych. Ponad 97% podmiotów w rejestrze REGON to mikroprzedsiębiorcy, zatrudniający do 9 pracowników. W dużej części są to osoby samozatrudnione, działające w branży turystycznej.

Tabela 8: Liczba i dynamika zmian liczby przedsiębiorstw w gminie Darłowo w latach 2019-2023

Wskaźnik	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019/2023 [%]
Podmioty gospodarcze w rejestrze REGON	831	870	933	960	999	20,22
Bilans rejestracji / wyrejestrowań w/z rejestru REGON	66	32	67	29	37	-
Liczba podmiotów zatrudniających 1- 9 os.	805	842	904	931	970	20,50
Liczba podmiotów zatrudniających 10 - 49 os.	23	25	26	26	26	13,04
Liczba podmiotów zatrudniających 50 - 249 os.	3	3	3	3	3	0
Liczba podmiotów zatrudniających 250 os. i więcej	0	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego,
<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>

Liczba większych podmiotów gospodarczych w gminie jest stabilna i wynosi odpowiednio 26 małych przedsiębiorców (zatrudniających od 10 do 49 osób) i 3 średnich przedsiębiorców (zatrudniających od

50 do 249 osób). Brak jest podmiotów zatrudniających powyżej 250 osób (dużych przedsiębiorców). Liczba małych i średnich przedsiębiorców w ostatnich latach nie uległa większym zmianom.

Bardzo duża jest liczba przedsiębiorców w stosunku do liczby aktywnych zawodowo mieszkańców gminy. Z jednej strony podkreśla to przedsiębiorczy charakter mieszkańców, ale z drugiej wskazuje na typowe dla Polski rozproszenie kapitału w gospodarce, co w dłuższym horyzoncie czasowym przekłada się na ograniczoną konkurencyjność i rentowność lokalnych przedsiębiorców.

Turystyka, w szczególności uzdrowisko Dąbki, stanowi główną gałąź lokalnej gospodarki, czego potwierdzeniem jest znaczny rozwój bazy noclegowej i wzrost liczby udzielanych noclegów, także po pandemii COVID-19.

Ten sektor gospodarki jest podstawą funkcjonowania większości przedsiębiorstw w gminie, generując znaczną część przychodów mieszkańców oraz tworząc miejsca pracy. Rolnictwo pozostaje ważnym elementem lokalnej gospodarki, z dominacją średnich gospodarstw rodzinnych i wzrastającym zainteresowaniem produkcją ekologiczną oraz przetwórstwem spożywczym.

Tabela 9: Liczba i dynamika zmian liczby przedsiębiorstw wg PKD w gminie Darłowo w latach 2019-2023

Wskaźnik [PKD 2007]	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019/2023 [%]
Liczba podmiotów gospodarczych: sekcja „pozostałe usługi”	324	341	378	385	412	27,16
Liczba podmiotów gospodarczych: sekcja F - budownictwo	153	169	172	182	187	22,22
Liczba podmiotów gospodarczych: sekcja G - handel i naprawy	157	155	164	171	167	6,37
Liczba podmiotów gospodarczych: sekcja C - przetwórstwo przemysł.	48	53	55	54	58	20,83
Liczba podmiotów gospodarczych: sekcja T - transport i gosp. magazyn.	38	37	41	46	45	18,42
Liczba podmiotów gospodarczych: sekcja Q - zdrowie i pomoc społ.	31	35	37	34	32	3,23
Liczba podmiotów gospodarczych: sekcja M - działalność profesjonalna	24	22	23	22	24	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego, <https://gminy.monitorrozwoju.pl/>.

Gmina wyróżnia się także wysokim udziałem odnawialnych źródeł energii, szczególnie wiatrowej, co pozytywnie wpływa na dochody budżetowe i lokalny rynek pracy. Gmina jest regionalnym liderem w zakresie wytwarzania energii wiatrowej, zlokalizowana jest w niej także duża liczba mikroinstalacji fotowoltaicznej.

Wsparcie rozwoju gospodarczego zapewniają lokalne organizacje, takie jak DarLOT i Stowarzyszenie Przyjaciół Uzdrowiska Dąbki, współpracujące z samorządem oraz przedsiębiorcami.

Dominacja sektora usług (szczególnie turystycznych) oraz znaczący udział budownictwa i handlu, przy jednoczesnym zachowaniu roli tradycyjnych gałęzi gospodarki takich jak rolnictwo podkreśla potencjał rozwojowy obszaru oraz jego zdolność do adaptacji wobec zmieniających się warunków ekonomicznych. Wskazuje jednocześnie przy tym dużą wrażliwość lokalnych przedsiębiorców na wahania popytu turystycznego oraz koniunktury gospodarczej, jak też duży wpływ polityki fiskalnej, ubezpieczeniowej i zdrowotnej państwa na ich rentowność.

2.3.3 Rynek pracy i dochody mieszkańców

W latach 2018–2023 rynek pracy w gminie Darłowo wykazywał tendencję spadkową stopy bezrobocia, mimo że jej poziom nadal pozostaje wyraźnie wyższy niż średnia krajowa.

Struktura społeczna gminy ulega zmianom, czemu towarzyszy zmniejszenie liczby osób w wieku produkcyjnym oraz wzrost udziału osób starszych, co wpływa na podaż pracy i poziom bezrobocia w tej grupie wiekowej.

Stopa bezrobocia wciąż utrzymuje się na wysokim poziomie, a liczba podatników maleje. Obecna sytuacja wskazuje na stabilizację rynku pracy i powrót do poziomu sprzed pandemii. Pomimo tych pozytywnych zmian, stopa bezrobocia w powiecie, wynosząca 13.30% w 2023 r. wciąż pozostaje wysoka, szczególnie w porównaniu do średniej w Polsce wynoszącej wg GUS w 2023 r. 5,1%, co sugeruje potrzebę dalszych działań mających na celu aktywizację zawodową i poprawę warunków zatrudnienia w gminie i w powiecie sławieńskim.

Liczba podatników oraz ich dochody uległy wyraźnym wahaniom w związku z pandemią COVID-19, jednak w ostatnich latach odnotowano wzrost dochodów z pracy najemnej i świadczeń emerytalno-rentowych. Dochody przedsiębiorców, szczególnie osób fizycznych, nie powróciły do poziomu sprzed pandemii, co wpływa na ich kondycję finansową oraz na wpływy budżetowe gminy.

Średnie wynagrodzenia i przeciętne dochody podatników rosną, lecz w przypadku działalności gospodarczej pozostają nadal poniżej poziomu z 2019 r.

Tabela 10: Rynek pracy i jego dynamika w gminie Darłowo na tle powiatu sławieńskiego 2019-2023

Wskaźnik	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019/2023 [%]

Wskaźnik	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019/2023 [%]
Stopa bezrobocia (dane powiatowe) [%]	13,90	15,00	14,40	13,50	13,30	- 4,32
Bezrobotni pozostający bez pracy dłużej niż rok jako % ludności aktywnej zawodowo (dane powiatowe) [%]	5,00	6,40	6,40	6,40	5,20	4,00
Udział osób długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym (dane powiatowe) [osoby]	26,41	38,65	31,39	28,76	27,45	3,94
Liczba ludności w gminie Darłowo ogółem [osoby]	7 949	7 657	7 573	7 573	7 596	- 4,44
Liczba ludności w wieku produkcyjnym w gminie Darłowo [osoby]	5 074	4 761	4 683	4 659	4 895	- 3,53
Liczba ludności w wieku przed-produkcyjnym w gminie Darłowo [osoby]	1 449	1 443	1 423	1 426	1 152	- 20,50
Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym w gminie Darłowo [osoby]	1 426	1 453	1 467	1 488	1 549	8,63
Liczba pracujących kobiet w gminie Darłowo [osoby]	b.d.	b.d.	b.d.	1 206	1 250	b.d.
Liczba pracujących mężczyzn w gminie Darłowo [osoby]	b.d.	b.d.	b.d.	1 466	1 461	b.d.
Liczba bezrobotnych ogółem w gminie Darłowo [osoby]	289	356	282	284	277	- 4,15
Liczba długotrwale bezrobotnych w gminie Darłowo [osoby]	134	184	147	134	127	- 5,22
Liczba bezrobotnych do 25 r.ż. w gminie Darłowo [osoby]	39	59	41	42	40	2,56
Liczba bezrobotnych powyżej 50 r.ż. w gminie Darłowo [osoby]	89	107	81	82	97	8,99
Liczba bezrobotnych kobiet w gminie Darłowo [osoby]	155	181	155	155	132	- 14,84
Liczba bezrobotnych mężczyzn w gminie Darłowo [osoby]	134	175	127	129	145	8,21

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego,
<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>.

Tabela 11: Liczba podatników w gminie Darłowo w latach 2019-2022 (w podziale na źródła dochodów)

Wskaźnik	2019	2020	2021	2022	Zmiana 2019/2022 [%]
Łączna liczba podatników (osoby fizyczne) [osoby]	5 133	4 855	4 808	4 793	- 6,62
Liczba podatników - stosunek pracy [osoby]	2 467	2 113	2 143	2 120	- 14,07
Liczba podatników – umowy cywilnoprawne [osoby]	942	685	691	691	- 26,65
Liczba podatników - działalność gospodarcza [osoby]	421	419	267	259	- 38,48
Liczba podatników – emeryci [osoby]	1 699	1 722	1 697	1 718	1,12
Łączna liczba podatników (osoby prawne) [szt.]	51	62	70	67	31,37

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego,
<https://gminy.monitorrozwoju.pl/>.

2.3.4 Stan finansów lokalnych

W latach 2018–2023 struktura dochodów podatkowych gminy Darłowo pozostawała względnie stabilna, mimo spadku liczby podatników i stosowania preferencyjnych stawek podatkowych, przy czym głównym źródłem wpływów pozostaje podatek od nieruchomości.

Budżet gminy cechuje się dużą dynamiką, z widocznymi wahaniami dochodów i wydatków oraz aktywną polityką inwestycyjną, finansowaną m.in. ze środków zewnętrznych i sprzedaży majątku. Wydatki majątkowe osiągnęły w 2023 r. rekordowy poziom, a ich udział w wydatkach ogółem przekroczył bezpieczny próg, co wskazuje na konieczność zachowania ostrożności fiskalnej.

Pomimo znacznych deficytów w niektórych latach, gmina utrzymuje bezpieczny poziom zadłużenia, a nadwyżki operacyjne umożliwiają bieżącą obsługę zobowiązań. Wynik finansowy pozostaje dodatni, jednak jego spadek w 2023 r. sygnalizuje potrzebę bieżącego monitorowania sytuacji budżetowej i utrzymania dyscypliny finansowej.

Tabela 12: Podatki płacone przez podatników i uzyskiwane przez Gminę Darłowo w latach 2019-2023 [w zaokrągleniu do pełnych zł]

Wskaźnik	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2018/2023 [%]
łączna kwota podatków płaconych przez podatników w gminie	15 468 825	14 704 375	12 476 225	7 943 162	b.d.	b.d.
Dochody budżetu gminy z tytułu podatku od nieruchomości	15 629 814	16 955 386	17 870 817	17 111 354	19 133 379	22,42
Dochody budżetu JST z tytułu udziału w PIT	4 606 197	5 990 859	6 318 246	8 262 493	4 696 114	1,95
Dochody z tytułu podatku rolnego i leśnego	1 549 573	1 558 592	1 614 080	1 558 263	1 790 078	15,52
Dochody z tytułu podatku od czynności cywilnoprawnych - PCC	563 997	754 010	1 312 834	1 053 253	971 222	72,20
Dochody budżetu JST z tytułu udziału w CIT	108 949	76 652	359 498	106 777	370 687	240,24
Dochody z tytułu podatku od środków transportowych	146 825	140 206	164 676	192 106	219 763	49,68
Pozostałe dochody podatkowe	57 981	65 437	123 514	182 982	195 176	236,62
Kwota skutków finansowych prowadzonej polityki podatkowej	1 436 105	1 278 379	1 629 163	1 723 166	2 742 943	91,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego, <https://gminy.monitorrozwoju.pl/>.

2.3.5 Lokalna polityka gospodarcza

Gmina Darłowo prowadzi aktywną politykę inwestycyjną, realizując w ostatnich latach 24 projekty o łącznej wartości 37,6 mln zł, finansowane głównie ze środków krajowych i unijnych, z dominującym udziałem inwestycji drogowych.

Pomimo dynamicznego rozwoju infrastruktury, współpraca samorządu z lokalnym sektorem przedsiębiorczości pozostaje ograniczona, brakuje również systemowych narzędzi wsparcia i monitoringu działań na rzecz rozwoju gospodarczego.

Polityka budżetowa gminy jest dynamiczna, przy zachowaniu niskiego poziomu zadłużenia, stałej nadwyżki operacyjnej i znacznych środków własnych, co pozwala na kontynuację intensywnych działań inwestycyjnych.

2.4 DIAGNOZA W SFERZE PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNEJ

2.4.1 Uwarunkowania rozwoju wynikające z położenia obszaru w regionie i kraju

Gmina wiejska Darłowo jest położona w województwie zachodniopomorskim, w północno-zachodniej części powiatu sławieńskiego. Graniczy od północnego zachodu z Morzem Bałtyckim, co stanowi kluczowy czynnik kształtujący jej uwarunkowania środowiskowe i rozwojowe.

Obszar ten znajduje się w obrębie Obszaru Funkcjonalnego Strefy Przybrzeżnej oraz w strefie zagrożonej trwałą marginalizacją, zgodnie z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego i Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego. W strukturze przestrzennej gminy szczególną rolę odgrywają silne powiązania funkcjonalne z miastem Darłowo oraz dostępność komunikacyjna poprzez sieć dróg krajowych, wojewódzkich i linię kolejową.

Położenie gminy w strefie przybrzeżnej determinuje zarówno potencjał, jak i wyzwania środowiskowe tego obszaru. Rozwinięta gospodarka morska, intensywna turystyka i działalność uzdrowiskowa, wspierane przez rolnictwo i usługi, przyczyniają się do silnej antropopresji, zwłaszcza w wąskim pasie przymorskim. Dynamiczny rozwój infrastruktury turystycznej i rozprzestrzenianie zabudowy prowadzą do konfliktów przestrzennych, które wymagają zrównoważonego podejścia w planowaniu przestrzennym. Szczególnego znaczenia nabierają działania w zakresie Zintegrowanego Zarządzania Obszarami Przybrzeżnymi, które powinny równoważyć potrzeby ochrony środowiska z rozwojem gospodarczym.

Zmiany klimatyczne stanowią istotne zagrożenie dla środowiska gminy. Podnoszenie się poziomu morza, intensyfikacja zjawisk abrazyjnych na klifach, wzrost zagrożenia powodziowego na terenach nisko położonych oraz okresowe zasolenie wód gruntowych stwarzają poważne wyzwania dla gospodarki wodnej i ochrony brzegów. Problemy te wymagają systemowych działań w ramach krajowych i europejskich polityk zagospodarowania przestrzennego, które podkreślają konieczność ochrony brzegu morskiego i poprawy jakości wód.

Położenie gminy Darłowo, z jednej strony peryferyjne wobec głównych ośrodków metropolitalnych, z drugiej jednak atrakcyjne z uwagi na dostęp do morza i walory środowiskowe, silnie wpływa na jej możliwości rozwojowe. Wysoki potencjał przyrodniczy gminy, obecność cennych ekosystemów oraz bogactwo zasobów naturalnych stanowią o jej znaczeniu w skali regionalnej. Jednocześnie rozwój gospodarczy, w tym turystyki i gospodarki morskiej, musi być prowadzony z uwzględnieniem konieczności ochrony tych wartości. Odpowiednie zarządzanie przestrzenią i zasobami środowiskowymi będzie kluczowe dla zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju gminy w kolejnych latach.

2.4.2 Powiązania funkcjonalne

Powiązania funkcjonalne gminy Darłowo stanowią istotny element polityki rozwoju, zgodnie z podejściem terytorialnym, które umożliwia lepsze dostosowanie działań do lokalnych uwarunkowań i potencjałów. Wdrażanie instrumentów takich jak OSI, RLKS i ZIT pozwala na realizację zintegrowanych działań w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sławna, którego gmina Darłowo jest częścią. Kluczowe znaczenie mają różnorodne przepływy osób, towarów, usług i

kapitału, które kształtują relacje gminy z otoczeniem. Gmina, charakteryzująca się rozwiniętymi funkcjami turystycznymi, nadal zмага się z deficytami rozwojowymi, co potwierdziła aktualizacja Specjalnej Strefy Włączenia w latach 2023-2024. W ramach ZIT Sławna gmina planuje realizację projektów priorytetowych w obszarach efektywności energetycznej, usług społecznych oraz poprawy dostępności plaż. Dodatkowo przewidziano przedsięwzięcia związane z retencją wodną, zagospodarowaniem terenów rekreacyjnych i rozwojem infrastruktury turystycznej.

Analiza matrycy bilansu przepływu usług wskazuje, że większość podstawowych usług mieszkańcy realizują na terenie własnej gminy, natomiast usługi specjalistyczne i wyższego rzędu w miastach ościennych, zwłaszcza w Sławnie i Darłowie.

Lokalny rynek pracy cechuje się ujemnym bilansem przepływu pracowników, co oznacza, że coraz więcej mieszkańców gminy znajduje zatrudnienie poza jej granicami. Wzrost liczby mieszkańców pracujących w innych gminach wskazuje na potrzebę rewizji polityki zatrudnienia i działań na rzecz wzmacniania lokalnego rynku pracy. Badania ankietowe ujawniają dominację transportu indywidualnego, co wiąże się z ograniczoną dostępnością transportu publicznego. Mieszkańcy wskazują na potrzebę poprawy dostępności lokalnych usług zdrowotnych i opiekuńczych oraz rozwijania oferty w zakresie kultury, edukacji i rekreacji.

Gmina pełni funkcję zaplecza mieszkaniowego, jednak oferuje szeroki zakres usług podstawowych, co sprzyja lokalnemu komfortowi życia. Priorytetem powinno być dalsze wzmacnianie potencjału usługowego, rozwój infrastruktury transportowej oraz tworzenie warunków dla zwiększenia aktywności gospodarczej i społecznej mieszkańców.

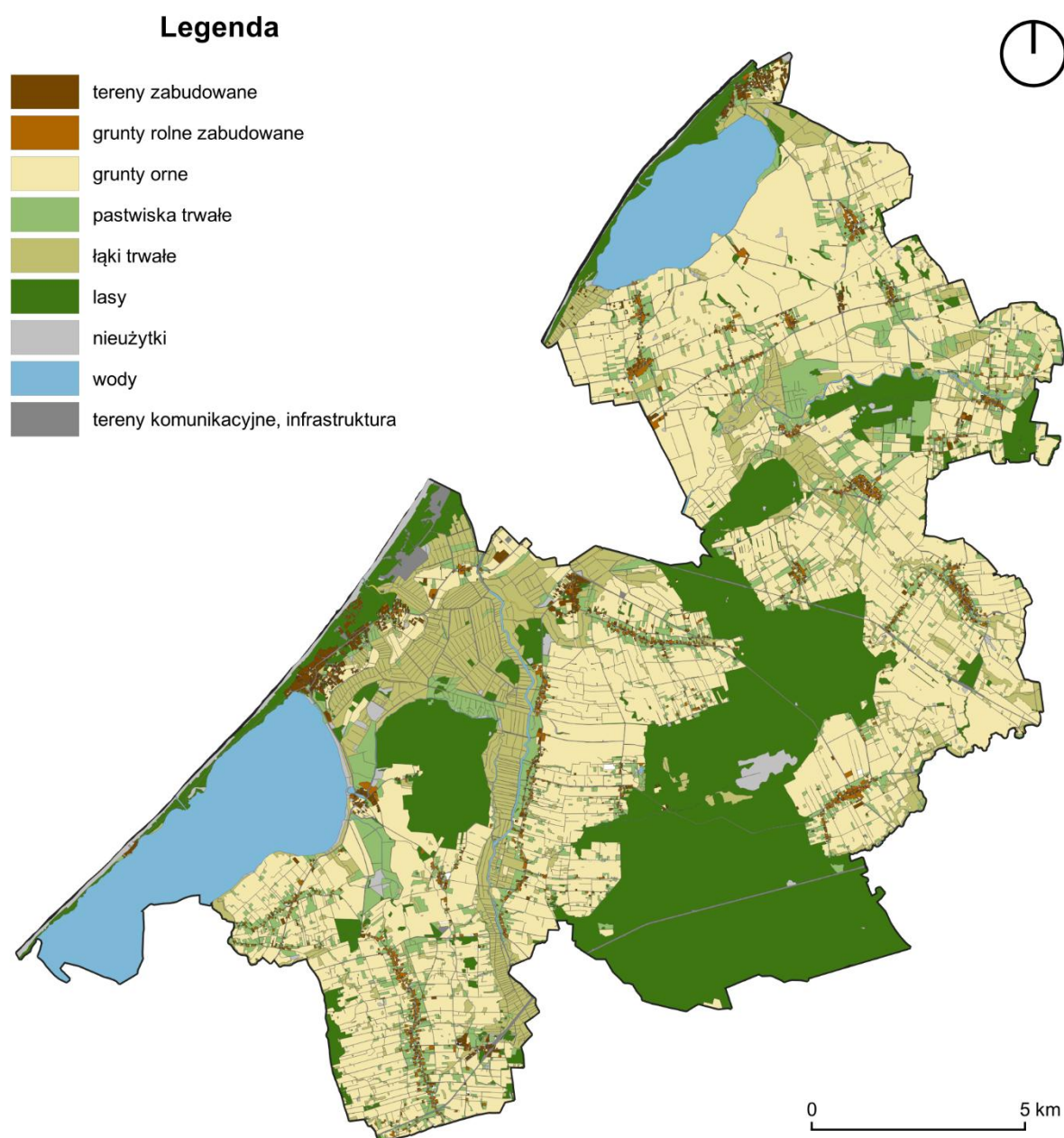
Wzmacnianie lokalnych więzi społecznych i rozwijanie oferty aktywności obywatelskiej może przyczynić się do budowania silniejszej tożsamości wspólnotowej i zwiększenia zaangażowania mieszkańców w życie publiczne gminy.

2.4.3 Struktura użytkowania gruntów

Na terenie gminy Darłowo dominującym typem użytkowania gruntów są grunty orne, które zajmują 10468,94 ha, co stanowi 39% powierzchni gminy. Drugim co do wielkości typem użytkowania są lasy, obejmujące 6418 ha, stanowiące 24% powierzchni. Wzdłuż wybrzeża są to przeważnie lasy sosnowe. W południowej części gminy znajdują się większe skupiska lasów z przewagą buków i dębów. Wody płynące, zajmujące 2813 ha (10%), oraz łąki trwałe, które obejmują 2685 ha (10%), również mają znaczący udział w strukturze użytkowania gruntów.

Powierzchnia gruntów od klasy II do IIIb wynosi 3217 ha, co stanowi 20% całkowitej powierzchni gruntów rolnych w gminie. Najwięcej gruntów znajduje się w klasach IVa (3843 ha, 24%) i V (3379 ha, 21%). Gmina Darłowo ma wysokie wskaźniki rolniczej przestrzeni produkcyjnej, z dominującymi glebami brunatnymi i bielcowymi. Największą powierzchnię gruntów ornych zajmują gleby klasy IVa, a wśród łąk i pastwisk gleby klasy IV. Dominują kompleksy pszenne i pszenno-żytnie.

Rysunek 3: Struktura użytkowania gruntów na terenie gminy Darłowo

Źródło: opracowanie własne na podstawie mapy ewidencyjnej gminy Darłowo.

2.4.4 Planowanie przestrzenne, działalność inwestycyjna

Obszar gminy Darłowo jest w całości objęty obowiązującym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz 27 miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Na koniec 2024 roku nie rozpoczęto jeszcze prac nad Planem Ogólnym, którego opracowanie planowane jest w 2025 roku. Analiza danych GUNB wskazuje na intensywny rozwój inwestycji budowlanych, szczególnie w nadmorskich miejscowościach: Dąbki, Bobolin, Wicie i Kopań, gdzie

liczba pozwoleń na budowę, zwłaszcza obiektów turystycznych, jest najwyższa. Miejscowości te charakteryzują się również największą intensywnością zabudowy w stosunku do liczby mieszkańców.

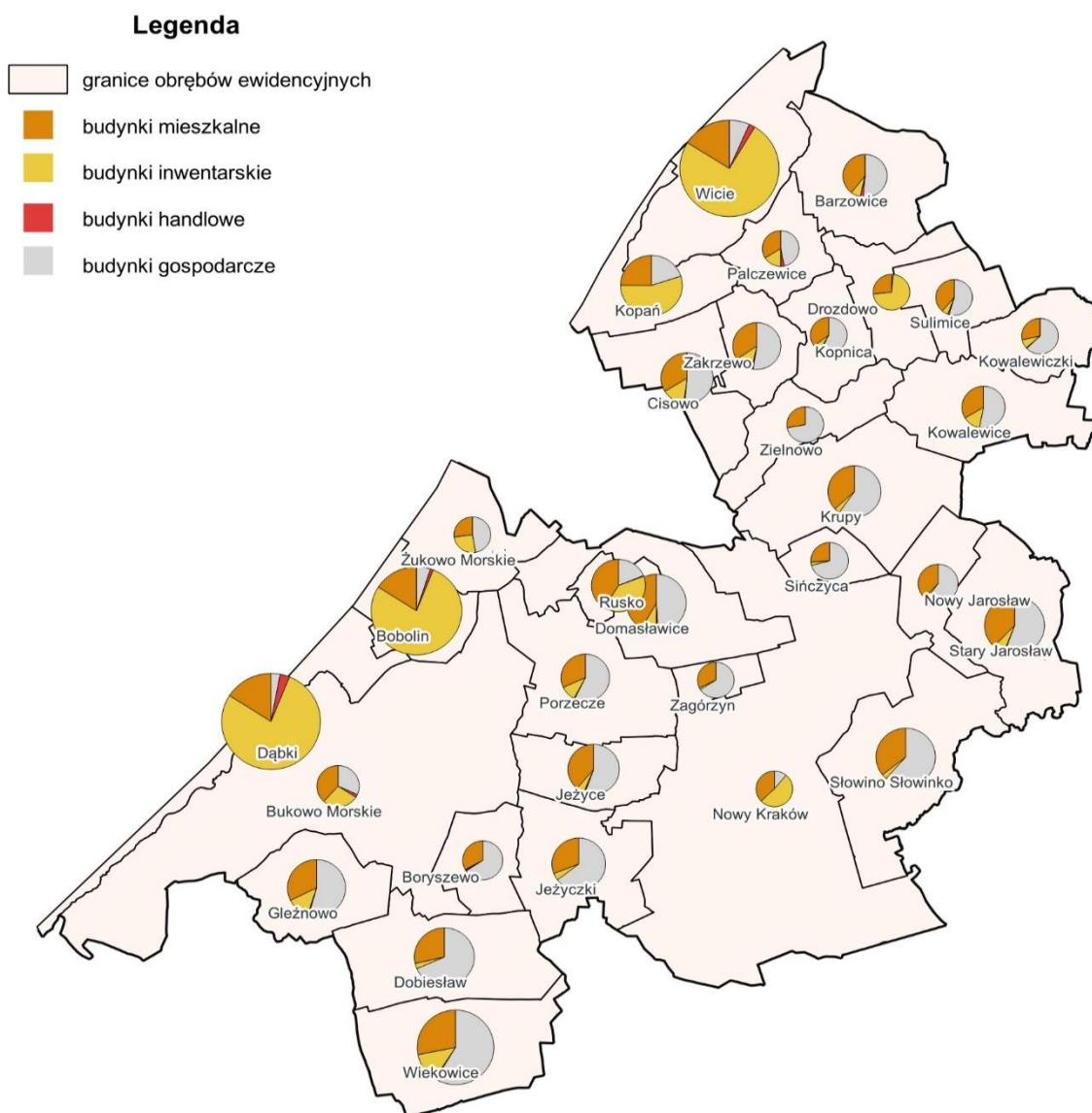
W pasie nadmorskim dominuje zabudowa inwestorska służąca przede wszystkim pod usługi turystyczne, natomiast na pozostałym obszarze przeważa zabudowa gospodarcza pod funkcje mieszkaniowe i rolnicze. Wysoka dynamika inwestycyjna wymaga skutecznej polityki przestrzennej, która zapewni zrównoważony rozwój, odpowiednią infrastrukturę oraz ochronę walorów krajobrazowych i środowiskowych gminy.

Tabela 13: Analiza postępowań ws wydania pozwolenia na budowę na terenie gminy Darłowo

Miejscowość	Liczba inwestycji	Liczba mieszkańców [2021]	Intensywność inwestycji - relacja inwestycji do liczby mieszkańców
Dąbki	457	308	1,484
Bobolin	237	166	1,428
Wicie	157	65	2,415
Kopań	122	135	0,904
Rusko	98	282	0,348
Słowino	83	412	0,201
Sulimice	76	133	0,571
Gleżnowo	72	655	0,110
Bukowo Morskie	67	410	0,163
Domasławice	66	505	0,131

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUNB za lata 2016-2024

Rysunek 4: Analiza struktury zabudowy w gminie Darłowo

Źródło: opracowanie własne na podstawie EGİB.

Tabela 14: Analiza struktury zabudowy na terenie gminy Darłowo [%]

Obręby ewidencyjne/ typy budynków	g – budynki gospodarcze	h - budynki handlowe	i - budynki inwentarskie	m - budynki mieszkalne	Inne budynki
Dąbki, Bobolin, Kopañ i Wicie	7	2	74	17	1
Pozostały obszar gminy	52	1	11	33	4

Źródło: opracowanie własne na podstawie EGİB.

2.4.5 Działania związane z rewitalizacją

Gmina Darłowo zakończyła wdrażanie Gminnego Programu Rewitalizacji na lata 2017–2023. Ostatecznie obszar rewitalizacji, wyznaczony po konsultacjach społecznych, objął działki w dziesięciu miejscowościach. Program obejmował szereg projektów infrastrukturalnych i społecznych, których realizatorem była głównie Gmina Darłowo, a w przypadku projektów dotyczących obiektów sakralnych — lokalne parafie.

Wśród kluczowych przedsięwzięć znalazły się remonty i modernizacje świetlic wiejskich, boisk sportowych, budynków socjalnych, rozwój infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i komunikacyjnej oraz rewitalizacja zabytkowych parków i kościołów. Istotnym elementem programu były działania integrujące lokalne społeczności, realizowane w ramach projektów „Aktywni razem”.

Gmina kontynuuje prace nad uchwaleniem nowego Gminnego Programu Rewitalizacji, którego opracowanie prowadzone jest w 2025 roku.

2.5 DIAGNOZA W SFERZE TECHNICZNEJ

2.5.1 Dostępność komunikacyjna zewnętrzna, infrastruktura komunikacyjna

Gmina Darłowo dysponuje zróżnicowaną infrastrukturą komunikacyjną, która odgrywa istotną rolę w kształtowaniu jej dostępności zewnętrznej. Szkielet układu drogowego stanowią droga krajowa nr 37 oraz drogi wojewódzkie nr 203 i 205.

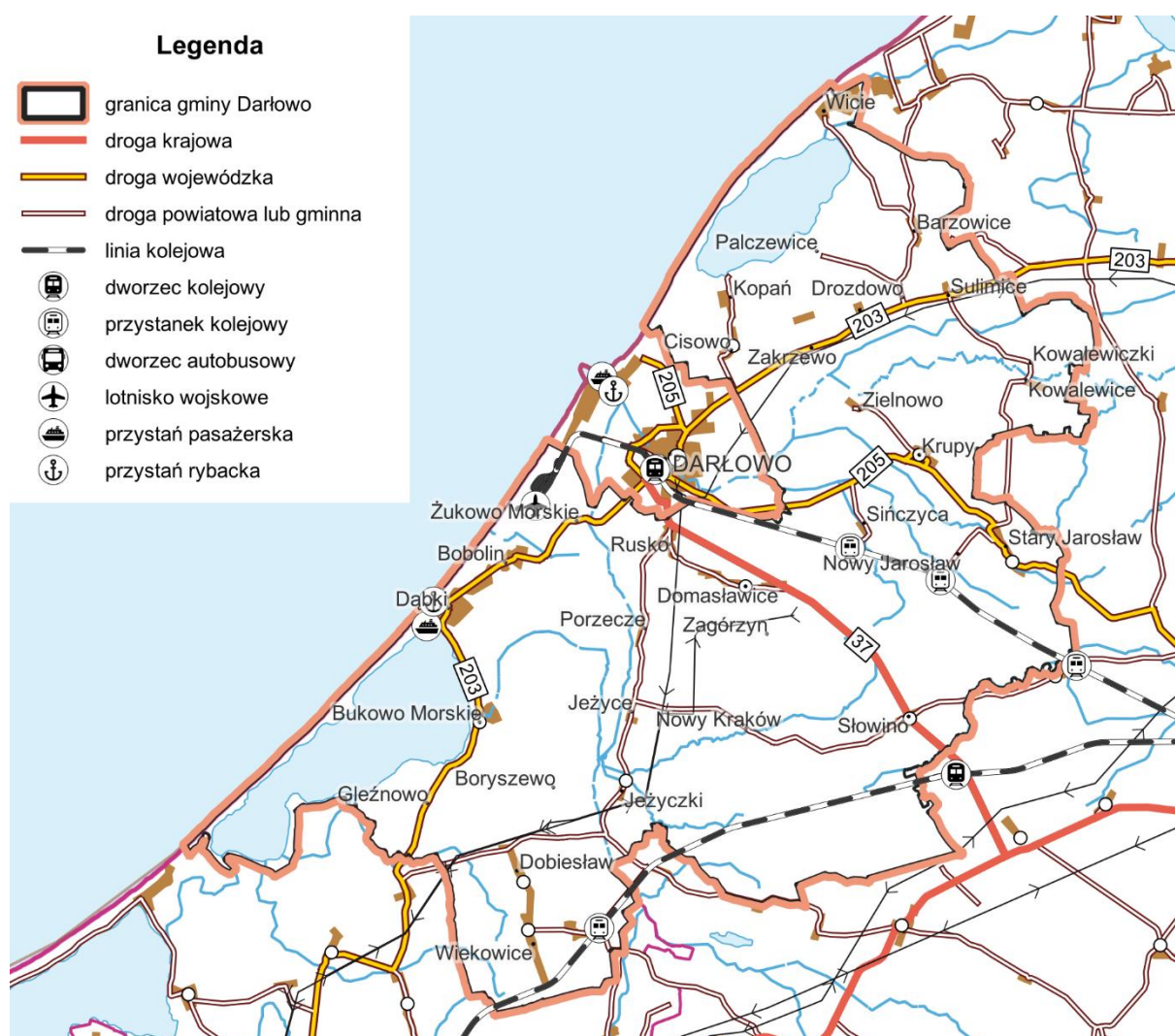
Droga krajowa nr 37, o długości 14,5 km, łączy port morski w Darłowie z drogą krajową nr 6, zapewniając kluczowy korytarz transportowy dla ruchu towarowego i pasażerskiego. Drogi wojewódzkie nr 203 i 205 pełnią istotną funkcję w ruchu turystycznym i lokalnym, łącząc Darłowo z Koszalinem, Ustką oraz Sławnem i Bobolicami. Istotne uzupełnienie sieci drogowej stanowią drogi powiatowe, zapewniające komunikację wewnętrzną oraz powiązania z sąsiednimi gminami.

Układ kolejowy gminy opiera się na magistralnej linii nr 202 Stargard–Gdańsk oraz lokalnej linii nr 418 Darłowo–Sławno. Linia nr 202, o znaczeniu krajowym, jest zelektryfikowaną magistralą jednotorową, której dalsza modernizacja może zwiększyć jej przepustowość. Linia nr 418 zapewnia podstawowe połączenia regionalne. Na terenie gminy funkcjonują przystanki kolejowe w Sińczycy, Nowym Jarosławiu oraz Wiekowie. Połączenia kolejowe z Darłowa do Sławna umożliwiają dostęp do szerszej sieci transportowej regionu.

Dostępność czasowa gminy do większych ośrodków regionalnych jest relatywnie dobra. Dojazd do Szczecina zajmuje około 2 godziny i 15 minut, do Gdańska 2 godziny i 30 minut, a do Koszalina około 40 minut. Do najbliższego miasta powiatowego, Sławna, można dotrzeć w 25 minut.

Na terenie gminy, w miejscowości Żukowo Morskie, znajduje się Lotnisko Wojskowe Darłowo, wpisane do rejestru lotnisk wojskowych. Lotnisko to pełni funkcję o znaczeniu strategicznym, a jego parametry umożliwiają operacje samolotów klasy V.

Rysunek 5: Infrastruktura komunikacyjna na terenie gminy Darłowo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDOO i OSM

Infrastrukturę morską gminy uzupełnia przystań morska w Dąbkach, zarządzana przez Urząd Morski w Szczecinie, służąca przede wszystkim rybołówstwu przybrzeżnemu. Dodatkowo funkcjonują przystanie rybackie na jeziorach Kopań i Bukowo, jednak ich stan techniczny jest niezadowalający, co może negatywnie wpływać na środowisko naturalne. Całość infrastruktury transportowej gminy Darłowo, pomimo istniejących ograniczeń, zapewnia dobre powiązania z regionem oraz wspiera rozwój gospodarczy i turystyczny obszaru.

2.5.2 Infrastruktura techniczna

Infrastruktura techniczna gminy Darłowo charakteryzuje się znacznymi dysproporcjami w dostępie do poszczególnych sieci. W 2023 r. 91,5% mieszkańców korzystało z wody z sieci wodociągowej, natomiast z kanalizacji jedynie 37,7%. Gmina wykazuje niskie nasycenie siecią gazową – 9% mieszkańców.

Tabela 15: Odsetek osób korzystających z różnych typów sieci w 2023 r. [%]

Jednostka przestrzenna	Sieć wodociągowa	Sieć kanalizacyjna	Sieć gazowa
Województwo zachodniopomorskie	96,3	81,3	63,8
Powiat sławieński	95,9	67,2	44,2
Gmina Darłowo	91,1	37,7	9,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL, <https://stat.gov.pl>.

Tabela 16: Ilość ścieków oczyszczonych na terenie gminy Darłowo w latach 2019-2023 [m3]

Rodzaj danych	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019/2023 [%]
Ilość ścieków	617 285	586 412	663 412	648 692,5	692 161	12,12

Źródło: Urząd Gminy Darłowo.

Tabela 17: Odsetek korzystających z instalacji na terenie gminy Darłowo w latach 2019-2023 [%]

Odsetek osób korzystających z sieci:	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019/2023 [p.p]
wodociągowej	90,3	90,4	90,6	90,9	91,1	0,88
kanalizacyjnej	30,6	31,7	32,7	35,7	37,7	23,20
gazowej	2,5	5,3	7,1	8,0	9,0	260

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL, <https://stat.gov.pl>.

Tabela 18: Długość sieci na terenie gminy Darłowo w latach 2019-2023 [km]

Długość sieci:	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019/2023 [%]
wodociągowej	-	178,7	179,7	181,7	185,7	-
kanalizacyjnej	113,1	115,6	119,9	127,3	130,3	15,20
gazowej	22,572	37,311	37,521	38,948	47,194	109,08

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL, <https://stat.gov.pl>.

Długość sieci wodociągowej wynosi 185,7 km i zaopatruje mieszkańców za pośrednictwem dziesięciu hydroforni. Ścieki odprowadzane są do oczyszczalni w Rusku, obsługującej również ścieki przemysłowe.

W ostatnich latach gmina rozbudowała sieć kanalizacyjną w kilku nadmorskich miejscowościach oraz rozwija sieć gazową, której długość wzrosła o 109,08% w latach 2019-2023. Wzrost długości sieci i odsetka osób podłączonych do infrastruktury stanowi efekt intensywnych inwestycji.

Zaopatrzenie w energię elektryczną odbywa się poprzez Główny Punkt Zasilania w Darłowie, jednak istnieje potrzeba modernizacji linii napowietrznych.

System gospodarki odpadami opiera się na selektywnym zbieraniu u źródła oraz funkcjonowaniu Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych. Wysokie wskaźniki masy odpadów wynikają z intensywnego ruchu turystycznego. W 2023 r. poziom recyklingu wyniósł 35,7%, ale rosnące koszty obsługi systemu i deficyt finansowy stanowią wyzwanie. Gmina planuje dalsze działania edukacyjne, poprawę selektywnej zbiórki oraz optymalizację systemu gospodarki odpadami w kolejnych latach.

Tabela 19: Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca w gminie Darłowo w latach 2019-2023 [kg]

Jednostka przestrzenna	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019/2023 [%]
Województwo zachodniopomorskie	391	388	409	412	401	2,55
Powiat sławieński	357	356	381	385	391	9,52
Gmina Darłowo	448	448	447	463	502	12,05

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS BDL, <https://stat.gov.pl>.

Tabela 20: Masa wytworzonych odpadów komunalnych w gminie Darłowo w latach 2019-2023 [Mg]

Rodzaj odpadów / masa	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019/2023 [%]
łączna masa odebranych i zebranych odpadów komunalnych	3 835,56	3 786,56	3 987,80	3 892,01	3 830,65	- 0,12
łączna masa odebranych i zebranych zmieszanych odpadów komunalnych	3 039,33	2 759,32	2 791,00	2 783,66	2 682,06	- 11,75
łączna masa selektywnie zebranych odpadów	796,23	1 027,24	1 196,80	1 108,35	1 148,59	44,25

Źródło: Urząd Gminy Darłowo.

2.5.3 Odnawialne źródła energii

Gmina Darłowo, położona w bezpośredniej bliskości Morza Bałtyckiego, posiada bardzo korzystne warunki dla rozwoju energetyki wiatrowej.

Dzięki zróżnicowanemu ukształtowaniu terenu i niewielkiemu zagospodarowaniu, możliwa jest lokalizacja farm wiatrowych na terenach rolnych nieobjętych ochroną prawną. Według Atlasu Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej, gmina znajduje się w I strefie energetycznej, zaliczanej

do najbardziej sprzyjających rozwojowi tej formy energetyki. Średnia roczna energia wiatru na wysokości 30 m wynosi 1750 kWh/m², co znajduje odzwierciedlenie w liczbie istniejących elektrowni wiatrowych, szczególnie w obrębie Jeżyc, Dobiesława i Cisowa. Usłonecznienie w gminie wynosi 34-36% w skali roku, przy około 1650-1700 godzinach nasłonecznienia, jednak energia słoneczna nie jest tu jeszcze intensywnie wykorzystywana.

Ze względu na ograniczone zasoby wodne, w gminie nie funkcjonują elektrownie wodne, choć możliwe jest wykorzystanie rzek Grabowa i Wieprza do budowy mikro- lub minielektrowni. Produkcja energii ze źródeł odnawialnych stanowi ważny element strategii rozwoju gminy, a powiat sławieński, w tym gmina Darłowo, jest regionalnym liderem w zakresie produkcji energii wiatrowej.

2.5.4 Transport publiczny

Gmina Darłowo posiada dostęp do zmodernizowanej, zelektryfikowanej linii kolejowej nr 202 Stargard–Gdańsk, obsługiwanej przez regionalne i międzyregionalne połączenia. Główna stacja węzłowa znajduje się w Sławnie, z którym gmina ma dogodne połączenia kolejowe z Darłowa, Sińczycy i Nowego Jarosławia (ok. 25 minut, 5 par dziennie). Ze Sławna dostępne są bezpośrednie kursy do Szczecina i Gdańska (czas przejazdu ok. 2,5–3 godz.), a także do Poznania, Wrocławia, Warszawy i Krakowa.

Gmina jest również powiązana z Słupskiem i Koszalinem poprzez 20 par pociągów dziennie, co zapewnia szybki dojazd (do 35 minut). Na terenie gminy funkcjonuje przystanek kolejowy Wiekowo.

Komunikację autobusową zapewnia Darłowskie Przedsiębiorstwo Przewozowe oraz PKS Koszalin. Największą liczbą połączeń z Darłowem dysponują miejscowości Bukowo Morskie, Dąbki, Sulimice, Wiekowice i Bobolin (16 połączeń dziennie), a z Sławnem – Kowalewice (10). Pozostałe miejscowości obsługiwane są w mniejszym zakresie.

2.5.5 Transport indywidualny

Samochód pozostaje podstawowym środkiem transportu na terenie gminy Darłowo. W latach 2013–2023 liczba samochodów na 1000 mieszkańców w powiecie sławieńskim wzrosła o 63%, osiągając poziom 773 pojazdów, co przewyższa średnią krajową i wojewódzką. Tempo przyrostu liczby samochodów również jest wyraźnie wyższe niż w województwie i kraju.

Rocznie w gminie dochodzi średnio do około 10 wypadków, w większości z udziałem kierujących pojazdami mechanicznymi, przy czym zdarzenia z udziałem pieszych i rowerzystów są nieliczne. Odnotowano także kilka wypadków ze skutkiem śmiertelnym.

Większość obszaru gminy znajduje się w zasięgu 15-minutowej podróży samochodem do centrum miasta Darłowo, z wyjątkiem miejscowości położonych najdalej, takich jak Wicie, Kowalewice, Gleźnowo i Wiekowice. Na terenie gminy znajduje się 16,9 km dróg dla rowerów, które jednak nie stanowią integralnej części infrastruktury drogowej. Istnieją przygotowane szlaki rowerowe, jednak są one odrębne od sieci drogowej.

Tabela 21: Wypadki na terenie gminy Darłowo w latach 2019 - 2023

Dane dotyczące zdarzenia drogowego	2019	2020	2021	2022	2023	Zmiana 2019/2023 [%]
Wypadki	5	1	2	4	2	60
Ofiary śmiertelne	1	0	1	1	2	100
w tym zmarli na miejscu	1	0	1	0	1	0
w tym zmarli w ciągu 30 dni	0	0	0	1	1	-
Ranni	6	1	1	4	1	83,3
w tym ciężko ranni	2	1	1	2	1	50
w tym lekko ranni	4	0	0	2	0	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <https://obserwatoriumbrd.pl/>

2.5.6 Dostęp do Internetu

Na terenie gminy Darłowo zidentyfikowano 3004 punkty adresowe, z czego na koniec 2024 r. 2277 znajdowało się w zasięgu stacjonarnego dostępu do usług szerokopasmowych, a 727 pozostawało bez zasięgu. Wśród nich występowały 1477 tzw. białe plamy NGA. W latach 2023–2024 mieszkańcy zgłosili 86 zapotrzebowań na dostęp do Internetu oraz 3 weryfikacje danych w systemie internet.gov.pl. Zasięg rzeczywisty obejmuje ponad 70,24% adresów, wyłącznie hurtowy 5,46%, teoretyczny prawie 0,10%, a brak zasięgu 24,20%. Najczęściej dostępna przepustowość to 1000 Mb/s, obejmująca 66,97% adresów. Dominującą technologią jest światłowód (62,20%), a następnie kable parowe miedziane (22,26%) oraz łącza radiowe (15,54%).

Plany inwestycyjne przewidują rozszerzenie zasięgu w kolejnych trzech latach o 49 punktów adresowych, w tym 40 w już istniejącym zasięgu rzeczywistym oraz 9 w ramach nowych inwestycji, w tym dwóch białych plam, co ma na celu dalsze ograniczanie obszarów wykluczenia cyfrowego.

2.5.7 Turystyka i rekreacja

Gmina Darłowo posiada bogatą ofertę turystyczną, która sprzyja rozwojowi funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej. Ważnym punktem jest Centrum Sportów Wodnych w Dąbkach, oferujące doskonałe warunki dla żeglarzy, motorowodniaków oraz miłośników sportów wodnych. Liczne atrakcje turystyczne znajdują się również w Wiciu, gdzie Linolandia zapewnia aktywny wypoczynek w parku linowym, a malownicze plaże zachęcają do rodzinnych spacerów.

Miejscowości Kopań i Dąbkowice oferują spokojne plaże i kontakt z naturą, natomiast dziedzictwo klasztorne Bukowa Morskiego przyciąga turystów zainteresowanych historią. Park Rozrywki Leonardia oraz stadnina LuSpinka w Krupach oferują rodzinne formy rekreacji. Gmina dysponuje także rozbudowaną siecią parków i terenów leśnych, stanowiących atrakcyjne miejsce dla spacerów i wypoczynku.

Kluczowym walorem turystycznym są plaże i kąpieliska, które w sezonie letnim przyciągają licznych turystów. Istotnym elementem oferty są także liczne szlaki turystyczne. Koszaliński Szlak Nadmorski, Szlak Rezerwatów, Szlak Wiatraków oraz Pomorska Droga Świętego Jakuba umożliwiają piesze i rowerowe eksplorowanie gminy. Różnorodne szlaki rowerowe, w tym Pętla Szlakiem Cystersów, Duża Pętla Wiatrakowa i Duża Pętla Nadmorska, oferują atrakcyjne możliwości aktywnego wypoczynku. Dodatkowo gmina posiada dwa znakowane szlaki kajakowe na rzekach Wieprzy i Grabowej, sprzyjające rozwojowi turystyki wodnej.

Ważnym atutem gminy jest Uzdrowisko Dąbki, obejmujące pięć sołectw, z naturalnymi surowcami leczniczymi oraz nowoczesnym zapleczem sanatoryjnym. Funkcjonujące sanatoria oraz rozbudowana infrastruktura uzdrowiskowa wspierają rozwój funkcji leczniczej i zdrowotnej regionu. Gmina Darłowo, dzięki różnorodnej i urozmaiconej ofercie turystycznej, odgrywa istotną rolę w regionalnym rynku turystycznym, łącząc bogactwo przyrodnicze, historyczne i zdrowotne.

2.6 DIAGNOZA W SFERZE ŚRODOWISKOWEJ

2.6.1 Warunki klimatyczne

Gmina Darłowo, położona w regionie środkowonadmorskim, charakteryzuje się zmiennym klimatem morskim. Średnia roczna temperatura wynosi od 7 do 8°C, z najcieplejszym lipcem osiągającym 16–17°C i najchłodniejszym styczniem od -2 do -1°C. Roczne opady mieszczą się w granicach 650–750 mm, a w Darłowie osiągają 736 mm, co jest jednym z najwyższych poziomów na Pomorzu.

Klimat kształtowany jest przez morskie masy powietrza i dominujące wiatry zachodnie i północno-zachodnie, sprzyjające występowaniu bryzy, łagodnym zimom oraz długiej jesieni. Południowo-wschodnia część gminy leży w III Krainie Klimatycznej, cechującej się surowszymi warunkami pogodowymi. Tereny nadmorskie, w tym Dąbki z uzdrowiskowym mikroklimatem, są istotnym zapleczem turystycznym.

Położenie gminy przy linii brzegowej oraz nad jeziorami i rzekami wiąże się z zagrożeniem powodziowym na około 20% jej powierzchni, a erozja brzegu morskiego stanowi dodatkowe wyzwanie. Coraz częstsze i długotrwałe susze pogłębiają problemy wodne regionu, wpływając negatywnie na rolnictwo, poziom wód gruntowych i bezpieczeństwo pożarowe, co wymaga skutecznego zarządzania zasobami wodnymi i działań prewencyjnych.

2.6.2 Środowisko przyrodnicze

Gmina wiejska Darłowo, położona w mezoregionie Równina Słupska, charakteryzuje się znacznymi walorami krajobrazowymi i przyrodniczymi, które kształtują jej uwarunkowania rozwojowe. Rzeźba terenu, uformowana w okresie lodowcowym i polodowcowym, obejmuje płaskie równiny, doliny rzek Wieprzy i Grabowej, moreny czołowe oraz jeziora przybrzeżne Kopań i Bukowo. Dominują tu grunty orne i lasy, które zajmują odpowiednio 39% i 24% powierzchni gminy, przy czym lasy państwowe

pełnią funkcję ochronną, szczególnie wzdłuż wybrzeża. Szata roślinna obejmuje torfowiska, bory bagienne, wrzosowiska, lasy bukowe i mieszane, a także wydmy porośnięte borami sosnowymi.

Zasoby wodne gminy mają istotne znaczenie przyrodnicze i gospodarcze. Sieć wodna obejmuje rzeki Wieprzę i Grabową, liczne ciek i dwa duże jeziora przybrzeżne, których wody są lekko zasolone w wyniku połączeń z Bałtykiem. Wody powierzchniowe wspierają różnorodność biologiczną, poprawiają lokalny klimat oraz pełnią funkcję retencyjną. Wody podziemne, choć nie objęte ochroną w ramach Głównego Zbiornika Wód Podziemnych, są intensywnie eksploatowane, zwłaszcza na potrzeby turystyki. Wymagają uzdatniania ze względu na podwyższoną zawartość żelaza i manganu.

Na terenie gminy funkcjonują liczne formy ochrony przyrody. Rezerwat "Słowińskie Błota" chroni unikatowe torfowisko wysokiego typu bałtyckiego. Istnieją także propozycje utworzenia nowych rezerwatów i użytków ekologicznych, takich jak "Las Iwiciński", "Jar koło Palczewic" oraz "Wąwóz z olsem porzeczkowym", które mają na celu ochronę cennych siedlisk i różnorodności biologicznej. Gmina obejmuje trzy obszary Natura 2000: Jezioro Kopań, Jezioro Bukowo oraz Dolina Wieprzy i Studnicy, a także obszar "Przybrzeżne wody Bałtyku", które chronią kluczowe ekosystemy wodne i łąkowe oraz siedliska wielu gatunków ptaków, ryb i roślin.

Integralnym elementem struktury przyrodniczej gminy jest Obszar Chronionego Krajobrazu "Koszaliński Pas Nadmorski", który obejmuje nadmorskie bory, jeziora przymorskie oraz strefę przybrzeżną, stanowiąc ostoję dla ptactwa wodnego i błotnego oraz wielu gatunków roślinności nadmorskiej. Ponadto, na terenie gminy znajdują się liczne pomniki przyrody, obejmujące drzewa o imponujących rozmiarach oraz głazy narzutowe, które wzbogacają krajobraz i podkreślają walory przyrodnicze regionu.

Gmina Darłowo jest połączona z otaczającymi terenami poprzez krajowy korytarz ekologiczny doliny Wieprzy, będący częścią sieci ECONET-PL, oraz główny korytarz migracji "Pobrzeże Słowińskie", co zapewnia ciągłość ekologiczną i wspiera zachowanie bioróżnorodności. Wskazane korytarze oraz system lokalnych powiązań ekologicznych tworzą spójną strukturę przyrodniczą o znaczeniu ponadlokalnym.

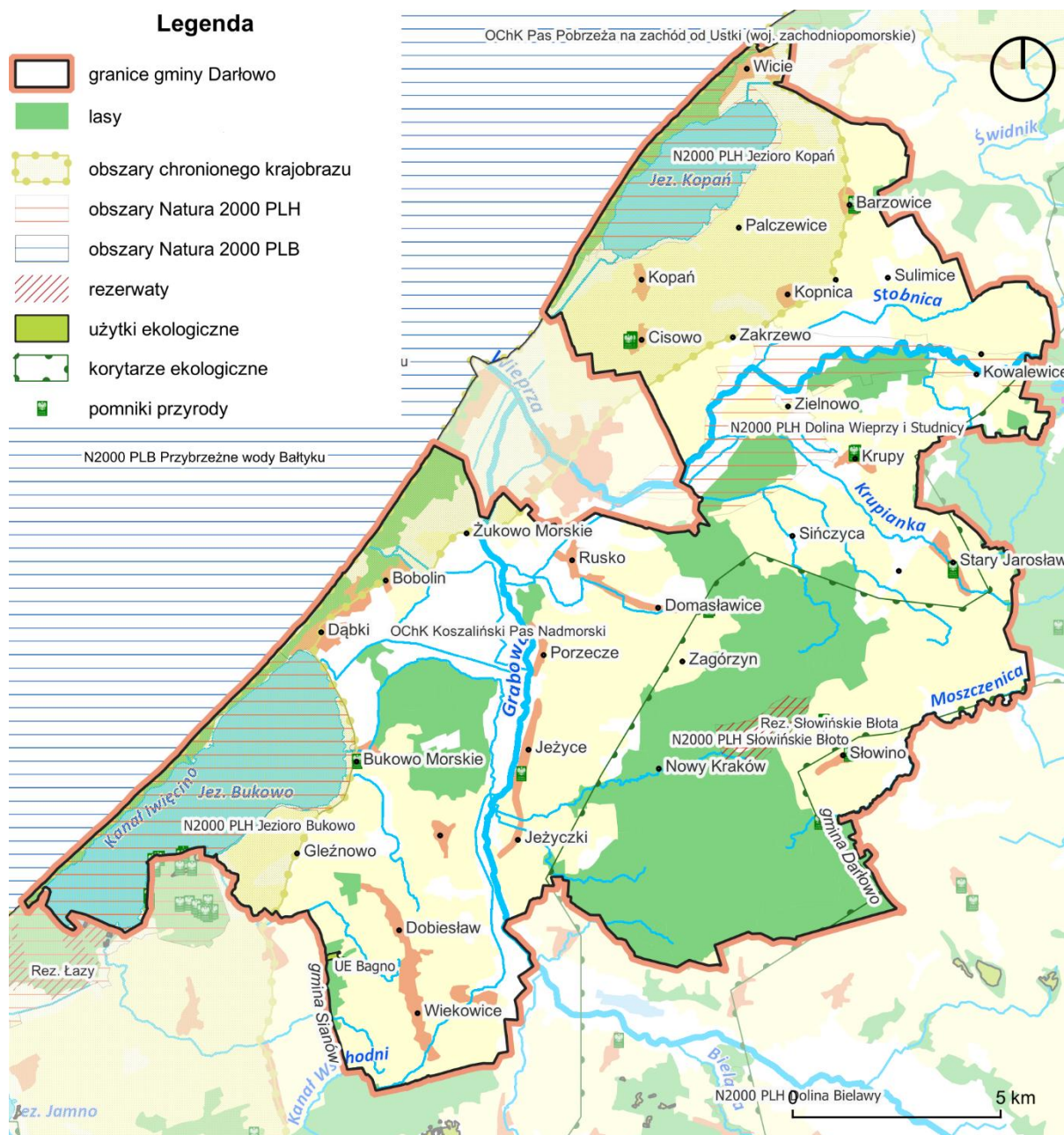
Środowisko przyrodnicze gminy Darłowo stanowi jeden z jej najważniejszych zasobów, ale także wymaga starannego zarządzania, uwzględniającego ochronę cennych ekosystemów oraz równowagę presji rozwojowej, w tym intensywnej turystyki i zabudowy. Zachowanie unikatowych walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy będzie kluczowe dla zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju tego obszaru.

Tabela 22: Odsetek terenów prawnie chronionych w 2023 r. (bez stref NATURA 2000)

Jednostka przestrzenna	[%]
Polska	32,2
Województwo zachodniopomorskie	21,9
Powiat sławieński	15,0
Gmina Darłowo	24,4

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS BDL, <https://stat.gov.pl>

Rysunek 6: Formy ochrony przyrody na terenie gminy Darłowo

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDOŚ.

2.6.3 Stan środowiska naturalnego

Ocena zmian w środowisku gminy Darłowo wskazuje na zróżnicowane tendencje. Do głównych zagrożeń należą presja urbanistyczna i niekontrolowana zabudowa, zwłaszcza w rejonach nadmorskich, co prowadzi do degradacji krajobrazu i zagrożeń dla ekosystemów. Istotnym problemem jest eutrofizacja zbiorników wodnych spowodowana spływem nawozów i ścieków bytowych, a także abrazja wybrzeża, szczególnie w rejonie Wicia, gdzie prowadzone są działania ochronne.

Ruch turystyczny powoduje wzrost ilości odpadów i obciąża infrastrukturę, co wymaga rozwoju transportu publicznego i parkingów.

Z kolei pozytywnymi zmianami są rozwój kompleksów leśnych, modernizacja infrastruktury wodnej i drogowej oraz stosowanie zrównoważonych praktyk w rolnictwie.

Gmina odznacza się ogólnie dobrym stanem środowiska, jednak wyzwania związane z zanieczyszczeniem powietrza, eutrofizacją wód oraz presją turystyczną wymagają skutecznych działań zaradczych i ścisłej ochrony terenów cennych przyrodniczo i krajobrazowo.

2.6.4 Zasoby dziedzictwa kulturowego

Gmina Darłowo posiada bogatą historię sięgającą średniowiecza. Od XIII wieku była przedmiotem zmieniających się wpływów książęcych i zakonnych. Szczególną rolę odegrali cystersi, którzy przyczynili się do rozwoju gospodarczego i kulturowego regionu, czego ślady widoczne są w licznych zabytkach sakralnych i w lokalnych tradycjach. W kolejnych stuleciach ziemia darłowska rozwijała się pod wpływem książąt wołogojskich i margrabiów brandenburskich. XIX i XX wiek przyniosły rozwój infrastruktury i przemianę struktury społecznej, szczególnie po II wojnie światowej. Obecnie gmina łączy dziedzictwo historyczne z nowoczesnym rozwojem.

Na terenie gminy znajduje się wiele cennych miejscowości o unikalnym charakterze. Wsie takie jak Barzowice, Bukowo Morskie, Cisowo, Dobiesław, Słowino czy Stary Jarosław wyróżniają się zabytkową architekturą, gotyckimi i neogotyckimi kościołami oraz zachowanymi układami ruralistycznymi. Miejscowości letniskowe, w tym Dąbki, Dąbkowice, Bobolin i Wicie, pełnią ważną rolę w rozwoju turystyki. W krajobrazie gminy istotne miejsce zajmują także zabytkowe cmentarze i parki dworskie, wzbogacające dziedzictwo kulturowe regionu.

Audyt krajobrazowy województwa zachodniopomorskiego wskazuje cztery krajobrazy priorytetowe na terenie gminy Darłowo, obejmujące m.in. doliny rzek, kompleksy leśne i wydmy nadmorskie. Równocześnie wyznaczono trzy Obszary Kulturowo-Krajobrazowe, w tym „Kraina w Kratę” i „Zachodniopomorski Pas Nadmorski”, które podkreślają znaczenie harmonijnego połączenia walorów przyrodniczych i kulturowych gminy. Liczne strefy ochrony konserwatorskiej oraz obiekty wpisane do rejestru zabytków dokumentują bogactwo dziedzictwa regionu, a różnorodne zabytki, od kościołów po cmentarze i parki, stanowią istotny element tożsamości gminy Darłowo.

2.7 POTENCJAŁY WYSTĘPUJĄCE NA TERENIE GMINY

Potencjały gminy Darłowo rozumiane jako zasoby i produkty cechujące się niewykorzystanymi lub potencjalnymi zdolnościami do generowania korzyści dla gminy przedstawia Tabela nr 23.

Zostały one zidentyfikowane i zdefiniowane na podstawie analizy danych statystycznych ukazujących sytuację społeczną, gospodarczą, przestrzenną i klimatyczno-środowiskową, wyniki badań jakościowych i ilościowych oraz na podstawie wyników pracy warsztatowej mieszkańców, przedsiębiorców, przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz władz samorządowych, które odbyły się w dniu 19 kwietnia 2025 r. w Bukowie Morskim.

Tabela 23: Potencjały gminy Darłowo

POTENCJAŁY
✓ Zasoby naturalne i krajobrazowe   Przymorska lokalizacja u wybrzeża M. Bałtyckiego, plaże, jeziora Bukowo i Kopań, cenne przyrodniczo tereny chronione, lasy oraz rzeki Wieprza i Grabowa, czyste powietrze, uzdrowisko w miejscowości Dąbki sprzyjają rozwojowi turystyki aktywnej, ekologicznej i rekreacyjnej z uwzględnieniem zintegrowanego zarządzania obszarami przybrzeżnymi.   Bardzo dobre warunki do rozwoju odnawialnych źródeł energii, takich jak farmy wiatrowe czy instalacje fotowoltaiczne.   Bardzo dobre warunki do rozwoju gospodarki morskiej.
✓ Dziedzictwo kulturowe i tradycje   Dziedzictwo architektoniczne, w tym zabudowa szachulcowa, lokalne zwyczaje, szlaki turystyczne wzmacniają rozwój turystyki kulturowej oraz organizacja wydarzeń lokalnych i regionalnych, lokalne przedsiębiorstwa i integrację społeczną.
✓ Rozwinięta infrastruktura stanowiąca bazę do rozwoju różnych form turystyki, szczególnie aktywnej związanej ze sportami wodnymi
✓ Dobre warunki do rozwoju agroturystyki   Baza noclegowo-usługowa, dostępność terenów dla rozwoju działalności.
✓ Nowoczesne rolnictwo i produkcja rolno-spożywcza   Dobre warunki glebowe sprzyjają rozwojowi rolnictwa, a także przetwórstwa spożywczego (w tym rybnego) opartego na lokalnych surowcach.
✓ Aktywność członków społeczności lokalnej   Zaangażowanie mieszkańców gminy we współpracę z organizacjami pozarządowymi oraz realizację projektów rozwojowych, silne więzi społeczne, dobre relacje międzyludzkie, dbałość o tradycje i integrację społeczną sprzyja wdrażaniu nowych inicjatyw, udział w wyborach samorządowych świadczy o zainteresowaniu sprawami gminy i poczuciu odpowiedzialności za wspólnotę i kształtowanie warunków jej rozwoju.
✓ Sprawność instytucjonalna   Zasoby instytucjonalne, w tym kadrowe, skuteczność w pozyskiwaniu środków finansowych (w tym europejskich) zwiększają możliwości realizacji projektów infrastrukturalnych, edukacyjnych i społecznych, oferta i jakość usług administracyjnych dla mieszkańców i innych interesariuszy oraz rozwinięta współpraca w strukturach ponadgminnych ułatwiają sprawną realizację zadań publicznych.   Przyjazna inwestorom polityka gminy.
✓ Dogodne położenie komunikacyjne   Bliskość ważnych szlaków komunikacyjnych, takich jak droga krajowa nr 6, ułatwia dostęp do gminy i może przyciągać inwestorów.   Dobrze rozwinięta sieć dróg na terenie gminy.

Źródło: opracowanie własne.

3. DOTYCHCZASOWY PROGRAM REWITALIZACJI

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Darłowo na lata 2017-2023 (GPR) stanowił strategiczny dokument będący odpowiedzią na potrzeby rewitalizacyjne społeczności lokalnej by przeciwdziałać negatywnym zjawiskom społecznym, gospodarczym i przestrzennym na obszarze gminy.

Dokument został przygotowany zgodnie z Ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2017 r. poz. 1023 tj. z dnia 26.05.2017 z późn. zm.) oraz „Zasadami realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020”.

Celem Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Darłowo na lata 2017-2023 było wdrożenie procesu wyprowadzenia ze stanu kryzysowego zidentyfikowanych obszarów zdegradowanych z obszaru Gminy oraz stworzenie warunków do zrównoważonego ich rozwoju.

GPR w holistyczny sposób traktował proces rewitalizacji i uwzględniał zarówno sferę społeczną, gospodarczą jak i przestrzenną. Stanowił narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych działań w ramach procesu rewitalizacji, a także podstawę do ubiegania się o fundusze na rewitalizację przedsięwzięć z różnych źródeł, w szczególności z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014-2020, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW).

Strukturę GPR tworzyły: Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy Darłowo, wizję stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, cele i kierunki działania mające doprowadzić do urzeczywistnienia wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, listę projektów rewitalizacyjnych mających łącznie przyczynić się do realizacji celu GPR, zgodność GPR z dokumentami strategicznymi Gminy Darłowo i wyższego rzędu.

Diagnoza obszarów zdegradowanych i rewitalizacji

Jednostki gminne wytyczono na podstawie obrębów ewidencyjnych poprzez połączenie zbliżonych do siebie obrębów ewidencyjnych, w których przeważała dana funkcja obszaru (turystyczna, rolnicza, mieszana, las)¹³. Ostatecznie wyznaczono 8 jednostek gminnych (analitycznych):

- Bukowo (Bobolin, Dąbki, Żukowo Morskie, jezioro Bukowo),
- Bukowo Morskie (Boryszewo, Bukowo Morskie (bez jeziora), Gleźnowo),
- Wiekowo (Dobiesław, Wiekowice, Wiekowo),
- Domasławice (Domasławice, Jeżyce, Jeżyczki, Pęciszewko, Porzecze, Rusko, obręb Zagórzyn),
- Jarosław (Krupy, Nowy Jarosław, Sińczyca, Słowino, Stary Jarosław),

---

¹³ Występują dwa odchylenia od przyjętej zasady wyznaczania jednostek gminnych: obręb Kopań został podzielony na część wschodnią – rolniczą oraz zachodnią – turystyczną oraz obręb Bukowo Morskie został podzielony na część wschodnią – mieszaną oraz zachodnią – turystyczną.

- Kowalewice (Kowalewice, obręb Kowalewiczki, Zielnowo),
- Cisowo (Barzowice, Cisowo, Drozdowo, Kopnica, Palczewice, Sulimice, Zakrzewo, Kopań (część)),
- Kopań (Kopań (część), Wicie).

Metodologia wyznaczania obszaru zdegradowanego

Obszary zdegradowane zidentyfikowano na podstawie analizy wskaźników cząstkowych i syntetycznych 8 jednostek gminnych w trzech sferach.

W sferze społecznej uwzględniono 4 wskaźniki:

- Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1 tys. ludności (wskaźnik podstawowy),
- Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym (wskaźnik podstawowy),
- Liczba przestępstw na 1 tys. ludności (wskaźnik podstawowy),
- Odsetek dzieci i młodzieży nieotrzymujących promocji do następnej klasy w szkołach podstawowych i gimnazjach (wskaźnik fakultatywny).

W sferze gospodarczej uwzględniono 2 wskaźniki:

- Liczba mieszkańców prowadzących działalność gospodarczą na 100 ludności (wskaźnik podstawowy),
- Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej licznie ludności (wskaźnik podstawowy).

W sferze przestrzennej uwzględniono 1 wskaźnik:

- Udział mieszkań bez wodociągu do ogólnej liczby mieszkań (wskaźnik fakultatywny).

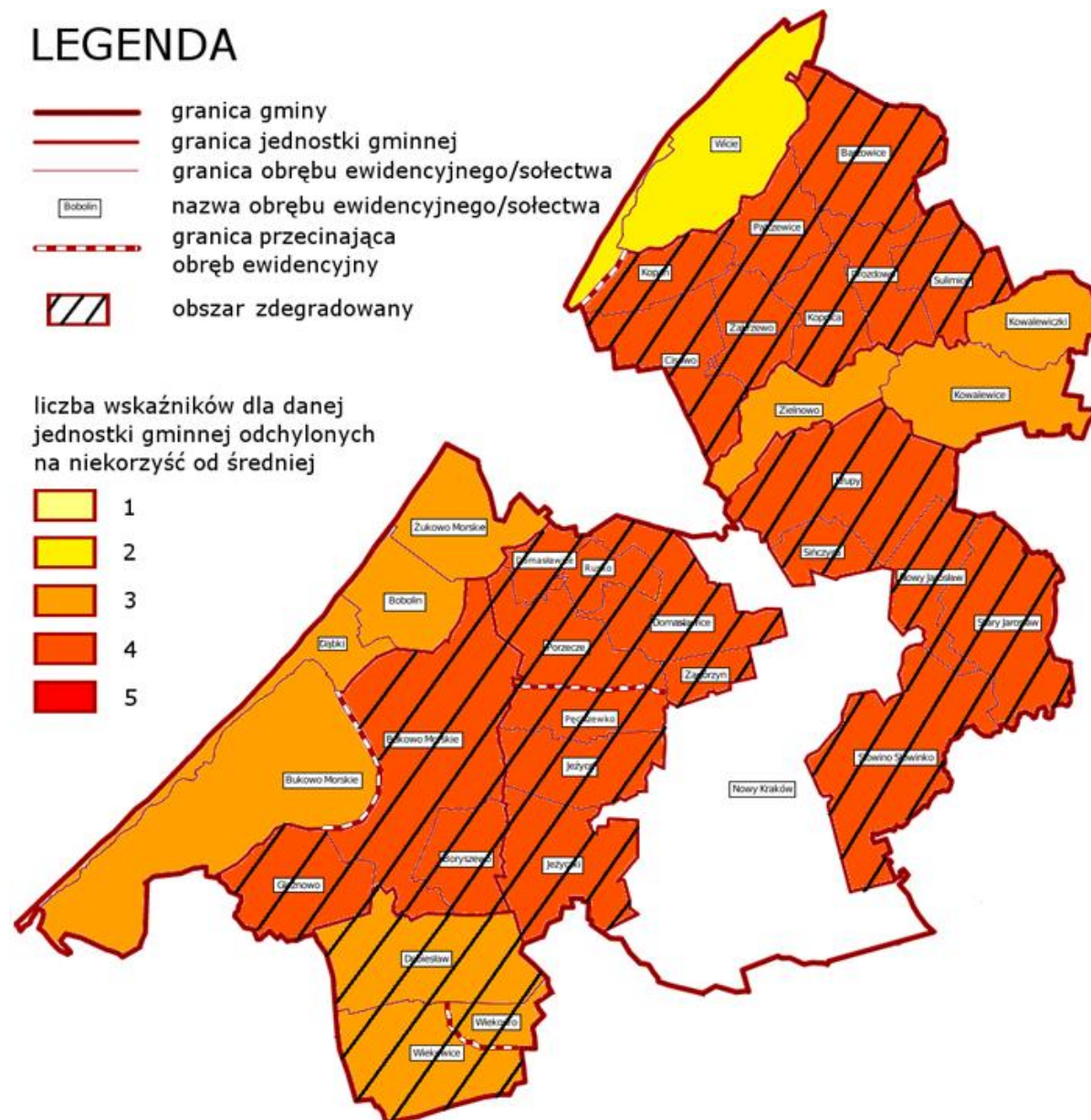
Ponadto w ujęciu jakościowym wskazano jednostki gminne borykające się z problemami popegeerowskimi.

Na tej podstawie wyznaczono obszar zdegradowany obejmujący jednostki o największej liczbie odchyień wartości wskaźników na niekorzyść, tj. jednostki z liczbą odchyień wynoszącą 4 (dla średniej wojewódzkiej).

Do obszaru zdegradowanego zaliczono 5 jednostki referencyjne charakteryzujące się przynajmniej jednym odchyleniem na niekorzyść w przypadku wskaźnika społecznego oraz odchyleniem na niekorzyść w przypadku wskaźników gospodarczych i / lub wskaźnika przestrzennego w porównaniu do średniej wojewódzkiej i średniej gminnej:

- **Bukowo Morskie,**
- **Cisowo,**
- **Domasławice,**
- **Jarostaw,**
- **Wiekowo.**

Rysunek 7: Obszar zdegradowany w gminie Darłowo w latach 2017-2023

Źródło: Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Darłowo na lata 2017-2023

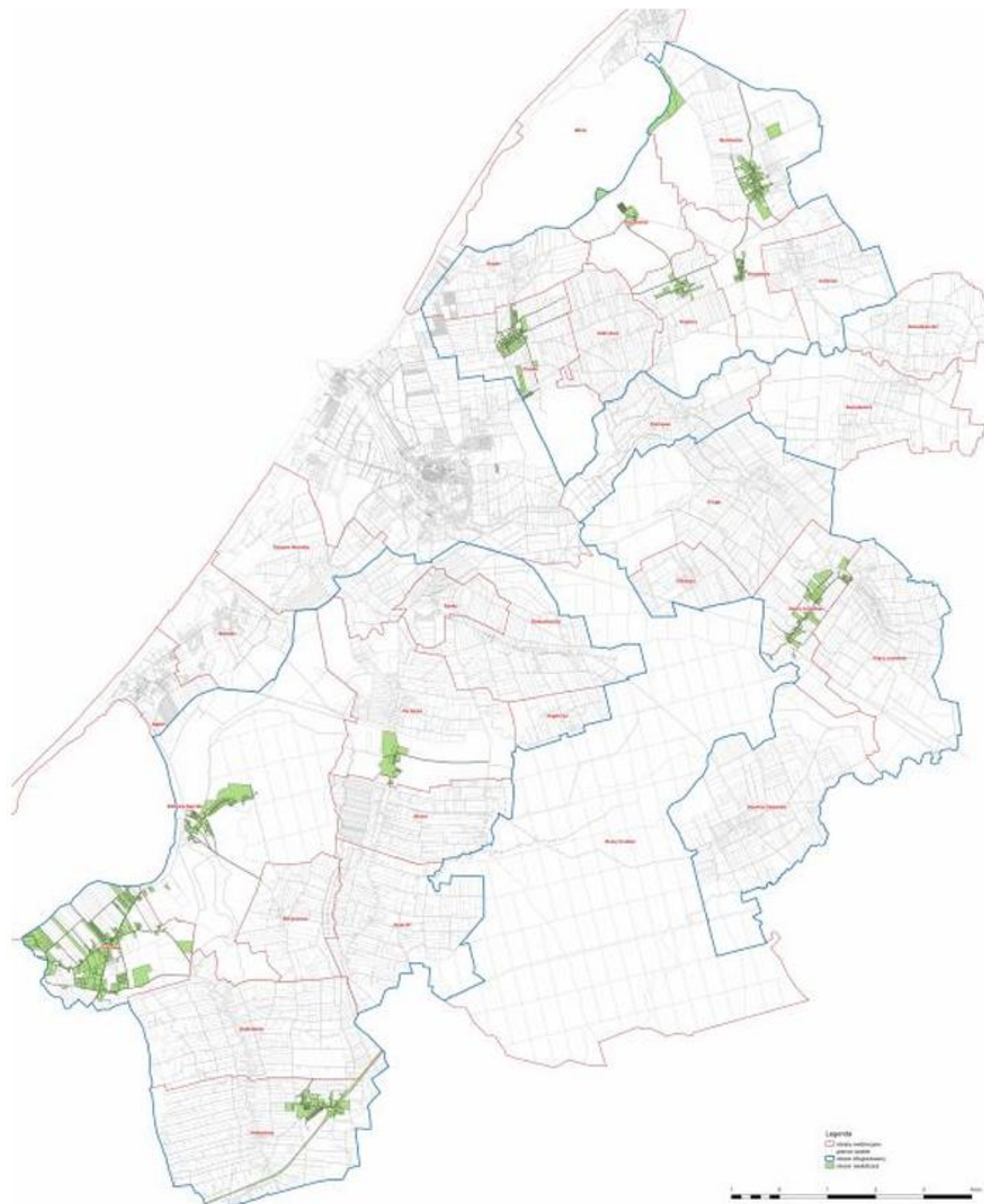
Wyznaczony obszar rewitalizacji

Obszar rewitalizacji w gminie Darłowo został wyznaczony z zachowaniem następujących przesłanek: szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk na danym terenie oraz uznania danego obszaru za szczególnie istotny dla rozwoju gminy, a także zastosowania kryteriów ograniczenia powierzchni do maksymalnie 20% powierzchni gminy i liczby ludności zamieszkującej ten obszar nieprzekraczającej 30% populacji gminy.

Obszar rewitalizacji zdelimitowano do powierzchni działek zamieszkiwanych przez społeczność lokalną i położonych w atrakcyjnych gospodarczo i turystycznie lokalizacjach. W ten sposób włączono w proces rewitalizacji działki z terenu innych sołectw/obrębów położonych na obszarze

zdegradowanym i posiadającym istotne znaczenie dla rozwoju gminy Darłowo. Dołączono działki z jednostki gminnej Wiekowo z sołectwa Wiekowo, z jednostki gminnej Cisowo z sołectwa Drozdowo i Palczewice oraz jednostki gminnej Domasławice z sołectwa Pęciszewko.

Rysunek 8: Obszar zdegradowany w gminie Darłowo w latach 2017-2023

Źródło: Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Darłowo na lata 2017-2023.

Obszar rewitalizacji zajmuje ok. 2,7% powierzchni gminy Darłowo i zamieszkuje go ok. 27% populacji.

Obszar rewitalizacji miejscowościach objął działki w miejscowości:

- Barzowice,
- Bukowo Morskie (bez jeziora),
- Cisowo,
- Drozdowo,
- Gleźnowo,
- Kopnica,
- Nowy Jarosław,
- Palczewice,
- Pęciszewko,
- Wiekowo.

Wizja obszaru rewitalizacji 2023

Zdefiniowana wizja obszaru rewitalizacji w gminie Darłowo zakładała, że w 2023 r. *obszar ten będzie przyjaznym i bezpiecznym miejscem zamieszkania, pracy i wypoczynku. Dzięki aktywności lokalnych stowarzyszeń, mieszkańców, przedsiębiorców pojawia się wiele inicjatyw, dzięki którym można znaleźć pomoc w trudnej sytuacji, ale i pomysł na dodatkową aktywność lub ciekawe spędzenie czasu (okolice jeziora Bukowo i Kopań). Poprawiły się warunki osób bezrobotnych i wykluczonych społecznie. Obszar przyciąga rozwiniętymi usługami, rzemiosłem i handlem oraz bogatą ofertą aktywizującą przyjazną dla mieszkańców. Przyjazna przestrzeń publiczna włącza lokalną społeczność i turystów, a rozwój turystyki przynosi więcej nowych miejsc pracy.*

Cele i założenia rewitalizacji

Głównym celem Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Darłowo na lata 2017-2023 uczyniono: **wyrównanie szans mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez przywrócenie wszystkim grupom społecznym możliwości rozwoju oraz wykorzystanie potencjału zawartego w lokalnej społeczności oraz potencjalnych atrakcjach turystycznych.**

Cele szczegółowe i kierunki działań:

1. Integracja przedsiębiorczości oraz zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej obszaru rewitalizacji

- adaptacja terenów zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie jeziora Bukowo i Kopań,
- odnowienie obiektów z obszaru rewitalizacji wykazujących potencjał turystyczny,
- rozwój przedsiębiorczości opartej na turystyce,
- pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości, szczególnie poprzez działania wspierające edukację zawodową, w tym staże i praktyki u lokalnych przedsiębiorców,

- rozwój podmiotów ekonomii społecznej i wykorzystanie potencjału bezrobotnych z terenu Gminy.

2. Wzmocnienie spójności społecznej i kapitału społecznego na obszarze Rewitalizacji

- wykorzystanie potencjału istniejących i przyszłych świetlic w sołectwach,
- poszerzenie oferty działań społecznych, w tym opiekuńczych i wspierających rodziny w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i edukacyjnych,
- wzrost aktywności organizacji pozarządowych i organizacji pożytku publicznego w obszarze rewitalizacji.

3. Atrakcyjna i zadbane przestrzeń publiczna służąca mieszkańcom

- budowa boisk, placów, wiat oraz innych elementów infrastruktury ułatwiających spędzanie wolnego czasu dla mieszkańców,
- ułatwienia techniczne i przestrzenne dla osób w różnych grupach wiekowych,
- aktywacja jezior Bukowo i Kopań i wykreowanie mody na spędzanie wolnego czasu w ich otoczeniu.

Projekty Rewitalizacyjne

W ramach GPR do 2023 r. zaplanowano realizację łącznie 41 projektów, w tym 30 projektów głównych w 10 miejscowościach objętych programem.

Projektem społecznym o charakterze horyzontalnym – realizowanym we wszystkich miejscowościach - był projekt *Aktywni razem – działania na rzecz odnowy lokalnej społeczności Gminy Darłowo*.

Pozostałe projekty w poszczególnych miejscowościach to:

- Gleźnowo
  - *Świetlica wiejska w miejscowości Gleźnowo*
  - *Boisko sportowe w miejscowości Gleźnowo*
  - *Modernizacja budynku socjalnego Gminy Darłowo (projekt uzupełniający)*
- Wiekowo
  - *Prowadzenie Domu Dziennego Senior Plus w Wiekowie*
  - *Świetlica wiejska we współpracy z Domem Dziennym Senior Plus w Wiekowie*
  - *Remont budynku dworca kolejowego w Wiekowie (projekt uzupełniający)*
- Bukowo Morskie
  - *Utworzenie wioski cysterskiej w miejscowości Bukowo Morskie wraz z poprawą infrastruktury towarzyszącej*
  - *Odtworzenie walorów kulturowych i estetycznych dziedzictwa kulturowego w Bukowie Morskim – rewitalizacja parku i kościoła*
  - *Przystań kajakowa w miejscowości Bukowo Morskie (projekt uzupełniający)*
  - *Poprawa komunikacji pomiędzy miejscowościami popegeerowskimi (projekt uzupełniający)*
- Pęciszewko
  - *Utworzenie infrastruktury rekreacyjnej w miejscowości Pęciszewko*

- Nowy Jarosław
  - *Remont świetlicy wiejskiej w Nowym Jarosławiu*
  - *Poprawa infrastruktury publicznej w miejscowości Nowy Jarosław*
  - *Poprawa infrastruktury komunikacyjnej w miejscowości Nowy Jarosław (projekt uzupełniający)*
- Cisowo
  - *Modernizacja boiska sportowego w miejscowości Cisowo*
  - *Remont świetlicy w miejscowości Cisowo*
  - *Odtworzenie walorów kulturowych i estetycznych dziedzictwa kulturowego w miejscowości Cisowo - rewitalizacja kościoła*
  - *Poprawa funkcji przestrzeni publicznej w miejscowości Cisowo Dolne (projekt uzupełniający)*
- Palczewice
  - *Modernizacja świetlicy wiejskiej w miejscowości Palczewice*
  - *Zagospodarowanie parku dworskiego w miejscowości Palczewice (projekt uzupełniający)*
- Barzowice
  - *Remont świetlicy w miejscowości Barzowice*
  - *Modernizacja boiska sportowego w miejscowości Barzowice*
  - *Odtworzenie walorów kulturowych i estetycznych dziedzictwa kulturowego w miejscowości Barzowice - rewitalizacja kościoła*
  - *Przebudowa drogi gminnej publicznej w miejscowości Barzowice (projekt uzupełniający)*
- Kopnica
  - *Modernizacja boiska przy szkole w miejscowości Kopnica*
  - *Adaptacja budynku szkolnego na świetlicę wiejską*
  - *Poprawa dostępności komunikacyjnej do Zespołu Szkół w miejscowości Kopnica (projekt uzupełniający)*
  - *Tworzenie terenu rekreacyjnego dla dzieci i młodzieży w miejscowości Kopnica (projekt uzupełniający)*
- Drozdowo
  - *Modernizacja terenu rekreacyjnego przy świetlicy w miejscowości Drozdowo*
  - *Modernizacja boiska sportowego w miejscowości Drozdowo*
  - *Infrastruktura turystyczna obszaru rewitalizacji – budowa wieży widokowej Gminy Darłowo (projekt uzupełniający)*

Rewitalizacja w gminie Darłowo miała charakter zrównoważony – łączyła elementy integracji społecznej, poprawy jakości życia, ochrony dziedzictwa kulturowego oraz funkcjonalnego zagospodarowania przestrzeni publicznej. Dobrze widoczna była spójność działań między miejscowościami oraz silny nacisk na projekty społecznościowe i aktywizujące. Gminny Program Rewitalizacji Gminy Darłowo na lata 2017–2023 stanowił kompleksowe narzędzie wspierające zrównoważony rozwój gminy.

4. JEDNOSTKI PRZESTRZENNE

Jednostki modułowe (przestrzenne) na potrzeby delimitacji zostały oparte na podziale na obręby ewidencyjne, których jest 31. Obręby ewidencyjne w gminie Darłowo w większości pokrywają się z granicami sołectw. Obręby o najmniejszej liczbie mieszkańców (poniżej 100 osób), zostały scalone z sąsiednimi obrębami, by uniknąć tworzenia jednostek modułowych o bardzo małej liczbie mieszkańców.

W kolejnym kroku zostały wyznaczone tereny niezamieszkane i leśne wyłączone z delimitacji. W ten sposób wyłączono cztery tereny niezamieszkane: lasy obręb Nowy Kraków, Jezioro Bukowo, obiekty wojskowe, Jezioro Kopań.

W rezultacie powstało 19 jednostek przestrzennych dla przeprowadzenia delimitacji obszaru zdegradowanego i cztery obszary niezamieszkane wyłączone z delimitacji.

Tabela 24: Charakterystyka jednostek przestrzennych

Jednostka przestrzenna	Charakterystyka
Barzowice - Wicie	Barzowice - wieś położona u podnóża Wzgórz Barzowickich, największego wzniesienia w gminie - Barzowickiej Góry o wysokości 72,2 m. Pierwsze wzmianki sięgają XIII wieku. Wartym uwagi jest późnogotycki kościół św. Franciszka – pierwotnie z XV wieku, zbudowany z cegły i kamienia, przekształcony w stylu neogotyckim i przekazany katolikom po wojnie. Wieś zachowała układ dwuosiowej ulicówki z zwartą zabudową po obu stronach głównej drogi; przy kościele znajdował się dawniej cmentarz. Wyróżnia się położeniem przy malowniczych Wzgórzach Barzowickich – popularnym celem krótkich spacerów i punktów widokowych nad jezioro Kopań. Funkcjonuje tu niewielka infrastruktura: parafialny kościół, kilka lokalnych firm i gospodarstw rolnych oraz dojście do dróg powiatowych. Wicie - nadmorska wieś położona nad Bałtykiem w pobliżu jeziora Kopań. Jej początki sięgają średniowiecza – osadnictwo rozwijało się tu dzięki rybołówstwu oraz handlowi bursztynem i transportowi w czasach Ligi Hanzeatyckiej. Nazwa miejscowości pochodzi prawdopodobnie od szwedzkiego słowa „vittja” oznaczającego „przylądek” lub „miejsce załadunku”. Zachowała się typowa rybacka zabudowa oraz nieliczne chaty pruskiego muru, stanowiące świadectwo dawnej tradycji morskiej. Wieś pielęgnuje lokalną tożsamość poprzez tradycje związane z rybołówstwem i obrzędy kościelne, w tym procesje nad morskie wybrzeże. Układ przestrzenny Wicia charakteryzuje się zwartą osadą ulokowaną w pasie między jeziorem a linią brzegową, z rozmieszczeniem zabudowy wzdłuż dróg i ścieżek prowadzących na plażę. Wyróżnia się obecnością Międzynarodowego Nadmorskiego Szlaku Rowerowego EuroVelo 10, który przebiega przez wieś i przyciąga turystów rowerowych. Wieś znana jest z kameralnej, spokojnej atmosfery oraz działalności rekreacyjno-wypoczynkowej – szczególnie letniskowej, w tym kilku ośrodków i domków wypoczynkowych. Mieszkańcy i turyści korzystają również z lokalnych ścieżek spacerowych i rowerowych, a także aktywności wodnych nad jeziorem Kopań. Latem w Wiciach odbywa się Festiwal Szantowy. W miejscowości funkcjonują niewielkie obiekty turystyczne: pensjonaty, domki letniskowe, infrastruktura

Jednostka przestrzenna	Charakterystyka
	wypoczynkowa oraz ścieżki rowerowe i dojścia na plażę.
Bukowo Morskie -Boryszewo	Bukowo Morskie - wieś letniskowa położona nad Jeziorem Bukowo, w odległości 3 km od Bałtyku. Jej historia sięga XIII wieku, kiedy książę Świętopełk II przekazał te tereny zakonowi cystersów z klasztoru w Dargun, co zapoczątkowało budowę klasztoru i murowanego kościoła. Zabytkiem godnym uwagi jest gotycki kościół Najświętszego Serca Jezusa – dawny pocysterski obiekt z XIII–XIV wieku, z bogatym wnętrzem (tryptyk, ambona) wpisany na Europejski Szlak Cysterski. Co roku odbywa się „Turniej cysterski o beczkę miodu piwnego”. Wieś pielęgnuje tradycje zakonne i lokalne zwyczaje związane ze społecznością cysterską oraz religijnymi obrzędami, które odbywają się przy kościele. Układ przestrzenny wsi zachował charakter okolicy – skupiony na placu przykościelnym z rozchodzącymi się drogami i zabudową zagrodową. Bukowo Morskie wyróżnia się malowniczym położeniem między jeziorem a rozległymi terenami nadmorskimi oraz atrakcyjną scenerią dla turystyki letniskowej. Funkcjonują tutaj przystań kajakowa i ośrodki wypoczynkowe. We wsi działają lokalne firmy turystyczne i gastronomiczne oraz ścieżki spacerowo-rowerowe. Boryszewo – wieś, której historia sięga XIII w., kiedy książę Świętopełk II przekazał te tereny cystersom z klasztoru w Dargun, co zapoczątkowało rozwój folwarku i gospodarstwa klasztornego. Zachowały się ruiny dawnej zabudowy folwarcznej oraz pojedyncze elementy architektury związane z wiejskim układem zagrodowym. Wieś pielęgnuje tradycje związane z dawnym gospodarczym stylem życia oraz religijnymi obrzędami, co miało znaczenie aż do reformacji i późniejszej sekularyzacji. Układ przestrzenny Boryszewa cechuje klasyczna układówka – rozproszona zabudowa wiejska rozłożona wzdłuż drogi i rozgałęziających się ścieżek, osadzona na płaskim, 15-metrowym wzgórzu nad doliną Grabowej. Boryszewo wyróżnia się spokojnym, rolniczym charakterem i naturalnym krajobrazem, stanowiącym atrakcyjne tło dla agroturystyki. Obecnie funkcjonują tu głównie gospodarstwa rolne oraz kilka małych firm usługowych.
Cisowo - Kopań	Cisowo - wieś położona około 4 km na północ od Darłowa i około 2 km od brzegu Bałtyku. Pierwsze wzmianki o miejscowości pochodzą z 1312 roku, zaś gotycki kościół św. Stanisława powstał już w XIII–XIV wieku i przez wieki służył żeglarzom jako punkt orientacyjny. Zachowała się ta właśnie gotycka świątynia, wzniesiona z cegły na kamiennej podmurówce, z barokowymi elementami we wnętrzu (barokowa ambona i ołtarz główny, ławy renesansowe, kropielnica z XIV wieku). Warto zobaczyć pozostałość osadniczą Słowian zachodniopomorskich, budownictwo zagrodowe z XIX wieku, pomnik poległych żołnierzy niemieckich w I wojnie światowej. Wieś pielęgnuje tradycje religijne związane z kościołem filialnym oraz wspólnotą lokalną, uczestnicząc w obrzędach i pielgrzymkach. Układ przestrzenny Cisowa to rozproszona zabudowa wiejska z domami rozłożonymi wzdłuż dróg i dróg dojazdowych, osadzona na płaskim terenie około 30–34 m n.p.m. Miejscowość wyróżnia się obecnością jednej z największych w Polsce farm wiatrowych – z widocznymi turbinami, które stały się symbolem tutejszego krajobrazu i funkcjonują szlak turystyczny „Szlak Wiatraków”, przyciągający rowerzystów i miłośników przyrody. Obecnie we wsi funkcjonuje kościół filialny, kilka gospodarstw agroturystycznych oraz ścieżki rowerowej dojścia do plaży).

Jednostka przestrzenna	Charakterystyka
	Kopań - nadmorska wieś letniskowa malowniczo położona na morenowym wzniesieniu nad Jeziorem Kopań w odległości 1,5 km od Bałtyku. Pierwsze wzmianki o miejscowości pochodzą z końca XIII wieku, a jej słowiańska nazwa oznacza „pagórek”, co oddaje jej ukształtowanie terenu. Dziedzictwo materialne stanowi tradycyjna zabudowa zagrodowa z XVIII–XIX wieku, choć współczesne domy letniskowe stopniowo ją uzupełniają. Warto zobaczyć grodzisko - pozostałość osadnictwa zachodniopomorskiego. Dziedzictwem niematerialnym są miejscowe zwyczaje związane z rybołówstwem, wypoczynkiem letniskowym oraz lokalne legendy, w tym legenda o powstaniu Jeziora Kopań. Układ przestrzenny wsi oparty jest na zwartym paśmie zabudowy wzdłuż dróg prowadzących do jeziora i morza. Wieś wyróżnia się czystą, szeroką plażą, sosnowymi wydmami i siecią szlaków rowerowych, w tym EuroVelo 10, co czyni ją atrakcyjnym celem dla turystyki pieszej i rowerowej. Obecnie we wsi funkcjonują pensjonaty, domki letniskowe i agroturystyczne oraz ścieżki, dojścia na plażę, przystań nad jeziorem.
Dąbki	Dąbki - największa miejscowość wczasowo-kąpieliskowa w gminie Darłowo, położona na mierzei między Bałtykiem a jeziorem Bukowo, posiada specyficzny mikroklimat sprzyjający leczeniu dróg oddechowych. Jej historia sięga XIII wieku, kiedy to tereny te przekazano cystersom. Do dziedzictwa materialnego należy XIX-wieczna chałupa rybacka z muru pruskiego oraz zabytkowy kościół pw. Matki Bożej z Góry Karmel, wybudowany w latach 80. XX wieku. Wieś kultywuje tradycje rybackie i kuracyjne, a także organizuje liczne wydarzenia sezonowe, m.in. Noc Świętojańską i festyn „Plażowe Mistrzostwa Budowniczych zamków z piasku”. Odbývają się tu także coroczne regaty klasy Open o puchar Wójta Gminy Darłowo w żeglarskim i windsurfingu. Dąbki słyną z corocznego „Święta Ryby” - wydarzenia w Uzdrawisku Dąbki, które łączy tradycję, kulturę i smak regionalnych przysmaków. Układ przestrzenny miejscowości opiera się na zwartej zabudowie przy wybrzeżu, z drogą wojewódzką 203 biegnącą przez środek wsi oraz rozbudowaną infrastrukturą przy jeziorze i morzu (ścieżka zdrowia, przystań, promenada). Wieś wyróżnia się szeroką, piaszczystą plażą, sosnowym lasem oraz działalnością sanatoryjno-wypoczynkową, co czyni ją popularnym celem turystycznym. W Dąbkach funkcjonuje uzdrowisko z siedmioma zakładami leczenia oferującymi zabiegi borowinowe, bazę sanatoryjną i SPA. Wieś dysponuje również centrum sportów wodnych, centrum rekreacji (wypożyczalnia sprzętu, zajęcia fitness i joga nad jeziorem), a ponadto działa kilka ośrodków wczasowych, smażalnia ryb oraz małych sklepów sezonowych.
Dobiesław	Dobiesław - wieś założona w XIII wieku przez cystersów z Bukowa Morskiego. Jej nazwa historycznie wywodzi się z niemieckiego „Abtshagen”, co świadczy o przynależności do dóbr klasztornych aż do reformacji w 1535 roku. Na szczególną uwagę zasługuje późnogotycki kościół z XIV wieku, wzniesiony z cegły i kamienia, z zachowanymi elementami wnętrza i starym cmentarzem przykościelnym. Wieś pielęgnuje lokalne tradycje religijne – obrzędowości związane z kościołem funkcjonowały tu zarówno w czasach ewangelickich, jak i po przejęciu przez Kościół katolicki. Układ przestrzenny Dobiesławia to długa ulicówka, ułożona wzdłuż głównej drogi i rozciągająca się na niewielkim grzbiecie o wysokości 25 m n.p.m. Wieś

Jednostka przestrzenna	Charakterystyka
	wyróżnia się trwałym układem zabudowy z wyraźnie zachowanym centrum przy kościele i zabudowaniami folwarcznymi, będącymi śladem po klasztornej majątku. Obecnie we wsi funkcjonują: kościół parafialny, społeczna szkoła podstawowa oraz kilka gospodarstw rolnych i niewielkich firm usługowych.
Domasławice - Zagórzyn	Domasławice - wieś położona ok. 3 km na południowy wschód od Darłowa. Powstała w XIII wieku jako wieś folwarczna należąca do dóbr cysterskich i historycznie określana była jako Damshagen. Znajduje się tu zabytkowy kościół św. Józefa (dawniej gotycki świątynny budynek z XIV/XV wieku), konsekrowany ponownie w 2013 roku po remoncie. Mieszkańcy kultywują tradycje religijne związane z parafią, a czynna działalność Ochotniczej Straży Pożarnej wzmacnia lokalne więzi społeczne. Układ przestrzenny Domasławice to typowa długa ulicówka, z zabudową rozciągającą się wzdłuż drogi krajowej nr 37. Wieś wyróżnia się zwartą zabudową z centrum przykościelnym i zachowanym układem folwarcznym, a także elementami przyrodniczymi – m.in. pomnikiem przyrody w postaci starodrzewia przy dawnej drodze cmentarnej. Obecnie funkcjonują tu: kościół filialny, biblioteka publiczna oraz Ochotnicza Straż Pożarna. Zagórzyn - niewielka wieś założona w połowie XIX wieku w ramach pruskiej reformy uwłaszczeniowej. Mimo braku monumentalnych zabytków, zachowuje ona tradycyjną zabudowę wiejską wraz z pojedynczymi zabudowaniami folwarcznymi. Elementem dziedzictwa są pielęgnowane przez mieszkańców zwyczaje rolnicze oraz obrzędy religijne i sąsiedzkie, które integrują lokalną społeczność. Układ przestrzenny wsi to rozproszona zabudowa wzdłuż dróg, otoczona polami i fragmentami lasów, co podkreśla agrarny charakter miejscowości. Zagórzyn wyróżnia się spokojem i naturalnym krajobrazem, stanowiącym atut dla odwiedzających ceniących wiejski spokój. Na dzień dzisiejszy w miejscowości działają przede wszystkim gospodarstwa rolne i drobne firmy usługowe.
Drozdowo - Sulimice	Drozdowo - wieś położona przy drodze wojewódzkiej nr 203, około 8 km na północny-wschód od Darłowa. Pierwsze wzmianki o miejscowości pochodzą z okresu, gdy funkcjonowała jako pruska domena – Drosedow – z historią sięgającą czasów przed reformami agrarnymi na początku XIX wieku. Zachował się XVIII-wieczny dwór zbudowany dla rodziny Burskich i później przejęty przez Lutosławskich, stanowiący ważny element krajobrazu kulturowego. Mieszkańcy wsi pielęgnują rolnicze i sąsiedzkie tradycje oraz obrzędy związane z lokalnym życiem wiejskim i kościelnym. Układ przestrzenny Drozdowa charakteryzuje się zwartą zabudową wokół drogi głównej, otoczoną polami i fragmentami lasów, co podkreśla jego agrarny charakter. Wieś wyróżnia się obecnością historycznego dworu oraz charakterystycznymi widokami leśno-polnymi szlaków pieszych i rowerowych, prowadzących w kierunku Darłowa i wybrzeża. Drozdowo słynie z organizowanej okazjonalnie „Majówki pod Dworem”, będącej lokalnym wydarzeniem integrującym mieszkańców i turystów poprzez pikniki, spacer i wydarzenia edukacyjne przy dworze. Wydarzenie to odbywa się zazwyczaj w maju i łączy elementy kultury przyrodniczej i historycznej. Obecnie we wsi działają: zabytkowy dwór (używany do celów kulturalnych), Placówka Wsparcia Dziennego dla dzieci, kilka gospodarstw rolnych i drobnych firm usługowych. Sulimice - wieś położona przy drodze wojewódzkiej nr 203, około 9 km na północny-wschód od Darłowa. Pierwsze wzmianki o miejscowości sięgają 1434 roku, a nazwa pochodzi od przekręconej formy słowiańskiej nazwy, co podkreśla jej

Jednostka przestrzenna	Charakterystyka
	wczesnośredniowieczne korzenie. Układ przestrzenny Sulimic to zwarte ułożenie zabudowy wzdłuż głównej drogi wojewódzkiej, otoczonej polami i fragmentami lasu, co podkreśla wiejski charakter miejscowości. Wieś wyróżnia się malowniczym położeniem wśród pól i drzew, w pobliżu Szlaku Wiatraków oraz tras rowerowych, co czyni ją atrakcyjnym przystankiem dla turystów na dwóch kółkach. Sulimice słyną z organizacji imprezy „Poznaj Sulimice” – corocznego pikniku letniego, podczas którego odbywają się spacer historyczny, gry terenowe i lokalny poczęstunek. Wydarzenie to integruje mieszkańców i przyciąga gości z całej gminy. We wsi obecnie funkcjonują: świetlica wiejska oraz kilka gospodarstw rolnych i małych firm usługowych.
Gleżnowo	Gleżnowo (niem. Steinort) - wieś letniskowa położona nad jeziorem Bukowo, położona przy drodze wojewódzkiej nr 203, około 12 km na południowy-zachód od Darłowa. Pierwsze wzmianki o miejscowości pochodzą z 1271 roku, a osada powstała w średniowieczu na terenach należących do cystersów z Bukowa Morskiego. Przetrwała tradycyjna zabudowa zagrodowa z XIX wieku, charakterystyczna dla regionu nad jeziorem Bukowo. Wieś zachowała rolnicze tradycje, sąsiedzkie obrzędy oraz współczesną tożsamość letniskową, czerpiącą z turystyki regionalnej. Układ przestrzenny Gleżnowa to rozproszona zabudowa wiejska usytuowana w obrębie pól i fragmentów lasów, rozciągająca się wokół drogi głównej. Wieś wyróżnia się malowniczym położeniem przy granicy Obszaru Chronionego Krajobrazu „Koszaliński Pas Nadmorski”, co podkreśla jej atrakcyjność przyrodniczą. Gleżnowo słynie z funkcjonującej tu z bazy szkoły sportów wodnych, w tym kitesurfingu, oraz agroturystyki, które przyciągają turystów rowerowych i wodnych. Dodatkowym atutem jest bliskość tras spacerowych wokół jeziora Bukowo i połączenia rowerowe do nadmorskich miejscowości. Obecnie we wsi działają: centrum sportów wodnych, gospodarstwa agroturystyczne oraz pojedyncze firmy usługowe.
Jeżyce	Jeżyce (niem. Altenhagen) - wieś położona nad rzeką Grabową, około 7 km na południe od Darłowa. Historia miejscowości sięga XIII wieku — pierwsze nadania książęce zapisano w latach 1248–1253, a wieś rozwijała się jako część dóbr cysterskich z Bukowa Morskiego. Do dziedzictwa materialnego zaliczają się neogotycki, murowany kościół pw. Matki Boskiej Ostrobramskiej z XIX wieku oraz dawne budynki plebańskie, zachowane do dziś. Mieszkańcy pielęgnują tradycje parafialne — m.in. odpust i imieniny parafii, podczas których odbywają się uroczyste msze i poświęcenie nowych elementów wyposażenia, np. marmurowego ołtarza. Układ przestrzenny Jeżyc to długa zabudowa wzdłuż lokalnej drogi, otoczona polami i fragmentami lasu, co typowe jest dla wsi nad Grabową. Wieś wyróżnia się obecnością kościoła i starych plebanii w centrum, a także położeniem na Szlaku Zabytków Średniowiecza, co przyciąga turystów rowerowych i pieszych. Współcześnie we wsi funkcjonują: czynny kościół parafialny, dawny budynek szkoły (obecnie użytkowany jako dom kultury lub świetlica) oraz liczne gospodarstwa rolne i małe firmy usługowe.
Jeżyczki	Jeżyczki (niem. Neuenhagen Abtei) - wieś z pierwszymi wzmiankami sięgającymi XIII wieku, gdy należała do cystersów z Bukowa Morskiego. W miejscowości zachowały się tradycyjne zabudowania zagrodowe z XIX wieku oraz pozostałości dawnej jednoklasowej szkoły z początku XX wieku. Mieszkańcy wsi pielęgnują lokalne

Jednostka przestrzenna	Charakterystyka
	tradycje poprzez obrzędy religijne, aktywność wspólnotową i sąsiedzkie inicjatywy. Od lat organizowana jest też akcja „Ocalić od zapomnienia”, która ożywia lokalną pamięć i integrację społeczną. Układ przestrzenny Jeżyczek tworzy rozproszona zabudowa wiejska wzdłuż dróg, otoczona polami i fragmentami lasu, w niewielko falistym terenie o wys. do ok. 36 m n.p.m. Wieś wyróżnia się spokojem i autentycznym klimatem wiejskim, będąc częścią Szlaku Wiatraków i tras rowerowych regionu. Jeżyczki słyną z cyklicznych wydarzeń: od ponad dwóch dekad odbywa się tu zbiórka krwi, która przyciąga mieszkańców i wolontariuszy. Obecnie działają tu: dawny budynek szkoły (pełniący funkcję świetlicy lub domu spotkań), kilka gospodarstw rolnych oraz drobne firmy usługowe.
Kowalewice - Kowalewiczki	Kowalewice - wieś położona około 10 km na wschód od Darłowa, nad rzeką Wieprzą. W historycznych dokumentach pierwsza wzmianka pojawiła się w 1347 roku, a osada należała do dóbr cysterskich, a później do rozdrobnionej własności książęcej. W miejscowości zachował się neogotycki kościół z 1879 roku wraz z neoklasyczną plebanią oraz zabudowa zagrodowa z XIX wieku. Układ przestrzenny to typowa owalnica z zabudową przydorską i rolniczą skupioną wokół drogi oraz rzeki, co wpisuje się w tradycję wsi kościelno-folwarcznych. Obecnie funkcjonują tu: czynny kościół parafialny i świetlica. Dodatkowo działają tu gospodarstwa rolne i kilka lokalnych firm usługowych. Kowalewiczki - wieś położona około 10 km na wschód od Darłowa nad rzeką Wieprzą. Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1407 roku, a po parcellizacji domeny darłowskiej w XIX wieku wieś rozwijała się jako osada folwarczna. Zachował się unikatowy, drewniany wiatrak z XVII wieku, jednak został przeniesiony do Muzeum Wsi Słowińskiej w Klukach. Mieszkańcy pielęgnują tradycje rolnicze i rzemieślnicze, w tym przekazywanie wiedzy o budowie i naprawie wiatraków podczas lokalnych spotkań z historią. Układ przestrzenny wsi to rozproszona zabudowa folwarczna rozmieszczona wzdłuż dróg i pól nad Wieprzą. Wieś wyróżnia się naturalnym krajobrazem łąk i sadów, wpisując się w Szlak Zabytków Średniowiecza i Szlak Wiatraków gminy Darłowo. Kowalewiczki słyną z organizowanego co roku „Dnia Wiatraka”. Współcześnie funkcjonują tu: kilka gospodarstw rolnych, niewielkie firmy usługowe, a także punkt spotkań wiejskich.
Nowy Jarosław - Stary Jarosław	Nowy Jarosław - wieś położona przy trasie kolejowej Korzybie–Darłowo, około 8 km na wschód od Darłowa. Pierwsze wzmianki sięgają XIX wieku, kiedy wieś (wówczas niem. Neu Järshagen) została utworzona jako rozszerzenie Starego Jarosławia na gruntach folwarcznych. Zachował się tu zabytkowy budynek dawnej stacji kolejowej, obecnie przekształcony na dom mieszkalny i podlegający ochronie konserwatorskiej. Mieszkańcy pielęgnują wspólne lokalne inicjatywy, takie jak spotkania przy świetlicy wiejskiej oraz festyn „Święto Wiat”. Układ przestrzenny wsi opiera się na krótkiej ulicówce usytuowanej wzdłuż torów kolejowych i drogi powiatowej, otoczonej polami i fragmentami lasów. Wieś wyróżnia się spokojnym, pokolejowym charakterem oraz bliskością tras rowerowych i spacerowych, które łączą ją z Darłowem i Starym Jarosławem. Nowy Jarosław słynie z cyklicznego festynu organizowanego latem przy świetlicy wiejskiej, który skupia lokalną społeczność i sprzyja integracji. Współcześnie funkcjonują tu: odrestaurowana świetlica wiejska, kilka gospodarstw agroturystycznych oraz drobne firmy usługowe. Stary Jarosław (niem. Alt Järshagen) - wieś położona około 9 km na wschód od

Jednostka przestrzenna	Charakterystyka
	Darłowa przy drodze wojewódzkiej 205. Historia miejscowości sięga średniowiecza i występuje w dokumentach już w XIII wieku, kiedy stanowiła część dóbr cysterskich. W dziedzictwie materialnym kluczowym obiektem jest murowany późnogotycki kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego z XV wieku, przebudowany w XIX wieku, z cennym wnętrzem (ambona, ołtarz, renesansowe ławy). Niematerialnym atutem są kultywowane tradycje parafialne – odpust, uroczystości religijne oraz działalność Ochotniczej Straży Pożarnej, która znana jest ze wspólnotowych inicjatyw. Układ przestrzenny wsi to owalnica z zwartą zabudową wzdłuż głównej drogi, z centralnym usytuowaniem kościoła i plebanii, otoczoną polami i fragmentami lasu. Wieś jest częścią Szlaku Zabytków Średniowiecza i Szlaku Wiatraków, co podkreśla jej wartość turystyczną dla rowerzystów i miłośników historii. Wieś pielęgnuje tradycje artysty ludowego – chałupa Kazimierza Koniecznego, zawierająca jego dzieła, stanowi lokalne centrum kultury. Stary Jarosław słynie z organizowanych corocznie Dni Gminy Darłowo – muzycznego powitania wakacji, z koncertami disco-polo i atrakcjami dla dzieci, odbywających się zwykle pod koniec czerwca. Obecnie funkcjonują tu: czynny kościół parafialny, jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej, świetlica wiejska oraz zabytkowa chałupa ryglowa z 1838 roku.
Palczewice - Kopnica - Zakrzewo	Palczewice (do 1945 niem. Palchwitz) - wieś położona nad Jeziorem Kopań, około 7 km na północny-wschód od Darłowa. Pierwsze wzmianki o osadzie sięgają XII wieku, kiedy należała do klasztoru norbertanek ze Słupska, a jej rozwój wiązał się z folwarkiem funkcjonującym już w XVI wieku. Wśród zabytków wyróżnia się park dworski, pozostałość po XIX-wiecznym dworze, wpisanym do rejestru zabytków. Miejscowość zachowała lokalne legendy i opowieści – szczególnie o pobliskim kurhanie zwanym „Grób Olbrzymów” przy brzegu jeziora. Układ przestrzenny Palczewic to rozproszona zabudowa folwarczna rozwijająca się wokół parku i dróg prowadzących nad jezioro. Palczewice słyną z lokalnego festynu integracyjnego – „Dnia nad Kopańskim Kurhanem”, organizowanego corocznie latem. Wydarzenie łączy prelekcje historyczne, spacerdydaktyczne oraz spotkania przy ognisku. Obecnie funkcjonują tu: zabytkowy park dworski, kilka gospodarstw agroturystycznych oraz drobne firmy usługowe. Kopnica (niem. Köpnitz) - wieś usytuowana przy drodze wojewódzkiej nr 203, około 7 km na północny-wschód od Darłowa. Historia miejscowości sięga co najmniej XIX wieku i związana była z pruskim zarządem domeny, a po 1945 roku nastąpiła polonizacja nazwy i struktury administracyjnej. Zachowała się tradycyjna zagrodowa zabudowa z końca XIX i początku XX wieku, odzwierciedlająca lokalny styl architektury wiejskiej. Mieszkańcy podtrzymują wiejskie tradycje rolnicze i religijne, a także wspólnotowe spotkania, budujące lokalną tożsamość. Układ przestrzenny Kopnicy to rozproszona zabudowa rozciągająca się wzdłuż głównej trasy i bocznych dróg, na morenowym podłożu z lekkim nachyleniem terenu. Wieś wyróżnia się swoim spokojnym, rolniczym charakterem oraz malowniczym położeniem w pobliżu jeziora Kopań i obszarów leśnych. Obecnie we wsi funkcjonują: agregaty gospodarcze (gospodarstwa rolne), pojedyncze firmy usługowe oraz lokalne drogi łączące z Darłowem. Zakrzewo (niem. Sackshöhe) - wieś położona przy drodze wojewódzkiej nr 203, około 6–7 km na północny-wschód od Darłowa. Jest siedzibą sołectwa wraz z częściami Zakrzewo Dolne i Górne. Pierwsze dokumentalne wzmianki pochodzą z

Jednostka przestrzenna	Charakterystyka
	1828 roku, kiedy to została założona jako kolonia na terenach Cisowa. W dziedzictwie materialnym wsi zachowała się tradycyjna zabudowa rolnicza z XIX wieku, w tym zabytkowe zagrody przy głównej. Charakterystyczny jest układ siedliskowy podzielony na Zakrzewo Dolne, Środkowe i Górne. Układ przestrzenny miejscowości tworzy linearna osada wzdłuż drogi nr 203, ułożona na wzniesieniu morenowym o wysokości do 45 m n.p.m., z zabudową po obu stronach traktu i bocznymi drogami prowadzącymi na pola. Mieszkańcy wsi kultywują tradycje integracyjne – spotkania sołeckie i sąsiedzkie – oraz uczestniczą w wydarzeniach organizowanych przez gminę, takich jak Dni Gminy Darłowo. Zakrzewo słynie z lokalnych spotkań integracyjnych na wsi, które odbywają się przy sołectwie, angażując mieszkańców Zakrzewa Dolnego i Górnego oraz okoliczne sołectwa. To wydarzenie jednoczy lokalną społeczność i sprzyja wymianie doświadczeń. We wsi funkcjonują: sołecki punkt spotkań, kilka gospodarstw rolnych i firm usługowych.
Porzecze - Pęciszewko	Porzecze (niem. Preetz) - wieś położona przy drodze prowadzącej z Darłowa do Jeżyczek, nad rzeką Grabową. Pierwsze wzmianki o osadzie sięgają połowy XIII wieku, kiedy to miejscowość stała się własnością cystersów z Bukowa Morskiego. W dziedzictwie materialnym zachowały się tradycyjne drewniane domy i zabudowa folwarczna z początku XX wieku. Mieszkańcy pielęgnują obrzędy religijne i sąsiedzkie spotkania, a lokalna tożsamość wzmacnia integracja przy okazji wspólnych inicjatyw wiejskich. Układ przestrzenny Porzecza to typowa ulicówka – zabudowa wsi rozciąga się wzdłuż głównej drogi, z bocznymi ścieżkami wśród pól i lasów. Wieś wyróżnia się swoim malowniczym, naturalnym krajobrazem i dostępem do rzeki Grabowej, co przyciąga miłośników spacerów i wędkarstwa. Porzecze znane jest z Wiosennego Święta Rzeki, podczas którego odbywają się spacerzy przyrodnicze nad Grabową i sąsiedzkie pikniki przy parku. Obecnie funkcjonują tu: tradycyjne gospodarstwa rolne, pojedyncze firmy usługowe oraz sołecka świetlica, centrum lokalnych spotkań. Pęciszewko (do 1945 r. niem. Petershagen) - niewielka osada, położona około 6 km na południe od Darłowa. Wzmiankowana była w dokumentach już w średniowieczu, choć najstarsze zapisy pochodzą z czasów, gdy funkcjonowała jako pruska domena o powierzchni około 300 ha. Zachował się układ dawnego majątku z posesjami folwarcznymi – pozostałości po budynkach, zagrodach i parku dworskim, wpisujące się w krajobraz historyczny regionu. Mieszkańcy kontynuują tradycje wiejskie oraz udział w obrzędach parafialnych – co podkreśla lokalną tożsamość. Układ przestrzenny Pęciszewka to rozproszona zabudowa wzdłuż drogi lokalnej, z otoczeniem pól i fragmentów mokradeł doliny Grabowej. Wieś wyróżnia się spokojnym, rolniczym charakterem oraz objęciem strefą ochrony uzdrowiskowej „C” dla Dąbek, co świadczy o jej walorach wypoczynkowych. Pęciszewko znane jest ze wspólnego, dorocznego pikniku integracyjnego mieszkańców, który łączy elementy rekreacyjne i sąsiedzką integrację. Obecnie we wsi funkcjonują: tradycyjne gospodarstwa rolne oraz punkt przystankowy komunikacji autobusowej łączący osadę z Darłowem.
Rusko	Rusko (do 1945 r. niem. Rußhagen) - wieś położona przy krajowej drodze nr 37, około 3 km na południe od Darłowa. Pierwsze udokumentowane wzmianki sięgają XIV wieku, kiedy wieś była częścią majątku rycerskiego i związana z miastem Darłowo. W miejscowości zachował się cmentarz żydowski z XIX wieku, stanowiący świadectwo zróżnicowanego dziedzictwa kulturowego regionu. Mieszkańcy wsi podtrzymują tradycje rolne i związki z Darłowem. Układ przestrzenny Ruska to

Jednostka przestrzenna	Charakterystyka
	liniowa zabudowa wsi ciągnąca się wzdłuż drogi DK 37, otoczona polami, co podkreśla jej charakter rolniczy. Wieś wyróżnia się punktem sportowym – lokalnym klubem piłkarskim LZS „Zieloni” Rusko, który funkcjonuje w B-klasie koszalińskiej. Rusko słynie z regularnych meczów piłkarskich i spotkań, stanowiących ważne wydarzenia społeczne dla mieszkańców. Współcześnie w Rusku funkcjonują: zakład przetwórstwa ryb, boisko sportowe i przystanki komunikacji lokalnej.
Słowino - Słowinko	Słowino (niem. Schlawin) - wieś położona przy drodze krajowej nr 37, około 10 km od Darłowa. Pierwsze wzmianki o osadzie pochodzą z XIII wieku – w latach 1262–1290 była przekazywana cystersom z Bukowa Morskiego. W miejscowości zachował się neoromański kościół podwyższenia Krzyża Świętego z XIX wieku, wzniesiony na fundamentach świątyni średniowiecznej, wraz z zabytkowym cmentarzem i lapidarium. Ponadto we wsi znajdują się tradycyjne chałupy i zagrody szachulcowe, zachowane w układzie przydrożnym. Układ przestrzenny Słowina to długa ulicówka rozciągająca się wzdłuż DK 37, otoczona polami i fragmentami torfowiskowego rezerwatu „Słowińskie Błota”. Współcześnie we wsi funkcjonują działająca parafia z kościołem, świetlica wiejska. Słowinko - osada położona około 9 km na południowy-wschód od Darłowa. Wzmiankowana jest od średniowiecza, kiedy funkcjonowała jako należąca do cystersów z Zamku Darłowskiego (folwark dominialny). Mieszkańcy kultywują tradycje wiejskie, w tym wspólne uroczystości sołectwa i religijne, które integrują małą społeczność. Układ przestrzenny Słowinka to luźna, rozproszona zabudowa wzdłuż dróg lokalnych, otoczona polami i zadrzewieniami, co podkreśla wiejski charakter osady. Słowinko wyróżnia się spokojem, naturalnym krajobrazem i niewielką skalą zabudowy. Mieszkańcy Słowinka współtworzą lokalne spotkania, warsztaty i msze w parafii macierzystej w Słównie. Te inicjatywy lokalne stanowią serce życia społecznego. Obecnie we wsi działają: tradycyjne gospodarstwa rolne i nieliczne firmy usługowe.
Wiekowice	Wiekowice (niem. Wieck) - wieś położona około 14 km na południe od Darłowa i 23 km na zachód od Sławna. Historia miejscowości sięga średniowiecza – teren należał do cystersów z Bukowa Morskiego od połowy XIII wieku, a od XIX wieku rozwijało się tu centrum administracyjne wraz z dworcem kolejowym. W miejscowości zachowała się tradycyjna zabudowa wiejska z XIX i XX wieku oraz budynek remizy Ochotniczej Straży Pożarnej, włączonej do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Układ przestrzenny wsi ma charakter liniowy – zabudowa rozciąga się wzdłuż drogi i linii kolejowej, otoczona jest polami i fragmentami lasów na płaskim terenie. Wiekowice pielęgnują tradycje rolnicze oraz ochotnicze inicjatywy, szczególnie poprzez działalność OSP i spotkania lokalne. Wieś słynie z corocznych Dożynków Gminy Darłowo, które często odbywają się właśnie w Wiekowicach. Obecnie we wsi funkcjonują: jednostka OSP z remizą, świetlica wiejska, przystanek autobusowy i kilka małych firm usługowych

Jednostka przestrzenna	Charakterystyka
Zielnowo - Krupy - Sińczycza	Zielnowo (niem. Zielnitz lub Sellen) - niewielka wieś położona nad rzeką Wieprzą, około 5 km na wschód od Darłowa. Pierwsza wzmianka o lokalizacji sięga roku 1301, kiedy miejscowość należała do cystersów, a później przeszła w ręce miasta Darłowa. W miejscowości zachowały się pojedyncze zabudowania zagrodowe. Mieszkańcy pielęgnują tradycje sąsiedzkie, obrzędy religijne i wspólne uroczystości przy świetlicy, co wzmacnia więzi społeczne. Układ przestrzenny Zielnowa to rozproszona zabudowa wzdłuż lokalnej drogi i rzeki, otoczona polami i fragmentami lasów. Wieś wyróżnia się spokojnym, rolniczym charakterem oraz położeniem na trasie Szlaku Zabytków Średniowiecza, co czyni ją atrakcyjnym przystankiem turystycznym. Zielnowo słynie z lokalnych spotkań przy świetlicy wiejskiej — jej oficjalne otwarcie w ramach Programu Rybactwo i Morze zwiększyło aktywność społeczności. Obecnie funkcjonują tu: świetlica wiejska, tradycyjne gospodarstwa rolne i kilka małych firm usługowych. Krupy (do 1945 r. niem. <i>Grupenhagen</i>) - wieś położona przy drodze wojewódzkiej nr 205, około 7 km na północny-wschód od Darłowa. Historia miejscowości sięga XIV wieku, pierwsze wzmianki o kościele pochodzą z około 1410 r., co świadczy o jego średniowiecznym rodowodzie. W dziedzictwie materialnym wyróżniają się: unikatowy, średniowieczny kościół filialny pw. Matki Bożej Ostrobramskiej – ryglowo-ceglany z XV wieku, najstarszy tego typu na Pomorzu Zachodnim – oraz zabytkowa chałupa ryglowa typu saskiego z XVIII wieku. Układ przestrzenny wsi to typowa liniowa zabudowa ciągnąca się wzdłuż głównej drogi i strugi Krupianka, otoczona polami i fragmentami lasów. Mieszkańcy pielęgnują tradycje integracyjne – m.in. warsztaty i prelekcje związane z technikami budowy zachowanych zabytków (projekt "Laboratorium dziedzictwa") oraz remont świetlicy wiejskiej, będącej centrum życia lokalnego. Wieś na Szlaku Zabytków Średniowiecza wyróżnia się swoją wyjątkową architekturą ryglową, co przyciąga osoby zainteresowane budownictwem tradycyjnym. Obecnie we wsi funkcjonują: filialny kościół, świetlica wiejska, Ochotnicza Straż Pożarna oraz kilka gospodarstw rolnych i niewielkich firm usługowych. Sińczycza (niem. Schöningsswalde) - wieś położona około 6 km na wschód od Darłowa przy linii kolejowej Korzybie–Darłowo, z własnym przystankiem. Historia wsi sięga średniowiecza, jednak osadnictwo intensyfikowało się w XVIII wieku, gdy wieś była założona jako kolonia z inicjatywy pruskiej administracji. W miejscowości zachowały się typowe zagrody folwarczne z XIX–XX wieku oraz stodoła z 1888 r., wpisana do rejestru zabytków gminy. Układ przestrzenny Sińczyczy to luźna, liniowa zabudowa wzdłuż drogi i torów kolejowych, otoczona polami i fragmentami siedlisk. Mieszkańcy kultywują tradycje rolnicze oraz integrują się przy świetlicy wiejskiej i w ramach swojego przystanku kolejowego, który pełni rolę lokalnego punktu spotkań. Wieś wyróżnia się spokojem i funkcjonowaniem przystanku kolejowego, który stanowi lokalny punkt transportowy i łącznik z Darłowem. Obecnie we wsi funkcjonują: przystanek PKP, świetlica wiejska, kilka gospodarstw rolnych oraz drobne firmy usługowe.
Żukowo Morskie - Bobolin	Żukowo Morskie (do 1945 r. niem. See Suckow) - wieś położona nad rzeką Grabową i przy drodze wojewódzkiej nr 203, około 4 km na południowy zachód od Darłowa. Pierwsze wzmianki o osadzie sięgają średniowiecza — w 1321 roku jako własność miasta Darłowa. W miejscowości zachowały się tradycyjne zagrody rolnicze i zabudowa wiejska z przełomu XIX i XX wieku. Całość leży w strefie ochrony

Jednostka przestrzenna	Charakterystyka
	uzdrowiskowej „C” Dąbek. Układ przestrzenny wsi to zabudowa liniowa wzdłuż traktu 203 i doliny Grabowej, w otoczeniu pól i łąk. Mieszkańcy kultywują tradycje rybackie i lokalne zwyczaje związane z rzeką, uczestnicząc w sąsiedzkich spotkaniach i inicjatywach integracyjnych. Żukowo Morskie słynie z kameralnej atmosfery i bliskości zarówno do Darłowa, jak i nadmorskich terenów rekreacyjnych w Bobolinie oraz Darłównku. Obecnie funkcjonują tu: tradycyjne gospodarstwa rolne, nieliczne firmy usługowe. Bobolin (niem. Böbbelin) - nadmorska położona przy drodze wojewódzkiej nr 203, około 6 km na południowy zachód od Darłowa Historia miejscowości sięga średniowiecza – już w 1267 roku stała się własnością cystersów z Bukowa Morskiego. Dziedzictwo materialne obejmuje relikty bunkrów z II wojny światowej, ustawione przy wejściu na plażę, stanowiące unikatowy przykład pozostałości militarnej. Bobolin zachowuje lokalne tradycje wakacyjne i integracyjne – mieszkańcy aktywnie uczestniczą w biletowanych balach charytatywnych organizowanych w Ośrodku Wypoczynkowym „Bursztyn”. Układ przestrzenny miejscowości ma charakter liniowy – zabudowa ciągnie się wzdłuż drogi i wybrzeża. Wieś wyróżnia się szeroką, piaszczystą plażą – mniej zatłoczoną niż w większych kurortach – z infrastrukturą wspierającą rekreację (boiska, wypożyczalnie sprzętu). Bobolin słynie z biletowanych Balów Charytatywnych, organizowanych corocznie dla wsparcia lokalnych instytucji – m.in. Dzienny Ośrodek Rehabilitacyjno-Terapeutyczny w Darłowie. Obecnie we wsi funkcjonują: ośrodek wypoczynkowy „Bursztyn” z obiektami gościnnymi, sezonowe punkty gastronomiczne, boiska plażowe, a także przystanki komunikacji lokalnej.

Źródło: opracowanie własne

Tabela 25: Jednostki przestrzenne

Numer	Nazwa jednostki przestrzennej	Pow. [ha]	% Pow. gminy	Liczba ludności [os.] 31.12.2023	% Ludności gminy
1	Bukowo Morskie - Boryszewo	2 188,39	8,13 %	319	4,19 %
2	Dąbki	236,15	0,88 %	560	7,35 %
3	Dobiesław	965,74	3,59 %	457	6,00 %
4	Domasławice - Zagórzyn	924,12	3,43 %	290	3,81 %
5	Drozdowo - Sulimice	901,50	3,35 %	318	4,17 %
6	Gleźnowo	630,10	2,34 %	526	6,90 %
7	Jeżyce	525,15	1,95 %	305	4,00 %
8	Jeżyczki	780,98	2,90 %	185	2,43 %
9	Kowalewice - Kowalewiczki	1 258,30	4,67 %	264	3,47 %
10	Nowy Jarosław - Stary Jarosław	1 344,14	4,99 %	324	4,25 %
11	Porzecze - Pęciszewko	967,72	3,59 %	321	4,21 %
12	Rusko	425,94	1,58 %	719	9,44 %
13	Słowino - Słowinko	1 176,49	4,37 %	419	5,50 %
14	Wiekowice	994,04	3,69 %	260	3,41 %
15	Zielnowo - Krupy - Sińczycza	1 892,23	7,03 %	288	3,78 %
16	Żukowo Morskie - Bobolin	713,65	2,65 %	398	5,22 %
17	Cisowo - Kopań	1 126,39	4,18 %	370	4,86 %
18	Palczewice - Kopnica - Zakrzewo	1 240,47	4,61 %	570	7,48 %
19	Barzowice - Wicie	1 021,62	3,79 %	310	4,07 %
N1	Tereny niezamieszkane - lasy obręb Nowy Kraków	4 237,07	15,73 %	415	5,45 %
N2	Tereny niezamieszkane - Jezioro Bukowo	2 001,63	7,43 %		
N3	Tereny niezamieszkane - obiekty wojskowe	369,92	1,37 %		
N4	Tereny niezamieszkane - Jezioro Kopań	1 007,09	3,74 %		
SUMA		26 928,81	100,00 %	7 618	100,00 %

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 9: Jednostki przestrzenne

GPR gmina Darłowo, jednostki modułowe dla delimitacji obszaru zdegradowanego

Źródło: opracowanie własne.

5. DELIMITACJA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO

W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego poddano analizie obszar gminy Darłowo w pięciu sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej.

Do oceny sytuacji w poszczególnych sferach poddano analizie następujące zmienne wybrane pod względem problemów dotyczących gminy Darłowo oraz dostępności danych (dane za rok 2023):

Tabela 26: Dobór wskaźników bazowych wg sfer

Sfera	Nr	Wskaźnik	Jednostka miary	Stymulanta [+] Destymulanta [-]
SPOŁECZNA	W1	Udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym [65+] na 100 mieszkańców (31.12.2023)	%	-
	W2	Zmiana liczby mieszkańców w 2023 r. w stosunku do 2019 r.	%	+
	W3	Wskaźnik osób długotrwale bezrobotnych - średnia z lat 2019-2023	%	-
	W4	Udział osób ze szczególnymi potrzebami na 100 mieszkańców (31.12.2023)	%	-
	W5	Liczba osób objętych pomocą społeczną na 100 mieszkańców - średnia z lat 2019-2023	os.	-
	W6	Liczba przestępstw w latach 2019-2023 (suma) na 100 mieszkańców (31.12.2023)	szt.	-
	W7	Frekwencja w wyborach samorządowych w 2024 roku	%	+
GOSPODARCZA	W8	Liczba aktywnych działalności gospodarczych osób fizycznych wg CEIDG na 100 mieszkańców (31.12.2023)	szt.	+
	W9	Relacja wyrejestrowanych do aktywnych działalności gospodarczych osób fizycznych wg CEIDG (31.12.2023)	szt.	-
FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA	W10	Liczba czynnych obiektów użyteczności publicznej (szkoły, przedszkola, świetlice, biblioteki, remizy OSP, itp.) na 100 mieszkańców (31.12.2023)	szt.	+

Sfera	Nr	Wskaźnik	Jednostka miary	Stymulanta [+] Destymulanta [-]
	W11	Liczba połączeń komunikacją publiczną z miastem Darłowo oraz Sławno w dzień roboczy (z wyłączeniem kursów szkolnych) (31.12.2023 lub aktualna)	szt.	+
TECHNICZNA	W12	Udział lokali mieszkalnych w budynkach po byłych PGR-ach w stosunku do wszystkich lokali mieszkalnych (31.12.2023)	%	-
	W13	Udział mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej lub z przydomowej oczyszczalni ścieków (31.12.2023)	%	+
ŚRODOWISKOWA	W14	Ilość azbestu do utylizacji /ton na 100 mieszkańców/ (31.12.2023)	tony	-
	W15	Liczba kotłów klasy poniżej 5 na 100 mieszkańców (31.12.2023)	szt.	-

Źródło: opracowanie własne.

Część wskaźników obrazuje pozytywne tendencje (stymulanta), część negatywne (destymulanta). Każdy ze wskaźników bazowych (W) został przetworzony na wskaźnik znormalizowany (Z) zgodnie ze wzorem:

$$t_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{s_j}$$

gdzie:

t_{ij} – wartość znormalizowanego wskaźnika j dla jednostki urbanistycznej i

x_{ij} – wartość wskaźnika j dla jednostki urbanistycznej i

$\bar{x}_j$ – średnia arytmetyczna wskaźnika j

s_j – odchylenie standardowe wskaźnika j

Wskaźniki pozytywne (stymulanta) zostały pomnożone przez 1, a negatywne (destymulanta) zostały przemnożone przez -1. Suma wskaźników znormalizowanych w danej jednostce przestrzennej stanowi wynikowy wskaźnik znormalizowany dla danej sfery: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej. Jednostki przestrzenne o ujemnych wartościach wskaźników znormalizowanych, wykazują koncentrację negatywnych zjawisk w danej sferze.

5.1 SFERA SPOŁECZNA

Podstawa delimitacji obszaru zdegradowanego w sferze społecznej została zobrazowana przez szereg zmiennych ilustrujących bezrobocie, ubóstwo, tendencje demograficzne oraz poziom kapitału społecznego:

- Dane dla wskaźnika W1. **Udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym /65+/ na 100 mieszkańców** (31.12.2023) pozyskano z Gminy Darłowo, [%]
- Dane dla wskaźnika W2. **Zmiana liczby mieszkańców w 2023 r. w stosunku do 2019 r.** pozyskano z Gminy Darłowo, [%]
- Dane dla wskaźnika W3. **Wskaźnik osób długotrwale bezrobotnych - średnia z lat 2019-2023** pozyskano z Powiatowego Urzędu Pracy w Sławnie oraz Gminy Darłowo, [%]
- Dane dla wskaźnika W4. **Udział osób ze szczególnymi potrzebami na 100 mieszkańców** (31.12.2023) pozyskano z Gminy Darłowo oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, [%]
- Dane dla wskaźnika W5. **Liczba osób objętych pomocą społeczną na 100 mieszkańców - średnia z lat 2019-2023** pozyskano z Gminy Darłowo oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, [%]
- Dane dla wskaźnika W6. **Liczba przestępstw w latach 2019-2023 (suma) na 100 mieszkańców** (31.12.2023) pozyskano z Gminy Darłowo oraz jednostek oświatowych w Gminie Darłowo, **100 mieszkańców** (31.12.2023) pozyskano z Komendy Powiatowej Policji w Sławnie, [LICZBA/100]
- Dane dla wskaźnika W7. **Frekwencja w wyborach samorządowych w 2024 roku** pozyskano z Gminy Darłowo. [%]

Tabela 27: Wskaźniki bazowe w sferze społecznej

Jednostka / numer wskaźnika	W1	W2	W3	W4	W5	W6	W7
Barzowice - Wicie	14,11	1,05	1,25	3,13	5,02	7,52	45,29
Bukowo Morskie - Boryszewo	15,00	0,96	0,71	3,75	6,61	3,21	50,91
Cisowo - Kopań	17,51	0,98	2,84	4,16	3,28	11,82	50,13
Dąbki	21,72	1,01	0,00	5,17	1,72	27,24	46,05
Dobiesław	19,50	0,93	0,94	11,32	6,29	5,03	47,90
Domasławice - Zagórzyn	16,54	0,97	1,14	6,27	3,99	5,32	49,09
Drozdowo - Sulimice	16,39	0,99	1,64	6,23	9,18	4,92	45,85
Gleżnowo	20,00	0,93	1,62	9,19	7,03	9,73	55,51
Jeżyce	14,39	0,91	0,76	9,47	5,68	7,95	43,26
Jeżyczki	17,90	0,93	2,78	8,95	4,32	7,72	57,31
Kowalewice - Kowalewiczki	14,64	0,94	2,80	5,61	6,54	4,05	49,62
Nowy Jarosław - Stary Jarosław	12,24	0,98	1,11	5,42	5,98	5,15	50,61
Palczewice - Kopnica - Zakrzewo	17,42	1,04	3,58	4,77	4,77	12,41	39,64
Porzecze - Pęciszewko	20,77	0,98	2,69	3,46	2,69	3,85	56,40
Rusko	18,40	1,06	1,04	6,94	1,39	5,90	58,19
Słowino - Słowinko	15,58	0,96	1,26	5,53	5,03	5,78	50,76
Wiekowice	20,81	0,95	1,89	6,76	9,19	2,70	54,70
Zielnowo - Krupy - Sińczycza	12,11	1,00	1,23	3,86	7,89	7,37	43,27
Żukowo Morskie - Bobolin	17,10	1,06	0,00	2,58	3,23	19,03	46,05
ŚREDNIA	16,95	0,98	1,54	5,93	5,25	8,25	49,50
ODCHYLENIE STANDARDOWE	2,75	0,04	0,97	2,33	2,19	5,87	5,05

Źródło: opracowanie własne.

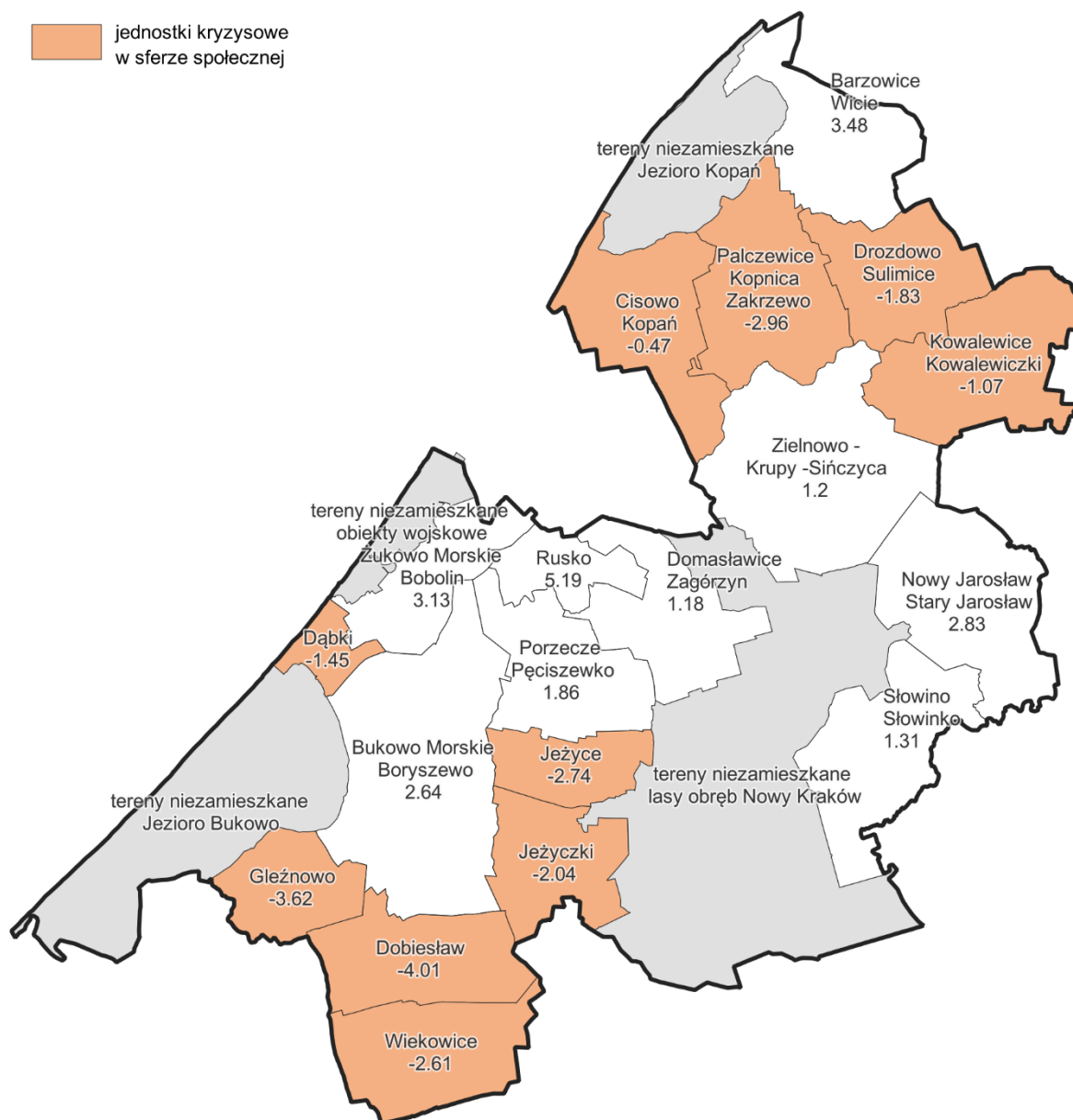
Tabela 28: Wskaźniki znormalizowane w sferze społecznej

Jednostka/ numer wskaźnika	Z1	Z2	Z3	Z4	Z5	Z6	Z7	Σ
Barzowice - Wicie	1,04	1,54	0,30	1,20	0,11	0,12	- 0,83	3,48
Bukowo Morskie - Boryszewo	0,71	- 0,38	0,86	0,93	- 0,62	0,86	0,28	2,64
Cisowo - Kopań	- 0,20	- 0,10	- 1,35	0,76	0,90	-0,61	0,12	- 0,47
Dąbki	- 1,74	0,67	1,60	0,32	1,61	-3,23	- 0,68	- 1,45
Dobiesław	- 0,93	- 1,15	0,62	- 2,32	- 0,47	0,55	- 0,32	- 4,01
Domasławice - Zagórzyn	0,15	- 0,23	0,42	- 0,15	0,58	0,50	- 0,08	1,18
Drozdowo - Sulimice	0,20	0,14	- 0,10	- 0,13	- 1,79	0,57	- 0,72	- 1,83
Gleźnowo	- 1,11	- 1,15	- 0,08	- 1,40	- 0,81	- 0,25	1,19	- 3,62
Jeżyce	0,93	- 1,58	0,81	-1,52	- 0,20	0,05	- 1,24	- 2,74
Jeżyczki	-0,34	- 1,18	- 1,28	- 1,30	0,43	0,09	1,55	- 2,04
Kowalewice - Kowalewiczki	0,84	- 0,89	- 1,31	0,14	- 0,59	0,71	0,02	- 1,07
Nowy Jarosław - Stary Jarosław	1,72	0,03	0,44	0,22	- 0,33	0,53	0,22	2,83
Palczewice - Kopnica - Zakrzewo	- 0,17	1,27	- 2,11	0,49	0,22	-0,71	- 1,95	- 2,96
Porzecze - Pęciszewko	- 1,39	0,09	- 1,19	1,06	1,17	0,75	1,37	1,86
Rusko	- 0,53	1,76	0,52	- 0,44	1,77	0,40	1,72	5,19
Słowino - Słowinko	0,50	- 0,44	0,30	0,17	0,10	0,42	0,25	1,31
Wiekowice	- 1,40	- 0,67	- 0,36	- 0,36	- 1,80	0,94	1,03	- 2,61
Zielnowo - Krupy - Sińczyca	1,76	0,51	0,33	0,89	- 1,21	0,15	- 1,23	1,20
Żukowo Morskie - Bobolin	- 0,05	1,74	1,60	1,44	0,93	- 1,84	-0,68	3,13

Źródło: opracowanie własne.

W wyniku przeprowadzonych analiz koncentrację negatywnych zjawisk w sferze społecznej zdiagnozowano na terenie jednostek przestrzennych: **Cisowo -Kopań, Dąbki, Dobiesław, Drozdowo - Sulimice, Gleźnowo, Jeżyce, Jeżyczki, Kowalewice -Kowalewiczki, Palczewice - Kopnica – Zakrzewo, Wiekowice.**

Rysunek 10: Jednostki kryzysowe w sferze społecznej

Źródło: opracowanie własne.

5.2 SFERA GOSPODARCZA

Sytuacja w sferze gospodarczej została zdiagnozowana poprzez analizę poziomu aktywności gospodarczej:

- Dane dla wskaźnika W8 **Liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców** (31.12.2023) pozyskano z Gminy Darłowo i CEIDG [**LICZBA/100**]
- Dane dla wskaźnika W9 **Relacja wyrejestrowanych do aktywnych działalności gospodarczych osób fizycznych wg CEIDG (31.12.2023)** pozyskano z Gminy Darłowo i CEIDG

Tabela 29: Wskaźniki bazowe w sferze gospodarczej

Jednostka / numer wskaźnika	W8	W9
Barzowice - Wicie	25,71	0,20
Bukowo Morskie - Boryszewo	4,46	0,08
Cisowo - Kopań	7,22	0,09
Dąbki	66,21	0,06
Dobiesław	6,29	0,00
Domasławice - Zagórzyn	5,32	0,04
Drozdowo - Sulimice	3,93	0,00
Gleźnowo	5,41	0,00
Jeżyce	3,41	0,00
Jeżyczki	5,25	0,00
Kowalewice - Kowalewiczki	3,12	0,10
Nowy Jarosław - Stary Jarosław	5,29	0,08
Palczewice - Kopnica - Zakrzewo	5,97	0,04
Porzecze - Pęciszewko	5,38	0,00
Rusko	9,03	0,00
Słowino - Słowinko	5,28	0,14
Wiekowice	6,22	0,09
Zielnowo - Krupy - Sińczycza	4,39	0,00
Żukowo Morskie - Bobolin	37,42	0,09
ŚREDNIA	11,33	0,05
ODCHYLENIE STANDARDOWE	15,39	0,06

Źródło: opracowanie własne.

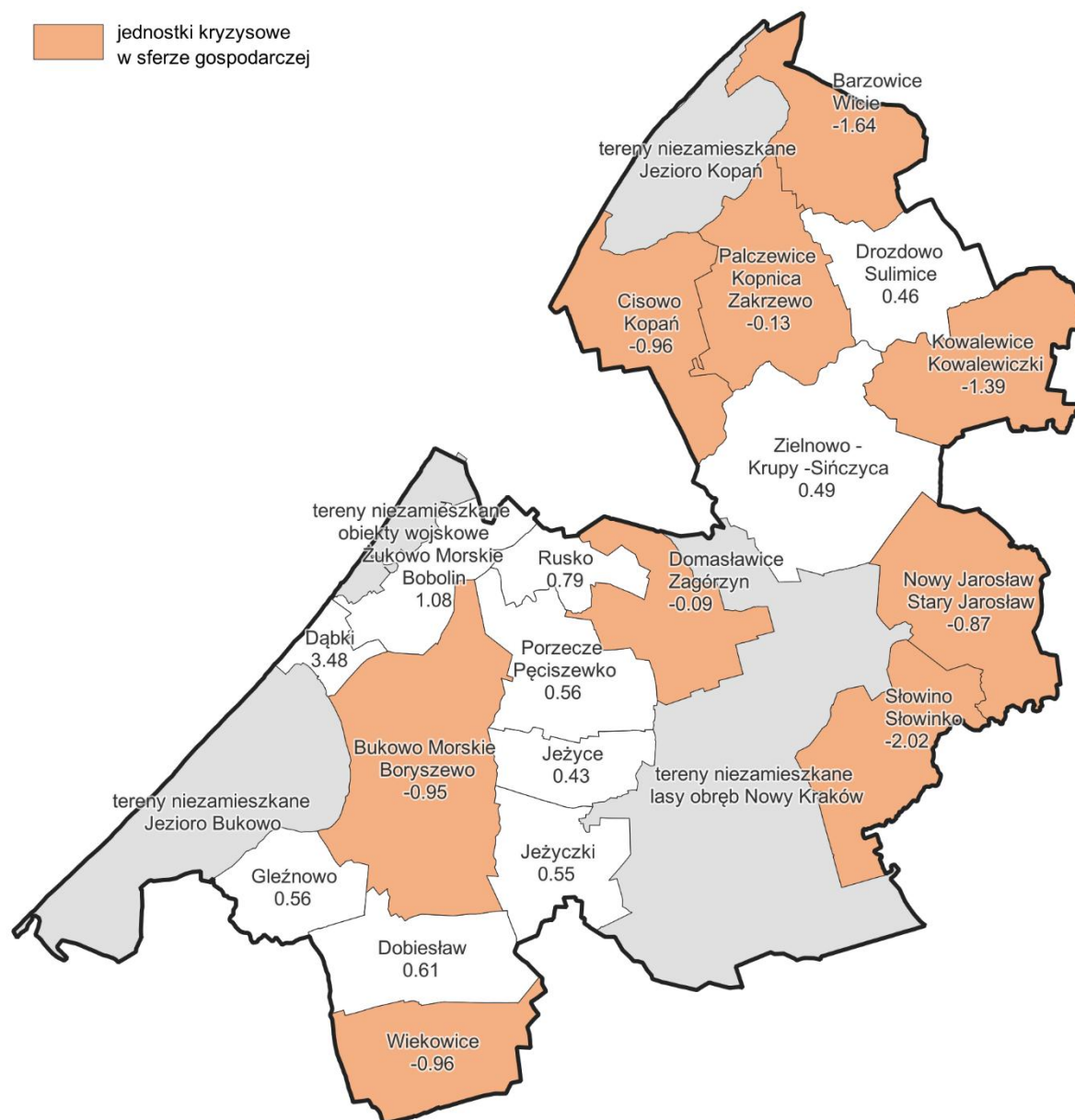
Tabela 30: Wskaźniki znormalizowane w sferze gospodarczej

Jednostka / wskaźnik	Z8	Z9	Σ
Barzowice - Wicie	0,93	- 2,57	- 1,64
Bukowo Morskie - Boryszewo	- 0,45	- 0,50	- 0,95
Cisowo - Kopań	- 0,27	- 0,70	- 0,96
Dąbki	3,57	- 0,09	3,48
Dobiesław	- 0,33	0,94	0,61
Domasławice - Zagórzyn	- 0,39	0,30	- 0,09
Drozdowo - Sulimice	- 0,48	0,94	0,46
Gleźnowo	- 0,39	0,94	0,56
Jeżyce	- 0,51	0,94	0,43
Jeżyczki	- 0,40	0,94	0,55
Kowalewice - Kowalewiczki	- 0,53	- 0,86	- 1,39
Nowy Jarosław - Stary Jarosław	- 0,39	- 0,48	- 0,87
Palczewice - Kopnica - Zakrzewo	- 0,35	0,22	- 0,13
Porzecze - Pęciszewko	- 0,39	0,94	0,56
Rusko	- 0,15	0,94	0,79
Słowino - Słowinko	- 0,39	- 1,63	- 2,02
Wiekowice	- 0,33	- 0,62	- 0,96
Zielnowo - Krupy - Sińczycza	- 0,45	0,94	0,49
Żukowo Morskie - Bobolin	1,70	- 0,61	1,08

Źródło: opracowanie własne.

W wyniku przeprowadzonych analiz koncentrację negatywnych zjawisk w sferze społecznej zdiagnozowano na terenie jednostek przestrzennych: **Słowino -Słowinko, Barzowice – Wicie, Kowalewice -Kowalewiczki, Cisowo -Kopań, Wiekowice, Bukowo Morskie -Boryszewo, Nowy Jarosław -Stary Jarosław, Palczewice - Kopnica – Zakrzewo, Domasławice -Zagórzyn.**

Rysunek 11: Jednostki kryzysowe w sferze gospodarczej

Źródło: opracowanie własne.

5.3 SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

Sytuacja w sferze przestrzenno-funkcjonalnej została zdiagnozowana poprzez analizę poziomu dostępności obiektów infrastruktury społecznej oraz dostępności komunikacyjnej.

- Dane dla wskaźnika W10 **Liczba czynnych obiektów użyteczności publicznej (szkoły, przedszkola, świetlice, biblioteki, remizy OSP, itp.) na 100 mieszkańców (31.12.2023)** pozyskano z gminy Darłowo [**LICZBA/100**]
- Dane dla wskaźnika W11 **Liczba połączeń komunikacją publiczną z miastem Darłowo w dzień roboczy (z wyłączeniem kursów szkolnych) (31.12.2023 lub aktualna)** pozyskano z gminy Darłowo [**LICZBA**]

Tabela 31: Wskaźniki bazowe w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

Jednostka / numer wskaźnika	W10	W11
Barzowice - Wicie	1,25	8,00
Bukowo Morskie - Boryszewo	0,89	17,00
Cisowo - Kopań	0,88	21,00
Dąbki	1,38	16,00
Dobiesław	1,26	9,00
Domasławice - Zagórzyn	0,76	8,00
Drozdowo - Sulimice	0,66	10,00
Gleźnowo	0,54	16,00
Jeżyce	0,76	9,00
Jeżyczki	1,23	9,00
Kowalewice - Kowalewiczki	0,93	4,00
Nowy Jarosław - Stary Jarosław	0,83	18,00
Palczewice - Kopnica - Zakrzewo	0,72	15,00
Porzecze - Pęciszewko	0,38	9,00
Rusko	0,69	17,00
Słowino - Słowinko	1,01	8,00
Wiekowice	1,35	9,00
Zielnowo - Krupy – Sińczyca	1,23	16,00
Żukowo Morskie - Bobolin	0,32	16,00

Jednostka / numer wskaźnika	W10	W11
ŚREDNIA	0,90	12,37
ODCHYLENIE STANDARDOWE	0,31	4,58

Źródło: opracowanie własne.

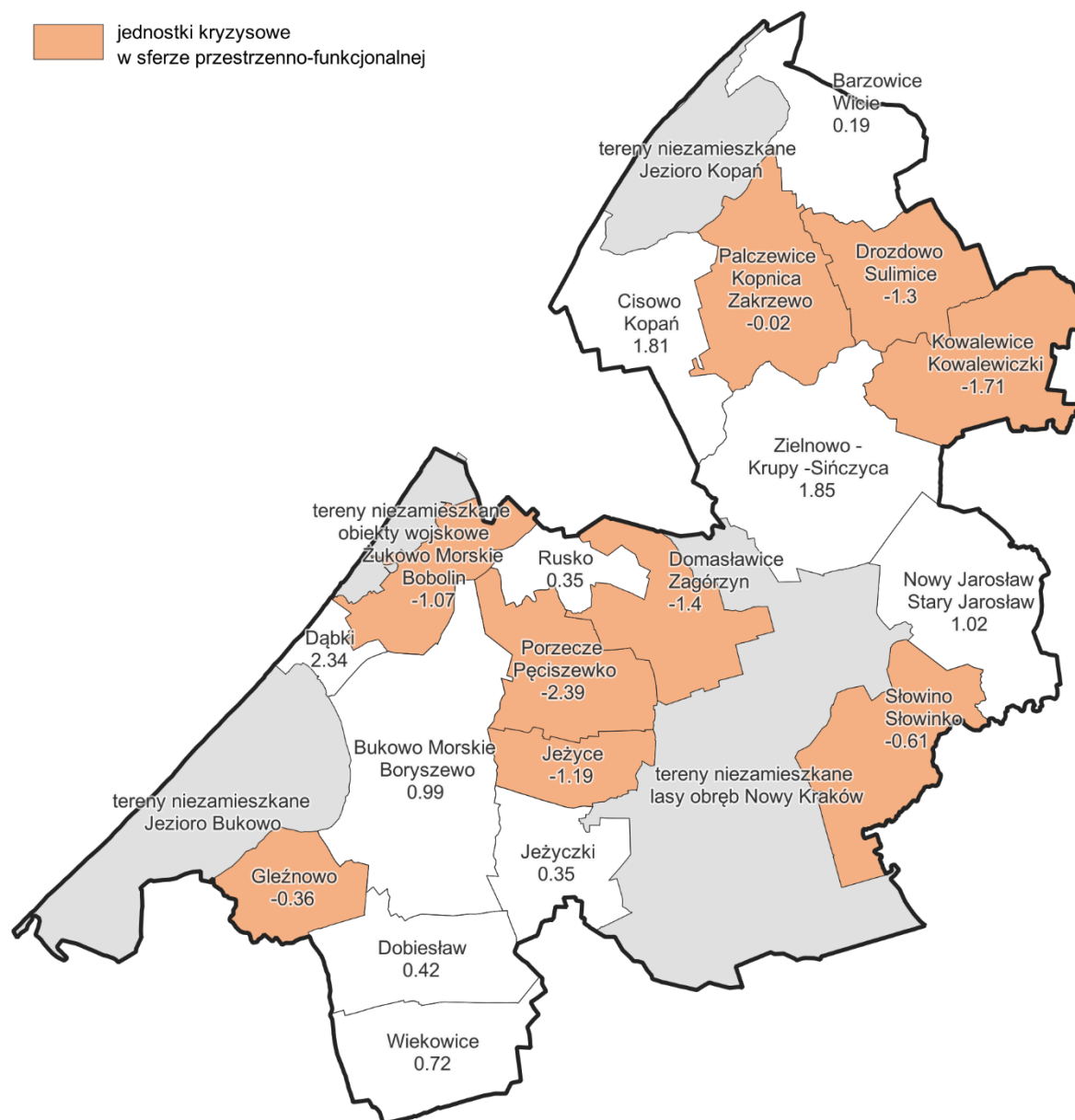
Tabela 32: Wskaźniki znormalizowane w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

Jednostka / numer wskaźnika	Z10	Z11	Σ
Barzowice - Wicie	1,14	- 0,95	0,19
Bukowo Morskie - Boryszewo	- 0,02	1,01	0,99
Cisowo - Kopań	- 0,08	1,88	1,81
Dąbki	1,55	0,79	2,34
Dobiesław	1,16	- 0,74	0,42
Domasławice - Zagórzyn	- 0,45	- 0,95	- 1,40
Drozdowo - Sulimice	- 0,78	- 0,52	- 1,30
Gleźnowo	- 1,16	0,79	- 0,36
Jeżyce	- 0,46	- 0,74	- 1,19
Jeżyczki	1,08	- 0,74	0,35
Kowalewice - Kowalewiczki	0,12	- 1,83	- 1,71
Nowy Jarosław - Stary Jarosław	- 0,21	1,23	1,02
Palczewice - Kopnica - Zakrzewo	- 0,59	0,57	- 0,02
Porzecze - Pęciszewko	- 1,66	- 0,74	- 2,39
Rusko	- 0,66	1,01	0,35
Słowino - Słowinko	0,34	- 0,95	- 0,61
Wiekowice	1,46	- 0,74	0,72
Zielnowo - Krupy - Sińczycza	1,06	0,79	1,85
Żukowo Morskie - Bobolin	- 1,86	0,79	- 1,07

Źródło: opracowanie własne.

W wyniku przeprowadzonych analiz koncentrację negatywnych zjawisk w sferze przestrzenno-funkcjonalnej zdiagnozowano na terenie jednostek przestrzennych: **Porzecze -Pęciszewko, Kowalewice -Kowalewiczki, Domasławice -Zagórzyn, Drozdowo -Sulimice, Jeżyce, Żukowo Morskie -Bobolin, Słowino -Słowinko, Gleźnowo i Palczewice - Kopnica – Zakrzewo.**

Rysunek 12: Jednostki kryzysowe w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

Źródło: opracowanie własne.

5.4 SFERA TECHNICZNA

Sytuacja w sferze przestrzenno-funkcjonalnej została zdiagnozowana poprzez analizę substancji mieszkaniowej i dostępności infrastruktury kanalizacyjnej.

- Dane dla wskaźnika W12 **Udział lokali w budynkach po byłych PGR-ach w stosunku do wszystkich lokali mieszkalnych** (31.12.2023) pozyskano z gminy Darłowo [%]
- Dane dla wskaźnika W13 **Udział mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej lub z przydomowej oczyszczalni ścieków** (31.12.2023) pozyskano z gminy Darłowo [%]

Tabela 33: Wskaźniki bazowe w sferze technicznej

Jednostka / numer wskaźnika	W12	W13
Barzowice - Wicie	0	77,12
Bukowo Morskie - Boryszewo	5	67,67
Cisowo - Kopań	24	80,09
Dąbki	0	100,00
Dobiesław	0	4,09
Domasławice - Zagórzyn	0	76,81
Drozdowo - Sulimice	35	79,02
Gleźnowo	0	6,49
Jeżyce	0	1,22
Jeżyczki	0	9,26
Kowalewice - Kowalewiczki	0	63,55
Nowy Jarosław - Stary Jarosław	0	3,06
Palczewice - Kopnica - Zakrzewo	21	82,34
Porzecze - Pęciszewko	22	75,00
Rusko	0	80,90
Słowino - Słowinko	0	6,03
Wiekowice	0	89,73
Zielnowo - Krupy - Sińczycza	0	42,81
Żukowo Morskie - Bobolin	3	67,74
ŚREDNIA	6	53,31
ODCHYLENIE STANDARDOWE	11	34,59

Źródło: opracowanie własne.

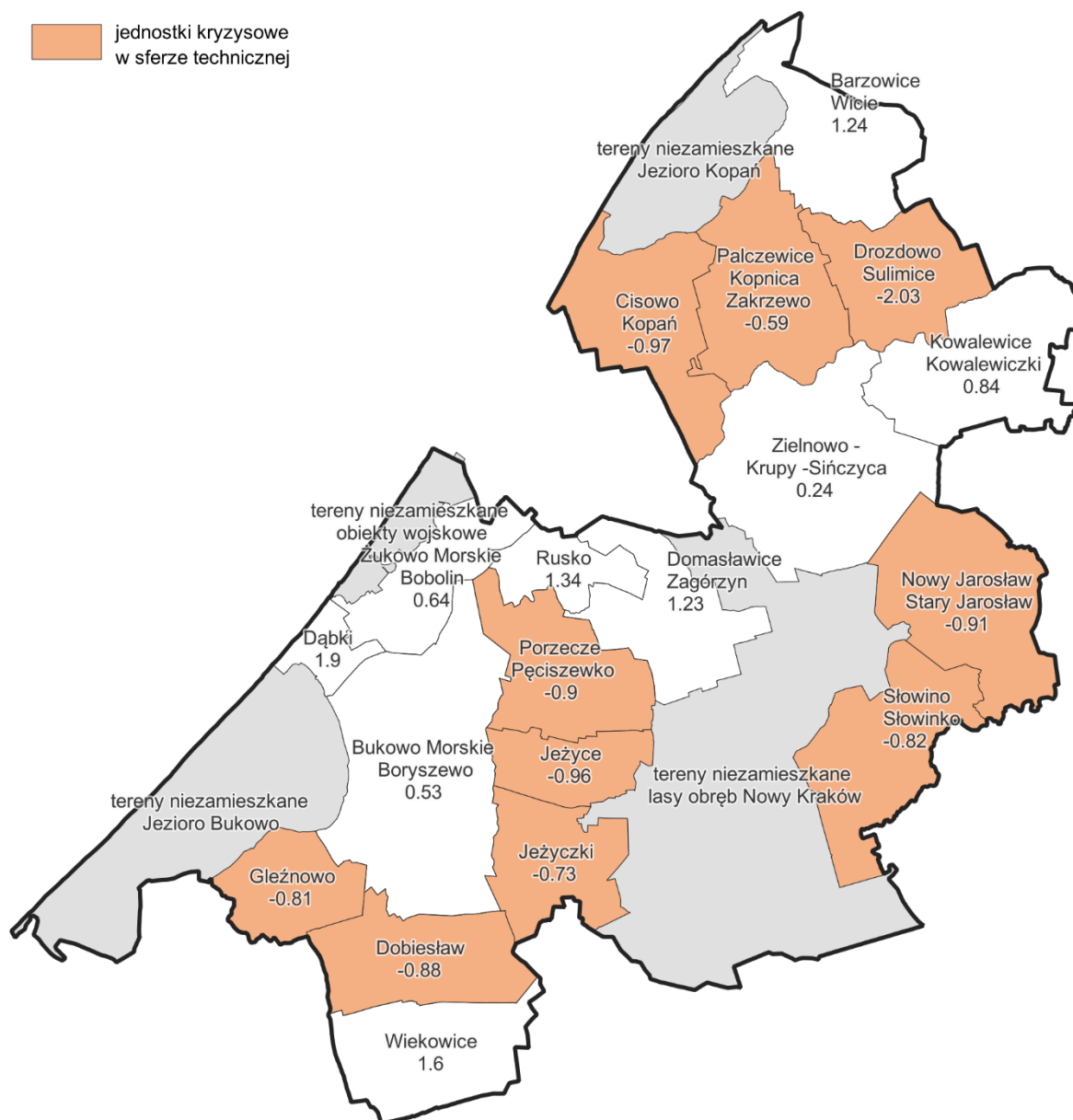
Tabela 34: Wskaźniki znormalizowane w sferze technicznej

Jednostka / numer wskaźnika	Z12	Z13	Σ
Barzowice - Wicie	0,55	0,69	1,24
Bukowo Morskie - Boryszewo	0,12	0,42	0,53
Cisowo - Kopań	- 1,74	0,77	- 0,97
Dąbki	0,55	1,35	1,90
Dobiesław	0,55	- 1,42	- 0,88
Domasławice - Zagórzyn	0,55	0,68	1,23
Drozdowo - Sulimice	- 2,77	0,74	- 2,03
Gleźnowo	0,55	- 1,35	- 0,81
Jeżyce	0,55	- 1,51	- 0,96
Jeżyczki	0,55	- 1,27	- 0,73
Kowalewice - Kowalewiczki	0,55	0,30	0,84
Nowy Jarosław -Stary Jarosław	0,55	- 1,45	-0,91
Palczewice - Kopnica - Zakrzewo	- 1,42	0,84	- 0,59
Porzecze - Pęciszewko	- 1,52	0,63	- 0,90
Rusko	0,55	0,80	1,34
Słowino - Słowinko	0,55	- 1,37	- 0,82
Wiekowice	0,55	1,05	1,60
Zielnowo - Krupy - Sińczycza	0,55	- 0,30	0,24
Żukowo Morskie - Bobolin	0,23	0,42	0,64

Źródło: opracowanie własne.

W wyniku przeprowadzonych analiz koncentrację negatywnych zjawisk w sferze technicznej zdiagnozowano na terenie jednostek przestrzennych: **Drozdowo -Sulimice, Cisowo -Kopań, Jeżyce, Nowy Jarosław -Stary Jarosław, Porzecze -Pęciszewko, Dobiesław, Słowino -Słowinko, Gleźnowo, Jeżyczki i Palczewice - Kopnica – Zakrzewo.**

Rysunek 13: Jednostki kryzysowe w sferze technicznej

Źródło: opracowanie własne.

5.5 SFERA ŚRODOWISKOWA

Sytuacja w sferze środowiskowej została zdiagnozowana poprzez analizę niezutyliżowanego azbestu oraz źródeł ogrzewania o najniższych parametrach środowiskowych.

- Dane dla wskaźnika W14 **Ilość azbestu do utylizacji /ton na 100 mieszkańców/** (31.12.2023) pozyskano z gminy Darłowo
- Dane dla wskaźnika W15 **Liczba kotłów klasy poniżej 5 na 100 mieszkańców** (31.12.2023) pozyskano z gminy Darłowo

Tabela 35: Wskaźniki bazowe w sferze środowiskowej

Jednostka / numer wskaźnika	W14	W15
Barzowice - Wicie	12,70	16,61
Bukowo Morskie - Boryszewo	25,41	18,75
Cisowo - Kopań	11,47	22,10
Dąbki	0,83	15,86
Dobiesław	37,55	19,18
Domasławice - Zagórzyn	16,91	19,77
Drozdowo - Sulimice	8,95	24,26
Gleźnowo	40,01	19,46
Jeżyce	21,73	23,11
Jeżyczki	25,27	20,99
Kowalewice - Kowalewiczki	24,66	18,69
Nowy Jarosław - Stary Jarosław	12,96	16,13
Palczewice - Kopnica - Zakrzewo	20,03	20,29
Porzecze - Pęciszewko	52,52	21,54
Rusko	6,80	10,07
Słowino - Słowinko	5,46	19,10
Wiekowice	42,08	21,89
Zielnowo - Krupy - Sińczycza	21,32	17,72
Żukowo Morskie - Bobolin	25,91	17,42
ŚREDNIA	21,71	19,10
ODCHYLENIE STANDARDOWE	13,33	3,10

Źródło: opracowanie własne

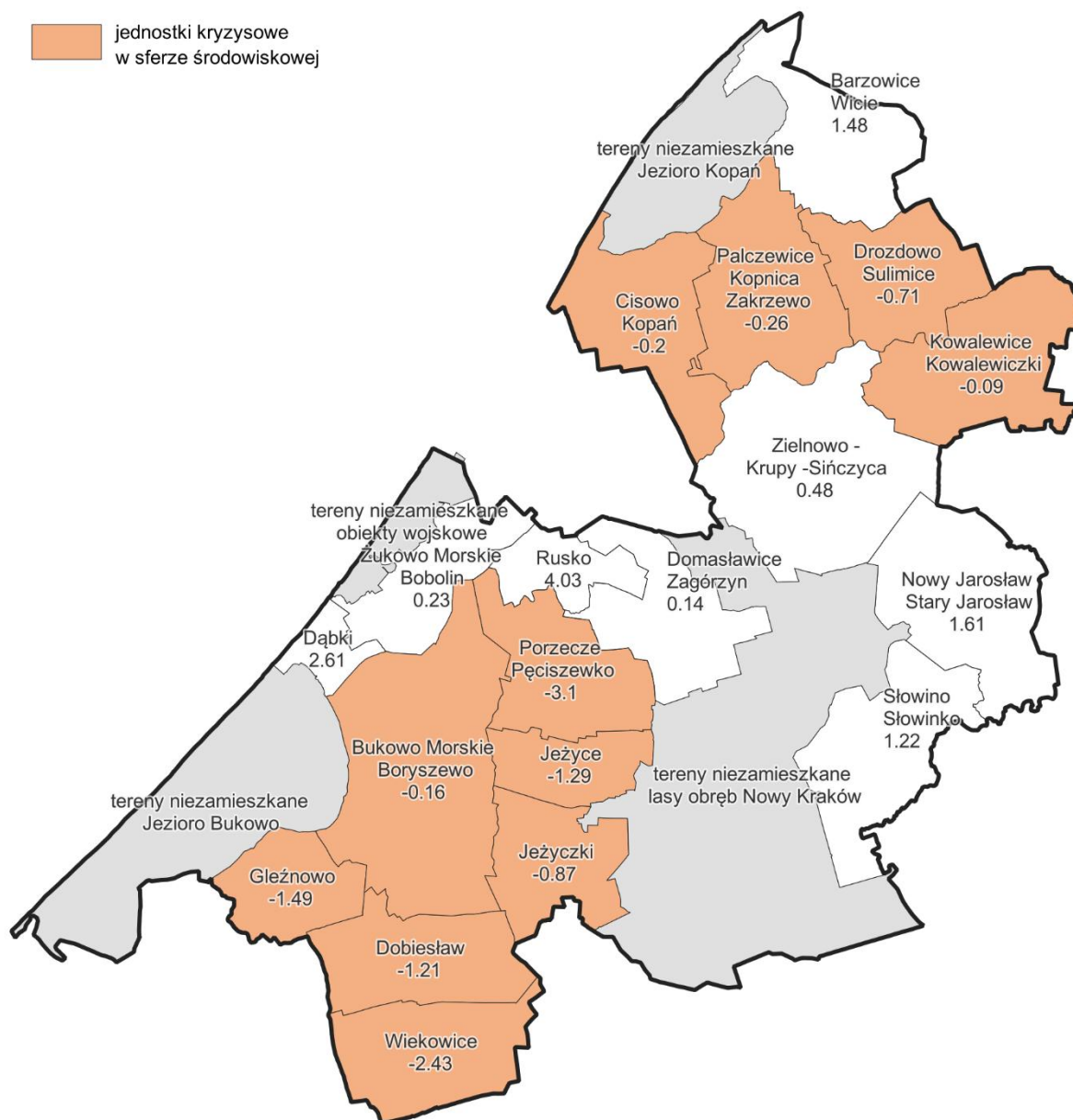
Tabela 36: Wskaźniki znormalizowane w sferze środowiskowej

Jednostka / numer wskaźnika	Z14	Z15	Σ
Barzowice - Wicie	0,68	0,80	1,48
Bukowo Morskie - Boryszewo	- 0,28	0,11	- 0,16
Cisowo - Kopań	0,77	- 0,97	- 0,20
Dąbki	1,57	1,04	2,61
Dobiesław	- 1,19	- 0,03	- 1,21
Domasławice - Zagórzyn	0,36	- 0,22	0,14
Drozdowo - Sulimice	0,96	- 1,66	- 0,71
Gleźnowo	- 1,37	- 0,12	- 1,49
Jeżyce	0,00	- 1,29	- 1,29
Jeżyczki	- 0,27	- 0,61	- 0,87
Kowalewice - Kowalewiczki	- 0,22	0,13	- 0,09
Nowy Jarosław - Stary Jarosław	0,66	0,96	1,61
Palczewice - Kopnica - Zakrzewo	0,13	- 0,38	- 0,26
Porzecze - Pęciszewko	- 2,31	- 0,78	- 3,10
Rusko	1,12	2,91	4,03
Słowino - Słowinko	1,22	0,00	1,22
Wiekowice	- 1,53	- 0,90	- 2,43
Zielnowo - Krupy - Sińczycza	0,03	0,45	0,48
Żukowo Morskie - Bobolin	-0,31	0,54	0,23

Źródło: opracowanie własne.

W wyniku przeprowadzonych analiz koncentrację negatywnych zjawisk w sferze środowiskowej zdiagnozowano na terenie jednostek przestrzennych: **Porzecze -Pęciszewko, Wiekowice, Gleźnowo, Jeżyce, Dobiesław, Jeżyczki, Drozdowo -Sulimice, Palczewice - Kopnica – Zakrzewo, Cisowo -Kopań, Bukowo Morskie -Boryszewo, Kowalewice -Kowalewiczki.**

Rysunek 14: Jednostki kryzysowe w sferze środowiskowej

Źródło: opracowanie własne.

5.6 WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO

Na podstawie zebranych informacji zdiagnozowano obszary w gminie będące w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych lub środowiskowych.

Zgodnie z Art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. 2015 poz. 1777, z późn. zm.) do obszaru zdegradowanego zalicza się obszary gminy charakteryzujące się kryzysową sytuacją w sferze społecznej i co najmniej w jednej z pozostałych badanych sfer.

Analizę służącą wyznaczeniu obszaru zdegradowanego przedstawiono w kolejnej tabeli.

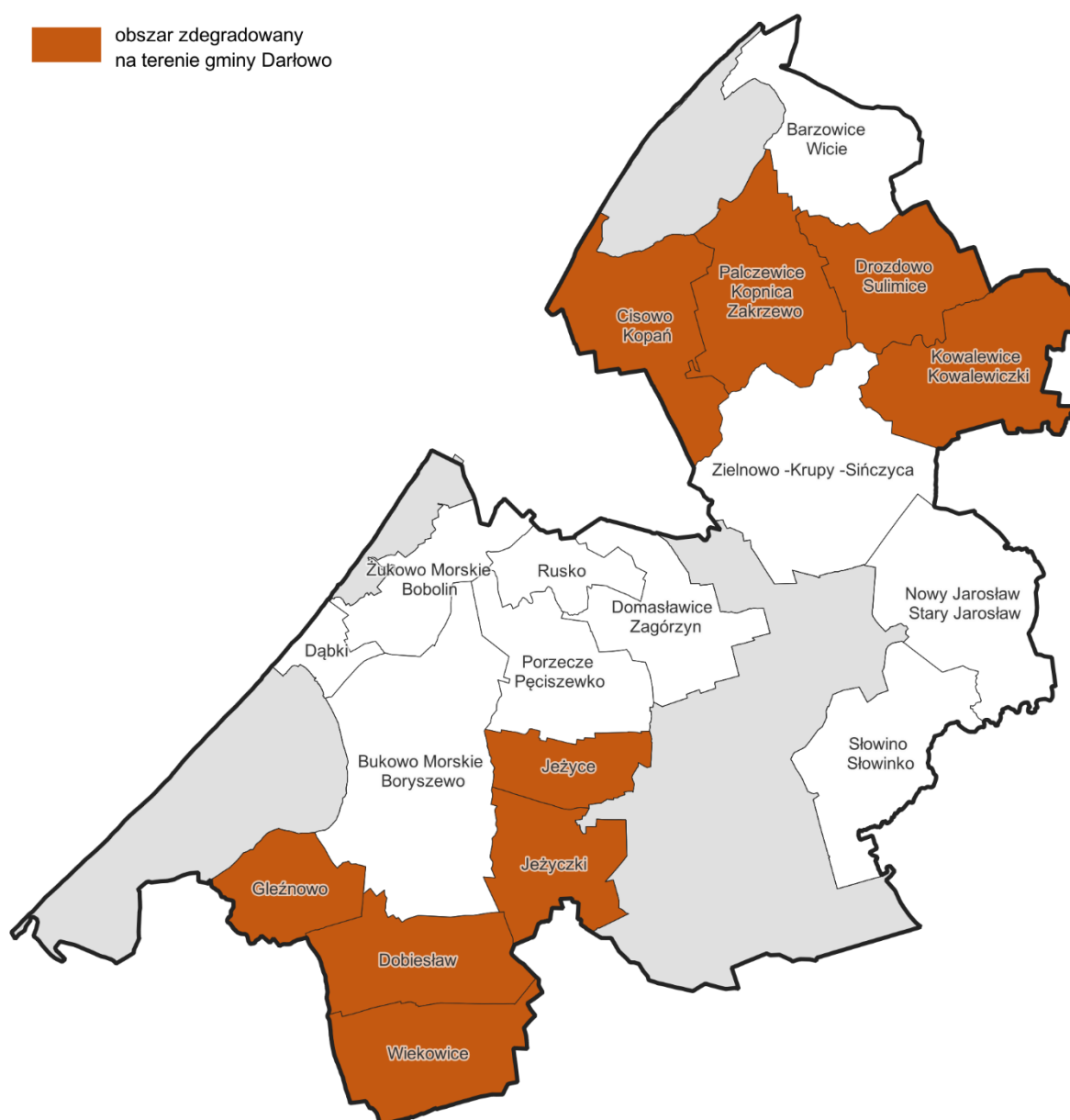
Tabela 37: Delimitacja obszaru zdegradowanego wg poszczególnych sfer

Jednostka	Sfera społ.	Sfera gosp.	Sfera funkcj. przes.	Sfera techn.	Sfera środow.	OBSZAR ZDEGRADOWANY
Barzowice - Wicie	3,48	- 1,64	0,19	1,24	1,48	
Bukowo Morskie - Boryszewo	2,64	- 0,95	0,99	0,53	- 0,16	
Cisowo - Kopań	- 0,47	- 0,96	1,81	- 0,97	- 0,20	TAK
Dąbki	- 1,45	3,48	2,34	1,90	2,61	
Dobiesław	- 4,01	0,61	0,42	- 0,88	- 1,21	TAK
Domasławice - Zagórzyn	1,18	- 0,09	- 1,40	1,23	0,14	
Drozdowo - Sulimice	- 1,83	0,46	- 1,30	- 2,03	- 0,71	TAK
Gleżnowo	- 3,62	0,56	- 0,36	- 0,81	- 1,49	TAK
Jeżyce	- 2,74	0,43	- 1,19	- 0,96	- 1,29	TAK
Jeżyczki	- 2,04	0,55	0,35	- 0,73	- 0,87	TAK
Kowalewice - Kowalewiczki	- 1,07	- 1,39	- 1,71	0,84	- 0,09	TAK
Nowy Jarosław - Stary Jarosław	2,83	- 0,87	1,02	- 0,91	1,61	
Palczewice - Kopnica - Zakrzewo	- 2,96	- 0,13	- 0,02	- 0,59	- 0,26	TAK
Porzecze - Pęciszewko	1,86	0,56	- 2,39	- 0,90	- 3,10	
Rusko	5,19	0,79	0,35	1,34	4,03	
Słowino - Słowinko	1,31	- 2,02	- 0,61	- 0,82	1,22	
Wiekowice	- 2,61	- 0,96	0,72	1,60	- 2,43	TAK
Zielnowo - Krupy - Sińczycza	1,20	0,49	1,85	0,24	0,48	
Żukowo Morskie - Bobolin	3,13	1,08	- 1,07	0,64	0,23	

Źródło: opracowanie własne.

W wyniku przeprowadzonych analiz koncentrację negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz w co najmniej jednej z pozostałych badanych stref zdiagnozowano na terenie jednostek przestrzennych: **Wiekowice, Gleźnowo, Jeżyce, Dobieślów, Jeżyczki, Drozdowo -Sulimice, Palczewice - Kopnica – Zakrzewo, Cisowo -Kopań i Kowalewice -Kowalewiczki**. Tym samym te jednostki tworzą obszar zdegradowany gminy Darłowo. Obszar zdegradowany ma powierzchnię 8 423 ha co stanowi 31 % powierzchni gminy. Obszar zdegradowany jest zamieszkiwany przez 3119 mieszkańców, co stanowi 41% populacji gminy.

Rysunek 15: Obszar zdegradowany na terenie gminy Darłowo

Źródło: opracowanie własne.

6. WYZNACZENIE OBSZARU REWITALIZACJI

Po zidentyfikowaniu obszaru zdegradowanego, następnym krokiem jest wyznaczenie obszaru rewitalizacji. Zgodnie z Art. 10. Pkt 1. Ustawy, obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, wyznacza się jako obszar rewitalizacji. Aby jakiś fragment gminy mógł zostać uznany za obszar rewitalizacji muszą zostać spełnione łącznie dwa warunki:

- szczególna koncentracja negatywnych zjawisk,
- obszar ten musi być istotny dla rozwoju lokalnego.

Pierwszy z tych czynników oparty jest o dane liczbowe i przeprowadzoną delimitację obszaru zdegradowanego. Drugi z nich wynika z polityki i decyzji strategicznych władz w oparciu o lokalne uwarunkowania, możliwości i doświadczenia w prowadzeniu procesów rewitalizacyjnych.

Jedną z kluczowych zasad w rewitalizacji jest konieczność koncentracji terytorialnej podejmowanych działań – do ograniczonego obszaru spełniającego warunki szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk oraz istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego. Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic. Potrzeba ograniczenia terytorialnego zakresu rewitalizacji wiąże się przede wszystkim z ograniczonością dostępnych zasobów, zwłaszcza finansowych. Rewitalizacji należy traktować jako przemyślaną i kompleksową interwencję na obszarze najbardziej tego potrzebującym (hierarchizacja potrzeb).

Po przeprowadzeniu takiego procesu, z obszaru zdegradowanego dokonano wyboru 7 jednostek przestrzennych, tworzących trzy podobszary rewitalizacji:

A: Drozdowo-Sulimice (318), Kowalewice - Kowalewiczki (264), Cisowo-Kopań (370), Palczewice – Kopnica-Zakrzewo (570)

B: Jeżyce (305), Jeżyczki (185)

C: Wiekowice (260)

Jednostki wybrane do obszaru rewitalizacji spełniają wymogi w zakresie koncentracji negatywnych zjawisk kryzysowych. We wszystkich wybranych jednostkach zjawiska kryzysowe są obserwowane w co najmniej w 3 z badanych 5 sfer. W jednostkach Cisowo -Kopań, Drozdowo -Sulimice, Kowalewice - Kowalewiczki i Jeżyce – kryzys notujemy w 4 sferach, a w jednostce Palczewice - Kopnica – Zakrzewo we wszystkich pięciu.

Tabela 38: Jednostki przestrzenne wybrane do obszaru rewitalizacji (wskaźniki znormalizowane)

Jednostka	Sfera społ.	Sfera gosp.	Sfera funkcj. przes.	Sfera techn.	Sfera środ.	PODOBSZAR REWITALIZACJI
Cisowo - Kopań	- 0,47	- 0,96	1,81	- 0,97	- 0,20	A
Drozdowo - Sulimice	- 1,83	0,46	- 1,30	- 2,03	- 0,71	
Kowalewice - Kowalewiczki	- 1,07	- 1,39	- 1,71	0,84	- 0,09	
Palczewice - Kopnica - Zakrzewo	- 2,96	- 0,13	- 0,02	- 0,59	- 0,26	
Jeżyce	- 2,74	0,43	- 1,19	- 0,96	- 1,29	B
Jeżyczki	- 2,04	0,55	0,35	- 0,73	- 0,87	
Wiekowice	- 2,61	- 0,96	0,72	1,60	- 2,43	C

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 39: Ludność obszaru rewitalizacji

Numer jednostki	Nazwa jednostki	Liczba ludności na dzień 31.12.2023	% Ludności gminy
5	Drozdowo - Sulimice	318	4,17%
7	Jeżyce	305	4,00%
8	Jeżyczki	185	2,43%
9	Kowalewice - Kowalewiczki	264	3,47%
14	Wiekowice	260	3,41%
17	Cisowo - Kopań	370	4,86%
18	Palczewice - Kopnica - Zakrzewo	570	7,48%
SUMA		2 272	29,82 %

Źródło: opracowanie własne.

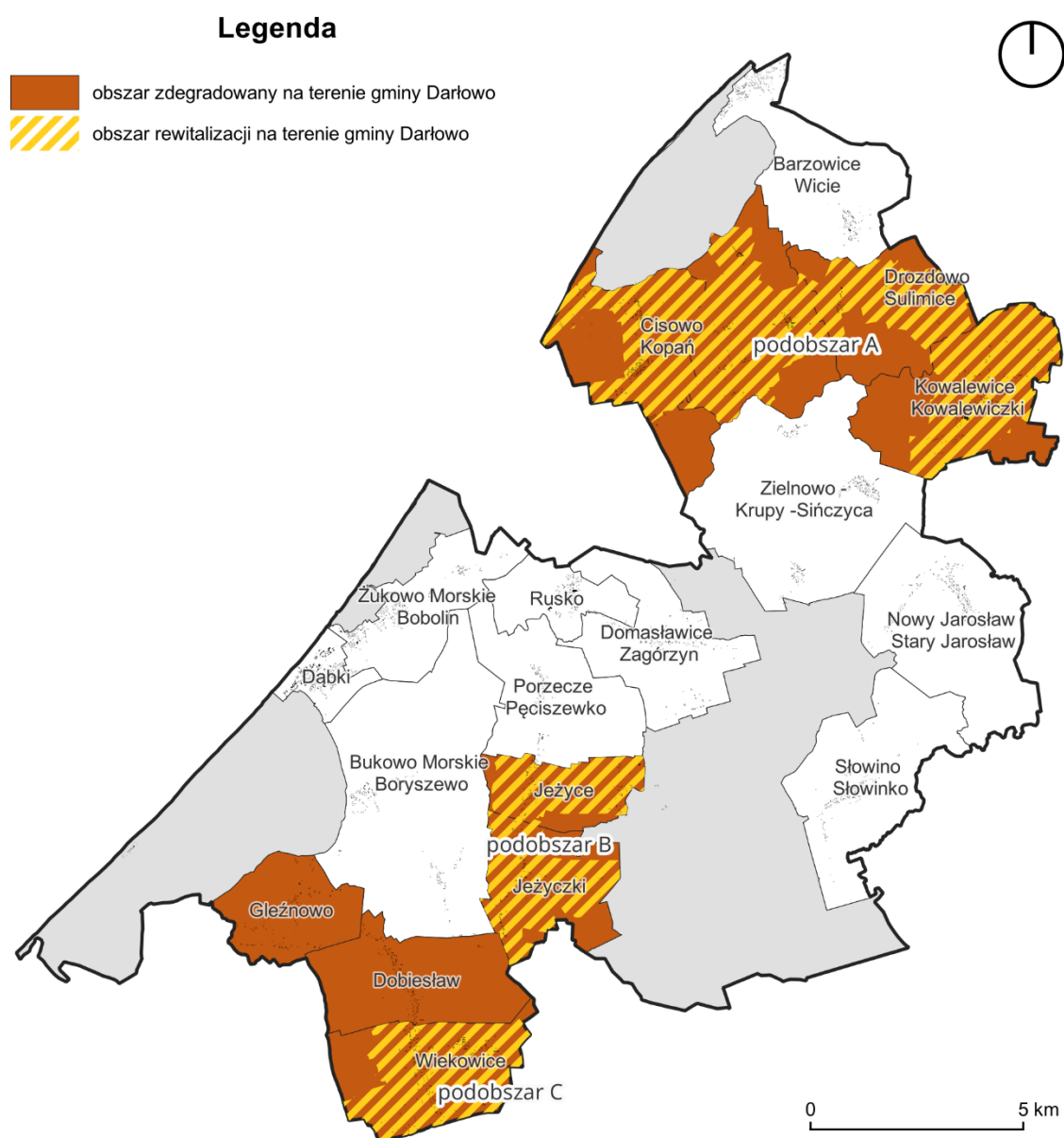
Ponieważ łączna powierzchnia 7 wytypowanych do obszaru rewitalizacji jednostek przestrzennych przekraczała 20% powierzchni gminy, dlatego przy wykreślaniu granic podobszarów rewitalizacji, wyłączone z jednostek działki położone z dala od miejscowości – nie mające wpływu na procesy o charakterze rewitalizacyjnym. W rezultacie łączna powierzchnia podobszarów rewitalizacji spełnia wymóg dotyczący maksymalnego limitu powierzchni obszarów rewitalizacji, który wynosi 20% powierzchni gminy. Łączna powierzchnia podobszarów rewitalizacji gminy Darłowo wynosi 4794 ha, co stanowi **17,80%** powierzchni gminy.

Tabela 40: Powierzchnia obszaru rewitalizacji

Podobszar	Nazwa jednostki	Powierzchnia [ha]	% Pow .gminy
A	Drozdowo-Sulimice Kowalewice - Kowalewiczki, Cisowo-Kopań, Palczewice – Kopnica- Zakrzewo	2934	10,89
B	Jeżyce - Jeżyczki	1 029	3,82
C	Wiekowice	831	3,09
SUMA		4794	17,80

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 16: Obszar rewitalizacji na terenie gminy Darłowo

Źródło: opracowanie własne.

Zaproponowane jednostki przestrzenne spełniają warunki w zakresie limitów liczby mieszkańców obszaru rewitalizacji określone w ustawie.

Dokonując delimitacji obszaru zdegradowanego z punktu widzenia istotności obszaru dla rozwoju lokalnego gminy, wzięto pod uwagę poniższą charakterystykę podobszarów rewitalizacji wyznaczonych na terenie gminy Darłowo.

Tabela 41: Charakterystyka obszaru rewitalizacji

Pod-obszar	Jednostka	Opis
A	Cisowo – Kopań	Cisowo - wieś położona około 4 km na północ od Darłowa i około 2 km od brzegu Bałtyku. Pierwsze wzmianki o miejscowości pochodzą z 1312 roku, zaś gotycki kościół św. Stanisława powstał już w XIII–XIV wieku i przez wieki służył żeglarzom jako punkt orientacyjny. Zachowała się ta właśnie gotycka świątynia, wzniesiona z cegły na kamiennej podmurówce, z barokowymi elementami we wnętrzu (barokowa ambona i ołtarz główny, ławy renesansowe, krypta z XIV wieku). Warto zobaczyć pozostałość osadniczą Słowian zachodniopomorskich, budownictwo zagrodowe z XIX wieku, pomnik poległych żołnierzy niemieckich w I wojnie światowej. Wieś pielęgnuje tradycje religijne związane z kościołem filialnym oraz wspólnotą lokalną, uczestnicząc w obrzędach i pielgrzymkach. Układ przestrzenny Cisowa to rozproszona zabudowa wiejska z domami rozłożonymi wzdłuż dróg i dróg dojazdowych, osadzona na płaskim terenie około 30–34 m n.p.m. Cisowo Dolne leży na terenie płaskim a Cisowo Górne leży na wzniesieniu terenu (wiatraki na Cisowej Górze) Cisowo i Kopań leżą na terenie moreny czołowej. Miejscowość wyróżnia się obecnością jednej z największych w Polsce farm wiatrowych – z widocznymi turbinami, które stały się symbolem tutejszego krajobrazu i funkcjonują szlak turystyczny „Szlak Wiatraków”, przyciągający rowerzystów i miłośników przyrody. Obecnie we wsi funkcjonuje kościół filialny, kilka gospodarstw agroturystycznych oraz infrastruktura turystyczna (ścieżki rowerowe, dojścia do plaży). Kopań - nadmorska wieś letniskowa malowniczo położona na morenowym wzniesieniu nad Jezioro Kopań w odległości 1,5 km od Bałtyku. Pierwsze wzmianki o miejscowości pochodzą z końca XIII wieku, a jej słowiańska nazwa oznacza „pagórek”, co oddaje jej ukształtowanie terenu. Dziedzictwo materialne stanowi tradycyjna zabudowa zagrodowa z XVIII–XIX wieku, choć współczesne domy letniskowe stopniowo ją uzupełniają. Warto zobaczyć grodzisko - pozostałość osadnictwa zachodniopomorskiego. Dziedzictwem niematerialnym są miejscowe zwyczaje związane z rybołówstwem, wypoczynkiem letniskowym oraz lokalne legendy, w tym legenda o powstaniu Jeziora Kopań. Układ przestrzenny wsi oparty jest na zwartym paśmie zabudowy wzdłuż dróg prowadzących do jeziora i morza. Wieś wyróżnia się czystą, szeroką plażą, sosnowymi wydhami i siecią szlaków rowerowych, w tym EuroVelo 10, co czyni ją atrakcyjnym celem dla turystyki pieszej i rowerowej. Obecnie we wsi funkcjonują pensjonaty, domki letniskowe i agroturystyczne oraz infrastruktura wypoczynkowa (ścieżki, dojścia na plażę, przystań nad jeziorem).

	Drozdowo – Sulimice	Drozdowo - wieś położona przy drodze wojewódzkiej nr 203, około 8 km na północny-wschód od Darłowa. Pierwsze wzmianki o miejscowości pochodzą z okresu, gdy funkcjonowała jako pruska domena – Drosedow – z historią sięgającą czasów przed reformami agrarnymi na początku XIX wieku. Zachował się XVIII-wieczny dwór zbudowany dla rodziny Burskich i później przejęty przez Lutosławskich, stanowiący ważny element krajobrazu kulturowego. Mieszkańcy wsi pielęgnują rolnicze i sąsiedzkie tradycje oraz obrzędy związane z lokalnym życiem wiejskim i kościelnym. Układ przestrzenny Drozdowa charakteryzuje się zwartą zabudową wokół drogi głównej, otoczoną polami i fragmentami lasów, co podkreśla jego agrarny charakter. Wieś wyróżnia się obecnością historycznego dworu oraz charakterystycznymi widokami leśno-polnymi szlaków pieszych i rowerowych, prowadzących w kierunku Darłowa i wybrzeża. Drozdowo słynie z organizowanej okazjonalnie „Majówki pod Dworem”, będącej lokalnym wydarzeniem integrującym mieszkańców i turystów poprzez pikniki, spacer i wydarzenia edukacyjne przy dworze. Wydarzenie to odbywa się zazwyczaj w maju i łączy elementy kultury przyrodniczej i historycznej. Obecnie we wsi działają: zabytkowy dwór (używany do celów kulturalnych), Placówka Wsparcia Dziennego dla dzieci, kilka gospodarstw rolnych i drobnych firm usługowych. Sulimice - wieś położona przy drodze wojewódzkiej nr 203, około 9 km na północny wschód od Darłowa. Pierwsze wzmianki o miejscowości sięgają 1434 roku, a nazwa pochodzi od przekręconej formy słowiańskiej nazwy, co podkreśla jej wczesnośredniowieczne korzenie. Układ przestrzenny Sulimic to zwarte ułożenie zabudowy wzdłuż głównej drogi wojewódzkiej, otoczonej polami i fragmentami lasu, co podkreśla wiejski charakter miejscowości. Wieś wyróżnia się malowniczym położeniem wśród pól i drzew, w pobliżu Szlaku Wiatraków oraz tras rowerowych, co czyni ją atrakcyjnym przystankiem dla turystów na dwóch kółkach. Sulimice słyną z organizacji imprezy „Poznaj Sulimice” – corocznego pikniku letniego, podczas którego odbywają się spacer historyczne, gry terenowe i lokalny poczęstunek. Wydarzenie to integruje mieszkańców i przyciąga gości z całej gminy. We wsi obecnie funkcjonują: świetlica wiejska oraz kilka gospodarstw rolnych i małych firm usługowych.

	Kowalewice – Kowalewiczki	Kowalewice - wieś położona około 10 km na wschód od Darłowa, nad rzeką Wieprzą. W historycznych dokumentach pierwsza wzmianka pojawiła się w 1347 roku, a osada należała do dóbr cysterskich, a później do rozdrobnionej własności książęcej. W miejscowości zachował się neogotycki kościół z 1879 roku wraz z neoklasyczną plebanią oraz zabudowa zagrodowa z XIX wieku. Układ przestrzenny to typowa owalnica z zabudową przydworską i rolniczą skupioną wokół drogi oraz rzeki, co wpisuje się w tradycję wsi kościelno-folwarcznych. Wspólnota wiejska znana jest z Organizacji warsztatów rzeźbiarskich i plenerów artystycznych, inspirowanych twórczością Kazimierza Koniecznego – wydarzenia te odbywają się corocznie w jego chałupie. Obecnie funkcjonują tu: muzealna chałupa artysty, czynny kościół parafialny i świetlica. Dodatkowo działają tu gospodarstwa rolne i kilka lokalnych firm usługowych. Kowalewiczki - wieś położona około 10 km na wschód od Darłowa nad rzeką Wieprzą. Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1407 roku, a po parcellizacji domeny darłowskiej w XIX wieku wieś rozwijała się jako osada folwarczna. Zachował się unikatowy, drewniany wiatrak typu holenderskiego z XVII wieku, jednak został przeniesiony do Muzeum Wsi Słowińskiej w Klukach. Mieszkańcy pielęgnują tradycje rolnicze i rzemieślnicze, w tym przekazywanie wiedzy o budowie i naprawie wiatraków podczas lokalnych spotkań z historią. Układ przestrzenny wsi to rozproszona zabudowa folwarczna rozmieszczona wzdłuż dróg i pól nad Wieprzą. Wieś wyróżnia się naturalnym krajobrazem łąk i sadów, wpisując się w Szlak Zabytków Średniowiecza i Szlak Wiatraków gminy Darłowo. Kowalewiczki słyną z organizowanego co roku „Dnia Wiatraka” – wydarzenia edukacyjno-integracyjnego, podczas którego pokazy naprawy mechanizmu oraz prelekcje o historii lokalnej gromadzą mieszkańców i sympatyków tradycji. Współcześnie funkcjonują tu: kilka gospodarstw rolnych, niewielkie firmy usługowe, a także punkt spotkań wiejskich (świetlica).

	Palczewice – Kopnica – Zakrzewo	Palczewice (do 1945 niem. Palzwitz) - wieś położona nad Jeziorem Kopań, około 7 km na północny-wschód od Darłowa. Pierwsze wzmianki o osadzie sięgają XII wieku, kiedy należała do klasztoru norbertanek ze Słupska, a jej rozwój wiązał się z folwarkiem funkcjonującym już w XVI wieku. Wśród zabytków wyróżnia się park dworski, pozostałość po XIX-wiecznym dworze folwarcznym, wpisanym do rejestru zabytków. Miejscowość zachowała lokalne legendy i opowieści – szczególnie o pobliskim kurhanie zwanym „Grób Olbrzymów” przy brzegu jeziora. Układ przestrzenny Palczewic to rozproszona zabudowa folwarczna rozwijająca się wokół parku i dróg prowadzących nad jezioro. Palczewice słyną z lokalnego festynu integracyjnego – „Dnia nad Kopańskim Kurhanem”, organizowanego corocznie latem. Wydarzenie łączy prelekcje historyczne, spacerdy dydaktyczne oraz spotkania przy ognisku. Obecnie funkcjonują tu: zabytkowy park dworski, kilka gospodarstw agroturystycznych oraz drobne firmy usługowe. Kopnica (niem. Köpnitz) - wieś usytuowana przy drodze wojewódzkiej nr 203, około 7 km na północny-wschód od Darłowa. Historia miejscowości sięga co najmniej XIX wieku i związana była z pruskim zarządem domeny, a po 1945 roku nastąpiła polonizacja nazwy i struktury administracyjnej. Zachowała się tradycyjna zagrodowa zabudowa z końca XIX i początku XX wieku, odzwierciedlająca lokalny styl architektury wiejskiej. Mieszkańcy podtrzymują wiejskie tradycje rolnicze i religijne, a także wspólnotowe spotkania, budujące lokalną tożsamość. Układ przestrzenny Kopnicy to rozproszona zabudowa rozciągająca się wzdłuż głównej trasy i bocznych dróg, na morenowym podłożu z lekkim nachyleniem terenu. Wieś wyróżnia się swoim spokojnym, rolniczym charakterem oraz malowniczym położeniem w pobliżu jeziora Kopań i obszarów leśnych. Obecnie we wsi funkcjonują: agregaty gospodarcze (gospodarstwa rolne), pojedyncze firmy usługowe oraz lokalne drogi łączące z Darłowem. Zakrzewo (niem. Sackshöhe) - wieś położona przy drodze wojewódzkiej nr 203, około 6–7 km na północny wschód od Darłowa. Jest siedzibą sołectwa wraz z częściami Zakrzewo Dolne i Górne. Pierwsze dokumentalne wzmianki pochodzą z 1828 roku, kiedy to została założona jako kolonia na terenach Cisowa. W dziedzictwie materialnym wsi zachowała się tradycyjna zabudowa rolnicza z XIX wieku, w tym zabytkowe zagrody przy głównej. Charakterystyczny jest układ siedliskowy podzielony na Zakrzewo Dolne, Środkowe i Górne. Układ przestrzenny miejscowości tworzy linearna osada wzdłuż drogi nr 203, ułożona na wzniesieniu morenowym o wysokości do 45 m n.p.m., z zabudową po obu stronach traktu i bocznymi drogami prowadzącymi na pola. Mieszkańcy wsi kultywują tradycje integracyjne – spotkania sołeckie i sąsiedzkie – oraz uczestniczą w wydarzeniach organizowanych przez gminę, takich jak Dni Gminy Darłowo. Zakrzewo słynie z lokalnych spotkań integracyjnych na wsi, które odbywają się przy sołectwie, angażując mieszkańców Zakrzewa Dolnego i Górnego oraz okoliczne sołectwa. To wydarzenie jednoczy lokalną społeczność i sprzyja wymianie doświadczeń. We wsi funkcjonują: sołecki punkt spotkań, kilka gospodarstw rolnych i firm usługowych.

B	Jeżyce	Jeżyce (niem. Altenhagen) - wieś położona nad rzeką Grabową, około 7 km na południe od Darłowa. Historia miejscowości sięga XIII wieku — pierwsze nadania książęce zapisano w latach 1248–1253, a wieś rozwijała się jako część dóbr cysterskich z Bukowa Morskiego. Do dziedzictwa materialnego zaliczają się neogotycki, murowany kościół pw. Matki Boskiej Ostrobramskiej z XIX wieku oraz dawne budynki plebańskie, zachowane do dziś. Mieszkańcy pielęgnują tradycje parafialne — m.in. odpust i imieniny parafii, podczas których odbywają się uroczyste msze i poświęcenie nowych elementów wyposażenia, np. marmurowego ołtarza. Układ przestrzenny Jeżyc to długa zabudowa wzdłuż lokalnej drogi, otoczona polami i fragmentami lasu, co typowe jest dla wsi nad Grabową. Wieś wyróżnia się obecnością kościoła i starych plebanii w centrum, a także położeniem na Szlaku Zabytków Średniowiecza, co przyciąga turystów rowerowych i pieszych. Współcześnie we wsi funkcjonują: czynny kościół parafialny, dawny budynek szkoły (obecnie użytkowany jako dom kultury lub świetlica) oraz liczne gospodarstwa rolne i małe firmy usługowe.
	Jeżyczki	Jeżyczki (niem. Neuenhagen Abtei) - wieś z pierwszymi wzmiankami sięgającymi XIII wieku, gdy należała do cystersów z Bukowa Morskiego. W miejscowości zachowały się tradycyjne zabudowania zagrodowe z XIX wieku oraz pozostałości dawnej jednoklasowej szkoły z początku XX wieku. Mieszkańcy wsi pielęgnują lokalne tradycje poprzez obrzędy religijne, aktywność wspólnotową i sąsiedzkie inicjatywy. Od lat organizowana jest też akcja „Ocalić od zapomnienia”, która ożywia lokalną pamięć i integrację społeczną. Układ przestrzenny Jeżyczek tworzy rozproszona zabudowa wiejska wzdłuż dróg, otoczona polami i fragmentami lasu, w niewielko falistym terenie o wys. do ok. 36 m n.p.m. Wieś wyróżnia się spokojem i autentycznym klimatem wiejskim, będąc częścią Szlaku Wiatraków i tras rowerowych regionu. Jeżyczki słyną z cyklicznych wydarzeń: od ponad dwóch dekad odbywa się tu zbiórka krwi, która przyciąga mieszkańców i wolontariuszy. Obecnie działają tu: dawny budynek szkoły (pełniący funkcję świetlicy lub domu spotkań), kilka gospodarstw rolnych oraz drobne firmy usługowe.

C	Wiekowice	Wiekowice (niem. Wieck) - wieś położona około 14 km na południe od Darłowa i 23 km na zachód od Sławna. Historia miejscowości sięga średniowiecza – teren należał do cystersów z Bukowa Morskiego od połowy XIII wieku, a od XIX wieku rozwijało się tu centrum administracyjne wraz z dworcem kolejowym. W miejscowości zachowała się tradycyjna zabudowa wiejska z XIX i XX wieku oraz budynek remizy Ochotniczej Straży Pożarnej, włączonej do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Układ przestrzenny wsi ma charakter liniowy – zabudowa rozciąga się wzdłuż drogi i linii kolejowej, otoczona jest polami i fragmentami lasów na płaskim terenie. Wiekowice pielęgnują tradycje rolnicze oraz ochotnicze inicjatywy, szczególnie poprzez działalność OSP i spotkania lokalne. Wieś słynie z corocznych Dożynek Gminy Darłowo, które często odbywają się właśnie w Wiekowicach. Uroczystości te obejmują mszę dożynkową, tradycyjne obrzędy, prezentacje zespołów ludowych i lokalne festyny. Obecnie we wsi funkcjonują: jednostka OSP z remizą, świetlica wiejska, przystanek autobusowy i kilka małych firm usługowych.

Źródło: opracowanie własne.

7. ZAŁĄCZNIKI

Mapa obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Darłowo, część północna Gminy w skali 1: 5 000

Mapa obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Darłowo, część południowa Gminy w skali 1: 5 000

8. WYKAZ TABEL I ILUSTRACJI

SPIS TABEL:

Tabela 1: Zmiany demograficzne w gminie Darłowo w latach 2019 – 2023 (wybrane wskaźniki)	11
Tabela 2: Prognoza ludności gminy do 2060 r.....	11
Tabela 3: Zmiany w sytuacji materialnej mieszkańców i opiece społecznej dla osób wymagających wsparcia w gminie Darłowo w latach 2019 – 2023 (wybrane wskaźniki)	12
Tabela 4: Zmiany w warunkach mieszkaniowych w gminie Darłowo w latach 2019 – 2023 (wybrane wskaźniki)	13
Tabela 5: Zmiany w finansowaniu edukacji w gminie Darłowo w latach 2019 – 2023 (wybrane wskaźniki) [zł]	15
Tabela 6: Zmiany w zakresie bezpieczeństwa w gminie Darłowo w latach 2019 – 2023 (wybrane)	16
Tabela 7: Zmiany w aktywności społecznej i integracji społecznej w gminie Darłowo w latach 2019 – 2023 (wybrane wskaźniki)	17
Tabela 8: Liczba i dynamika zmian liczby przedsiębiorstw w gminie Darłowo w latach 2019-2023.....	19
Tabela 9: Liczba i dynamika zmian liczby przedsiębiorstw wg PKD w gminie Darłowo w latach 2019-2023.....	20
Tabela 10: Rynek pracy i jego dynamika w gminie Darłowo na tle powiatu sławieńskiego 2019-2023	21
Tabela 11: Liczba podatników w gminie Darłowo w latach 2019-2022 (w podziale na źródła dochodów)	23
Tabela 12: Podatki płacone przez podatników i uzyskiwane przez Gminę Darłowo w latach 2019-2023 [w zaokrągleniu do pełnych zł]	24
Tabela 13: Analiza postępowań ws wydania pozwolenia na budowę na terenie gminy Darłowo	28
Tabela 14: Analiza struktury zabudowy na terenie gminy Darłowo [%]	29
Tabela 15: Odsetek osób korzystających z różnych typów sieci w 2023 r. [%]	32
Tabela 16: Ilość ścieków oczyszczonych na terenie gminy Darłowo w latach 2019-2023 [m3].....	32
Tabela 17: Odsetek korzystających z instalacji na terenie gminy Darłowo w latach 2019-2023 [%]....	32
Tabela 18: Długość sieci na terenie gminy Darłowo w latach 2019-2023 [km]	32
Tabela 19: Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca w gminie Darłowo w latach 2019-2023 [kg].....	33
Tabela 20: Masa wytworzonych odpadów komunalnych w gminie Darłowo w latach 2019-2023 [Mg]	33
Tabela 21: Wypadki na terenie gminy Darłowo w latach 2019 - 2023	35
Tabela 22: Odsetek terenów prawnie chronionych w 2023 r. (bez stref NATURA 2000)	37
Tabela 23: Potencjały gminy Darłowo	40
Tabela 24: Charakterystyka jednostek przestrzennych.....	48
Tabela 25: Jednostki przestrzenne	59
Tabela 26: Dobór wskaźników bazowych wg sfer	61
Tabela 27: Wskaźniki bazowe w sferze społecznej	64
Tabela 28: Wskaźniki znormalizowane w sferze społecznej	65
Tabela 29: Wskaźniki bazowe w sferze gospodarczej	67
Tabela 30: Wskaźniki znormalizowane w sferze gospodarczej	68

Tabela 31: Wskaźniki bazowe w sferze przestrzenno-funkcjonalnej	70
Tabela 32: Wskaźniki znormalizowane w sferze przestrzenno-funkcjonalnej	71
Tabela 33: Wskaźniki bazowe w sferze technicznej	73
Tabela 34: Wskaźniki znormalizowane w sferze technicznej	74
Tabela 35: Wskaźniki bazowe w sferze środowiskowej	76
Tabela 36: Wskaźniki znormalizowane w sferze środowiskowej	77
Tabela 37: Delimitacja obszaru zdegradowanego wg poszczególnych sfer	79
Tabela 38: Jednostki przestrzenne wybrane do obszaru rewitalizacji (wskaźniki znormalizowane)	82
Tabela 39: Ludność obszaru rewitalizacji	82
Tabela 40: Powierzchnia obszaru rewitalizacji	83
Tabela 41: Charakterystyka obszaru rewitalizacji	84

SPIS RYSUNKÓW:

Rysunek 1: Proces delimitacji obszaru zdegradowanego i rewitalizacji.....	6
Rysunek 2: Lokalizacja gminy Darłowo.....	8
Rysunek 3: Struktura użytkowania gruntów na terenie gminy Darłowo	27
Rysunek 4: Analiza struktury zabudowy w gminie Darłowo	29
Rysunek 5: Infrastruktura komunikacyjna na terenie gminy Darłowo.....	31
Rysunek 6: Formy ochrony przyrody na terenie gminy Darłowo	38
Rysunek 7: Obszar zdegradowany w gminie Darłowo w latach 2017-2023.....	43
Rysunek 8: Obszar zdegradowany w gminie Darłowo w latach 2017-2023.....	44
Rysunek 9: Jednostki przestrzenne	60
Rysunek 10: Jednostki kryzysowe w sferze społecznej	66
Rysunek 11: Jednostki kryzysowe w sferze gospodarczej	69
Rysunek 12: Jednostki kryzysowe w sferze przestrzenno-funkcjonalnej.....	72
Rysunek 13: Jednostki kryzysowe w sferze technicznej.....	75
Rysunek 14: Jednostki kryzysowe w sferze środowiskowej	78
Rysunek 15: Obszar zdegradowany na terenie gminy Darłowo	80
Rysunek 16: Obszar rewitalizacji na terenie gminy Darłowo	83